

Emek Platformunun Kuruluşu, Gelişimi ve Dağılışı: Tanıklıklara ve Belgelere Dayalı Bir Araştırma¹

Denizcan KUTLU²

ORCID: 0000-0002-5986-6533

1990'ların sonunda neoliberalizme ve IMF politikalarına karşı

Emek Platformunu doğuran taban dinamiğinin sahiplerine...

Öz: Bu çalışma, Emek Platformunu kuruluş, gelişim ve dağılışı süreçleri bakımından incelemektedir. 1999 yılında kurulup 2008 yılına kadar varlığını koruyan, Emek Platformu, işçi ve memur sendikaları konfederasyonlarının, meslek odaları, işçi emeklileri derneklerini de bünyesine katarak oluşturduğu bir örgütlenme niteliği taşımıştır. Oluşturduğu ve varlığını sürdürdüğü iktisadi ve siyasi kriz koşulları içerisinde genel olarak neo-liberalizme, özel olarak ise IMF politikalarına karşı fikir üretmiş, azalan bir seyir izlese de eylem yapmış, bir Alternatif Ekonomik Program oluşturmuştur. Platform ile, pek çok farklı ideolojik ve siyasal eğilimden örgüt, birlikte çalışma, örgütlenme, söz söyleme, tepki verme ve eylem yapma kapasitesini açığa çıkarmıştır. 1990'ların sonundaki iktisadi ve siyasi şartları içerisinde doğan Emek Platformu, 2000'li yılların özgün iktisadi ve siyasi şartları içerisinde 2008 yılında merkezi düzeyde dağılmıştır. Emek Platformunun gelişimi düz bir seyir izlememiş, gündemine gelen konularla ilgili yaptığı eylem ve etkinlikler kendi içerisinde ve etkisi bakımından değişim göstermiştir. Bu yönüyle Emek Platformu aralarında ideolojik ve siyasal farklılıklar olan bileşenlerin güç ve eylem birliği olarak doğmuş, bu farklılıklar ayrımlara dönüştükçe, güç ve eylem birliği zarar görmüştür. Bu çalışma, Emek Platformuna dönük

¹ Bu çalışma, 16. Ulusal Sosyal Bilimler Kongresi'nde Prof. Dr. Seyhan Erdoğan ile sunulan bildirinin geliştirilmesiyle hazırlanmıştır. Seyhan Hoca, uzunca bir süredir Emek Platformunu çalışmam gerektiğini öğütüyordu. Kendisinin bu ısrarlı telkinleri olmasa bu konu araştırma gündemime muhtemelen ya hiç girmeyecek ya da hazırlanışı epey gecikecekti. Tüm bu süreçteki belge ve bilgi paylaşımı, danışmanlığı, katkısı ve yol göstericiliği nedeniyle kendisine teşekkürü bir borç bilirim.

² Dr., Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü.

açıklayıcı bir araştırma niteliğindedir. Araştırma, Platformun Başkanlar Kurulu ve Teknik Komite üyeleriyle yapılan görüşmelere ve Platformun birincil belgelerine dayanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Emek Platformu, Neoliberalizm, IMF Politikaları, Sendikalar, Güç ve Eylem Birliği

Establishment, Development and Termination of the Labour Platform: A Research Based on Testimonies and Documents

Abstract: This study examines the Labour Platform in terms of its establishment, development, and termination. Established in 1999 and preserving its existence until 2008, Labour Platform was an organization that was formed by the confederations of workers' and civil servants' unions, incorporating professional associations and associations of worker retirees. In conditions of economic and political crisis, in which it was formed and developed, it has produced ideas against neo-liberalism in general and IMF policies in particular, it has taken action despite a decreasing course, and has created an Alternative Economic Program. With the Platform, organizations from many different ideological and political trends have uncovered the capacity to work together, organize, speak, react and act. The Labour Platform, which was born within the economic and political conditions of the late 1990s, was ended at the central level in 2008 within the distinctive economic and political conditions of the 2000s. The development of the Labour Platform did not follow a straight course, and the actions and activities related to the issues on the agenda changed within itself and in terms of its impact. In this respect, the Labour Platform was born as the unity of power and action of the components, which have ideological and political differences, and as these differences transformed into distinctions, the unity of power and action suffered. This study is an explanatory research on the Labour Platform. The research is based on interviews with the Platform's Board of Directors and members of the Technical Committee and on the primary documents of the Platform.

Keywords: Labour Platform, Neoliberalism, IMF Policies, Unions, Union of Forces and Action

Giriş

1980 sonrasında neoliberal dünyasında pek çok ülkede sendikalar güç kaybına uğradılar. Her şeyden önce hemen tüm ülkelerde işsizliğin artması sendikaları olumsuz etkiledi. Sendikalaşmanın güçlü olduğu imalat ve madencilik sektörleri gerilerken, istihdam artışı genellikle sendikal örgütlenmenin zor olduğu hizmet sektöründe oldu. Özelleştirme kamu kesiminde örgütlü işçilerin sendikasızlaşmasını

beraberinde getirdi. Sendikalar, eskiden büyük ölçekli işyerlerinde, tam zamanlı çalışan (çoğunluğu erkek) işçiler arasında kendilerine taban edinmişlerken, işyeri büyüklüğünün düştüğü, esnek çalışma biçimlerinin yaygınlaştığı ve işgücünün kadınlaştığı küreselleşme koşullarında yeni örgütlenme modelleri bulmakta zorlandılar. Küresel pazara egemen olan çok uluslu sermaye karşısında güçsüzleşen sendikalar, örgütsel güçlerindeki azalmanın yanısıra 1980 öncesinde kapitalizmin 30 altın yılında yerleştikleri normatif çerçevenin eridiğini, korporatist ittifakların işlemez olduğunu gördüler. Sendikalardaki bu güç kaybı, 1990'ların ortalarına kadar militan işçi eylemlerindeki gerileme ile el ele gitti.

O yıllarda emek hareketlerini analiz eden pek çok kişi temel bir siyasi güç olarak işçi hareketinin sonunun başlangıcına tanık olduklarını düşünüyorlardı (Munck, 2010). Sendikal hareketin “hayal ettiği dayanışmalar”, belki dün bir gerçeklik yaratılmasına yardımcı olabiliyordu ama neoliberal küreselleşme koşullarında sendikal dayanışma yeni ve yaratıcı düşünceler gerektiren bir inşaa süreci olmak zorundaydı (Hyman 1999: 94)

Ancak 1990'ların ortalarından başlamak üzere birçok ülkede emek kesiminin huzursuzluğu arttı ve çok uluslu şirketlerin yönlendirdiği küreselleşmeye karşı alternatif ekonomik politika arayışları da güçlenmeye başladı. Bu durum, çoğu zaman diğer sosyal hareketlerle koalisyon halinde olan çeşitli militan emek eylemlerine yansdı (Silver, 2003). 1995 yılı sonlarında Fransa'da kamu çalışanlarının yaygın grevleri ve bu grevlerin aldığı kitlesel destek neoliberal politikalara karşı yeni bir dönemin işareti sayıldı. 1999'larda ABD'nin Seattle kentinde ülkenin farklı eyaletlerinden gelen sendikalı işçilerin katıldığı Dünya Ticaret Örgütüne karşı protestolar, “Seattle Savaşları” denilecek boyuta ulaştı. Aynı tür direnişler Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Dünya Bankasının dayattığı neoliberal yapısal uyum politikalarının ağır sonuçlarını yaşayan gelişmekte olan ülkelerde de yükselmişti. Ancak, özellikle gelişmekte olan ülkelerdeki bu direniş eylemleri ile ilgili bilgilerin derlenmesi yeterli olmadı ve çoğu kez de eylemler sosyal araştırmaların konusu yapılmadı. (Silver, 2003).

Türkiye'nin de, neoliberal küreselleşmeye ve uluslararası mali kuruluşlar tarafından dayatılan isitkrar ve yapısal uyum politikalarına karşı işçi eylemleri açısından zengin bir deneyime sahip olduğunu söyleyebiliriz. Bu dönemin önemli bir mücadele zemini 1999 yılında kurulmuş olan Emek Platformudur (Erdoğan, 2018).

Emek Platformu, Türkiye'de 1998-1999 yıllarının iktisadi şartlarına, politikalarına ve kriz sürecine bir tepki niteliği taşıyarak, işçi ve memur sendikaları konfederasyonları arasında 1999 yılının başlarına dayanan işbirliği sürecinin ardından, işçi sendikaları konfederasyonları, meslek birlikleri ve işçi emeklileri dernekleri/cemiyetleri tarafından 14 Temmuz 1999'da kurulmuştur. 2008 yılı dolaylarında merkezi düzeyde dağılan Platform, yerel oluşumlar temelinde varlığını sürdürmüştür.

Oluştığı iktisadi ve siyasi kriz koşulları içerisinde genel olarak neo-liberalizme, özel olarak ise IMF politikalarına karşı çıkması, -azalan bir seyir izlese de- kitlesel eylemler yapması ve alternatif bir ekonomik program oluşturması, Emek Platformuna sadece ulusal değil uluslararası ölçekte de özgün bir oluşum niteliği katmıştır. Emek Platformu, merkezini sendikaların oluşturduğu ve meslek birlikleri ile işçi emeklileri örgütlerini de bünyesine katan bir örgütlenme niteliği taşımış, Platform ile pek çok farklı ideolojik ve siyasal eğilimden örgütün, birlikte çalışma, örgütlenme, söz söyleme, tepki verme ve eylem yapma kapasitesini açığa çıkardığı bir oluşum örneği yaratılmıştır.

Türkiye emek hareketinin tarihindeki özgün yerine karşın Emek Platformu üzerine yapılmış çalışmalar çok azdır ve esas olarak birincil belge incelemelerine dayanmaktadır. Emek Platformu bu çalışmada belge incelemesinin ötesinde, Başkanlar Kurulu ve Teknik Komite üyeleri ile yapılan derinlemesine görüşmelere dayalı tanıklıklar temelinde incelenecek ve Platformun oluşumu, yapısı, gelişimi, eylemleri ve dağılışı araştırılacaktır.

Çalışmanın yöntem kısmını izleyen bölümleri, ağırlıklı olarak, Emek Platformunun Başkanlar Kurulu ve Teknik Komite üyeleri ile yapılan görüşmelerden türetilmiş olan başlıklar temelinde şekillenmiştir. Bu bölümler, Emek Platformunun kuruluş, gelişim ve dağılışı süreçleri olmak üzere üç sütun üzerinde yükselmiştir. Çalışma sonuç bölümüyle noktalanmaktadır.

Araştırmanın Yöntemi, Yaklaşımı, Sorunsalı ve Sınırları

Seyhan Erdoğan (2018: 543), “Türkiye Emek Mücadelesi Tarihinden Bir Sayfa: IMF Politikaları Karşısında Emek Platformu” başlıklı makalesini şu cümlelerle noktalamaktadır:

“Emek Platformu Türkiye emek tarihindeki önemli konumuna rağmen üzerinde çok az sayıda araştırma yapılmış bir olgudur. Emek Platformu’nun Başkanlar Kurulu üyeleri ve teknik komite üyeleri ile yapılacak bir sözlü tarih çalışması Platform’un birincil belgelerine dayanılarak yapılan çalışmaların tamamlanması açısından çok yararlı olacaktır.”

Bu çalışmanın literatüre dayalı esin kaynağı Erdoğan’ın aktarılan bu paragrafıdır. Gerçekten de yaklaşık on yıllık aktif bir tarihi olan Emek Platformu, akademik ve sendikal yazında belgelere dayalı olarak az çalışılmış olmasının (Koç, 2001; Erdoğan, 2018; Güvenç, 2019: 8-31) yanı sıra görüşmelere dayalı niteliksel bir çalışmanın hiç yapılmadığı bir konudur. Bu çalışma, Emek Platformunun Başkanlar Kurulu ve Teknik Komite üyeleri ile yapılan görüşmelere ve Platformun birincil el belgelerinin incelenmesine dayanmaktadır. Görüşmeler analitik bir yaklaşımla hazırlanmış soru formu temelinde yapılandırılmış olarak

yürütülmüştür. Bu kapsamda Haziran 2019-Şubat 2020 döneminde, Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu (Türk-İş), Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK), Hak İşçi Sendikaları Konfederasyonu (Hak-İş), Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu (KESK), Türkiye Kamu Çalışanları Sendikaları Konfederasyonu (Türkiye Kamu-Sen), Memur Sendikaları Konfederasyonu (Memur-Sen), Bağımsız Kamu Görevlileri Sendikaları Konfederasyonu (BASK), Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB), Türk Tabipleri Birliği (TTB) ve Türkiye İşçi Emeklileri Cemiyeti'nden (TİEC), on beş Başkanlar Kurulu (2 Türk-İş, 1 DİSK, 1 Hak-İş, 2 KESK, 1 Türkiye Kamu-Sen, 2 Memur-Sen, 2 TMMOB, 3 TTB, 1 TİEC), on iki Teknik Komite üyesi (2 Türk-İş, 4 DİSK, 1 Hak-İş, 1 KESK, 3 Türkiye Kamu-Sen ve BASK, 1 TMMOB) ve Emek Platformu Programını hazırlayanlardan iki kişi ile kayıtlı görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırma, araştırmacının kendi kaynaklarıyla yapılmış olup, 10 görüşmenin çözümünde TMMOB'den destek alınmıştır.

Belgeler, çeşitli kaynaklar ve bileşenlerden derlenen arşivimizin³ yanı sıra Emek Platformu bileşenlerinin web sitelerinin taranmasıyla elde edilmiştir. Ayrıca TMMOB'nin web sitesinde⁴ Emek Platformu bildirimlerinin hemen hemen tamamına ve Emek Platformu Programına⁵ ulaşmak mümkündür.

Farklı siyasal eğilimde olan Başkanlar Kurulu ve Teknik Komite üyeleri ile yaptığımız görüşmelerde ortaya çıkan öznellikler, birincil belgelere ve tarihsel analize dayanan bir nesnellikle dengelenmeye çalışılmıştır. Görüşmecilerin Emek Platformunu ve temsil ettiği bileşeni kendi durduğu yerden değerlendirebileceğini de gözönüne almak gerekir. Diğer yandan bileşenlerde uzman düzeyinde çalışıp Platformun Teknik Komitesinde görev yapan görüşmecilerin anlatımlarının daha nesnel özellikler taşıdığını söylemek mümkündür.

Çalışma, bir olgu olarak Emek Platformuna odaklanmakta; Platformu kuruluş, gelişim ve dağılım süreçleri bakımından sorunsallaştırmaktadır. Ancak çalışma, Platformun söz konusu süreçlerini sadece biçimsel görünümleri ile değil, aynı zamanda içerisinde bulunduğu tarihsel ve yapısal bağlam ve bundan bağımsız düşünülemezken öznellikler bakımından incelemeyi amaçlamıştır. Buna göre, çalışmamızda küresel kapitalizm ve neoliberal politikaların emek ve işçi sınıfı üzerinde bir takım etkilere sahip olduğu, emeğin de yarattığı pratiklerle bu yapıyı değiştirmeye zorladığı şeklinde bir yaklaşımı benimsedik. Öte yandan, emeğin mücadelesinin siyasallaşması sorunsalını da bütün bir araştırma süreci boyunca bir

³ Belgelerden çoğu tarafımıza Seyhan Erdoğan tarafından verilmiştir.

⁴ TMMOB'nin web sitesinde yer alan Emek Platformu ile ilgili belgeler için bkz. <https://www.tmmob.org.tr/search/node/emek%20platformu>. Ayrıca Emek Platformu Başkanlar Kurulu Bildirileri, basın açıklamaları, yetkililere sunulan görüşler ve raporlar ve Emek Platformu Programı için bkz. Güvenç, 2019.

⁵ Emek Platformu Programınının 26 Eylül 2002 tarihinde açıklanan güncellenmiş hali için bkz. <https://www.tmmob.org.tr/etkinlik/emek-platformu-2002/emek-platformu-programi-26-eylul-2002>.

arka plan araştırma sorusu ve gündemi olarak saklı tuttuk; Emek Platformunun temel özelliklerine, eylemine, evrimine ve dağılış sürecine bu gözle de eğildik.

Son olarak çalışmanın sınırları ile ilgili bir noktanın da altını çizmek gerekir. Araştırma sürecinde gerek yaptığımız görüşmeler gerekse biriktirdiğimiz belgelerden kaynaklanan verilerin tamamının, bir makale sınırları içerisinde değerlendirilemeyecek⁶ ölçüde geniş çaplı ve son derece ayrıntılı bilgiler içerdiğini, bu verilere çalışmanın sınırları dahilinde olabildiğince yer vermekle birlikte verilerin çok daha geniş ve derinlemesine bir biçimde çalışılmaya uygun, dahası buna gerek olduğunun da altını çizmek isteriz.

Emek Platformunun Kuruluşu

Bu başlık altında Emek Platformunun kuruluşuna zemin oluşturan ortam ve etmenler ile Platformun kuruluş sürecini inceleyeceğiz.

Emek Platformunun Kuruluşuna Zemin Oluşturan Ortam ve Etmenler

Emek Platformunun oluşum ve kuruluşu, Türkiye'nin 1980'li ve 1990'lı yıllarına ilişkin özgün tarihsel ve yapısal bağlam içerisinde anlaşılabilir. Çalışmamızda bunun özelliklerini ayrıntılı bir biçimde ele almak yerine, ortam ve etmenlere ilişkin genel ve özel kimi vurgular yapmakla yetineceğiz. Emek Platformunun kuruluşuna zemin oluşturan ortam ve etmenler, küresel ve ulusal ekonomik süreçlere ilişkin genel bağlamın yanı sıra IMF politikaları (Erdoğan, 2018) ve sendikacılık hareketinin evrimine ilişkin daha özel bir bağlam içerisinde değerlendirilebilir.

Küresel ve Ulusal Ekonomik Kriz Konjonktürü

Emek Platformu, Türkiye'nin küresel kapitalizmle uyum ve bütünleşme süreci içerisinde, küresel ve ulusal bir ekonomik kriz ortamında doğmuştur. Ancak, Emek Platformunun doğuşunu, sadece kriz ortamı ile açıklamak eksik kalacaktır. Bu kriz ortamına eşlik eden ve temel oluşturan, neo-liberalizmin birikmiş küresel ve ulusal sonuçları ve bunun özellikle ulusal bağlamda sendikacılık ve emekçi hareketi üzerindeki yansımaları Emek Platformunun doğuşunu açıklarken dikkate alınması gereken unsurlar arasında yer almalıdır. Örneğin bir Başkanlar Kurulu üyesi (TMMOB) üyesi, “dünyadaki kriz konjonktürü”ne dikkat çekmekte ve Emek Platformunun küresel kriz ile Türkiye krizinin “çakıştığı bir noktada” doğduğuna işaret etmektedir.

IMF Politikaları ve Emekçilere Yansımaları

Bu genel yapı içerisinde ise daha özel olarak, uygulanan IMF politikaları ve bunun

⁶ Emek Platformunun yan gündemi olarak belirlediğimiz konulardaki görüş, eylem ve etkinlikleri, Platformda yaşanan işleyiş ve çalışma tarzı tartışmaları, gündeme gelen konularla ilgili fikir ayrılıkları, iç sorunlar gibi pek çok konu ayrıca değerlendirilmelidir.

Türkiye’de sosyal güvenlik alanına dönük etkilerinin, Emek Platformunun doğuşuyla sonuçlanan bir araya gelişleri ve devamında kuruluşu tetikleyen/hızlandıran temel etmenlerden biri olduğunu söylemek gerekir. Örneğin bir Teknik Komite üyesi (Türkiye Kamu-Sen, BASK), *“Esas olarak sosyal güvenlik reformuyla birlikte ortaya çıktı bir ihtiyaç olarak. O dönemde mezarda emeklilik şeklinde tanımlanan bir sosyal güvenlik düzenlemesi vardı”* diyerek, kuruluş sürecini hızlandıran sosyal güvenlik düzenlemesine dikkat çekmektedir.

Bu noktada, Emek Platformunun kuruluş sürecini belirtilen içerikle kısıtlı bir evre ile sınırlamak da doğru olmayacaktır. Platformun kuruluşu, yukarıda işaret ettiğimiz gibi, neo-liberalizmin birikmiş yaklaşık 20 yıllık etki ve sonuçlarının ve dönüşüm sürecinin bir halkasında, özel olarak IMF programı evresinde yaşama geçmiştir. Bir Teknik Komite üyesi (DİSK), Emek Platformunun “işçi sınıfına saldırıların yoğunlaştığı bir dönemde, bir ihtiyaçtan kuruldu”ğunu belirtmekte ve *“Bu da esasında küreselleşme dönemine denk düşer. Bunun Türkiye’ye yansımaları, 90’ların ikinci yarısında olmuştur”* demektedir. Bir başka Teknik Komite üyesi (DİSK), “Emek Platformunun doğuşu ve kuruluşu”nun, “krizin yansımalarının ve IMF ile ilişkiler, IMF’nin zorlayıcı politikaları”nın bir sonucu olduğunu söylemektedir. Bir diğer Teknik Komite üyesi (Hak-İş) ise bu durumu, *“Emek Platformu, çalışanların birlikeliğini temel alacak bir şekilde, kurulduğu dönemin ekonomik ve sosyal sorunları içerisinde doğdu”* diyerek açıklamaktadır. Bu görüşler ışığında da Türkiye’de neo-liberalizmin ve krizin emekçiler üzerindeki yansımalarının, *“ortaklaşan sorunlar”* (Başkanlar Kurulu üyesi, Türkiye Kamu-Sen, BASK) biçiminde açığa çıktığını, bunun da Emek Platformuna götüren yolda bir araya gelişleri hızlandırıp, kuruluş sürecinin temellerine yerleştiğini söylemek mümkündür.

Sendikaların ve İşçi Sınıfının Mücadelesi

Emek Platformunun kuruluşuna zemin oluşturan ortam ve etmenler içerisinde, sendikaların ve işçi sınıfının mücadelesine de dikkat çekmek gerekir. Bu mücadele, “ortak davranma ve ortak eylem ihtiyacı ve eğilimleri”, “sendikaların girişimleri” ve “sendikaları zorlayan taban dinamizmi” başlıkları altında değerlendirilebilir.

Ortak Davranma ve Ortak Eylem İhtiyacı ve Eğilimleri

1990’lı yıllar boyunca süren ve Emek Platformunun kuruluşuna varan ortaklaşma eğilimleri, neo-liberal dönüşüm ve onun yansımalarına karşı verilen mücadelenin tek tek örgütlerce gerçekleştirilemeyeceğine ilişkin bir bilincin varlık kazanması ile bağlantılıdır. Kısmi işbirlikleri “her geçen gün sendikaların daraldığı ve sendikal hareketin sığılaştığı” (Başkanlar Kurulu üyesi, DİSK) bir süreç içerisinde ortaya çıkmış ve Emek Platformu biçiminde olgunlaşmıştır. Bu aynı zamanda, işçi sınıfının “bir direniş aracı” aradığı ve konfederasyonların da kendi aralarındaki rekabeti geriletken, hatta bu işbirliğine mecbur bırakan bir süreç (Teknik Komite üyesi, DİSK) olarak değerlendirilmelidir. Bir Teknik Komite üyesinin (DİSK) değerlendirmelerine göre, “Emek Platformunun bileşenlerini oluşturan tüm kesimler, birlikte davranacak, kendi güç ve sosyal statü kaybını, haklarının

erozyonunu ortadan kaldıracak” bir oluşum arayışı içerisinde olmuştur. Nitekim bir Teknik Komite üyesi (DİSK), *“Emek dünyasının, demokrasiye ihtiyacı olan kesimlerin, dışlanmış kesimlerin, birleşik bir mücadele vermesi ihtiyacı 90’ların başında başlayıp artmıştır”* demektedir. Benzer şekilde bir Başkanlar Kurulu üyesinin (DİSK), *“Geçmişte hiç bir araya gelmeyen örgütler, bir neden bularak kendi aramızda, 12 Eylül’ün tabirâtına karşı, ortak noktaları bulmayı başarabildik”* şeklindeki belirlemeleri, 1990’lı yılların başındaki ortaklaşma eğilimlerini anlatmaktadır.

Başkanlar Kurulu üyesi olan bir görüşmecimiz (KESK), bu süreçte DİSK ve KESK’in çabalarının önemli olduğunu belirtmiştir. Örneğin bir Teknik Komite üyesi (DİSK), 1990’lı yıllarda, DİSK’te farklı kesimlerin nasıl bir arada davranacağı⁷ ve farklı sendikal anlayışlar ve örgütlenme modellerine ilişkin tartışmaların olduğunu anımsatmıştır. Bu Teknik Komite üyesine göre, birlikte davranma ihtiyacını *“DİSK erken görmüştür; ama herkesin o ihtiyacı görmesiyle yaşama geçmiştir”*.

Kimi zaman Başkanlar Kurulu toplantılarına da katılmış olan bir Teknik Komite üyesine göre (KESK), *“Emek Platformunun kuruluşu KESK’in kuruluşu ile de bağlantılıdır”*. Bu üye, *“KESK’in kurulduğu günden itibaren, emek hareketinin birleşik bir halde yürütülmesinden yana”* olduğunu ifade etmiş ve *“Parçalı emek hareketinin birleştirilmesi, temel felsefi ve sendikal yaklaşımlarımızdan biriydi. Hep şunu tasarladık. Sendikalar ve demokratik kitle örgütlerinin ortak paydada bir araya gelmesini savunduk. Emek Platformunun kuruluşunun nüveleri, bu oluşumlarda başladı”* demiştir.

Sendikaların Emek Platformu Öncesindeki İlişkileri ve İşbirlikleri

Bu sürece kurumsal düzeyde yaklaştığımızda, işçi ve kamu çalışanları sendikaları konfederasyonları ve diğer kitle örgütleri arasında diyalog, görüşme ve kimi gündemlerde kısmî işbirliği, 1990’lı yıllar boyunca; 1 Mayıs 1992, Çalışanların Ortak Sesi Demokrasi Platformu, ortak basın açıklamaları, Sivil İnisiyatif ve benzeri işbirlikleri sonrasında devam etmiştir. Emek Platformunun Başkanlar Kurulu ve Teknik Komite üyeleri ile yaptığımız görüşmelerde, Platformun kurulmasının öncesinde, Demokrasi Platformu ve ondan sonraki bir araya gelişler temelinde, Emek Platformu bileşenlerinden en azından kimilerinin işbirliği olmasa da kısmi bir diyalog içerisinde oldukları anlatılmıştır (Teknik Komite üyesi, Türk-İş). Bu ortak çalışmalar içerisinde özellikle 1 Mayıs 1992’den başlayan ortak 1 Mayıs kutlama girişimlerinin, 1990’lar boyunca gerçekleşecek olan kısmî ortak hareket etme eğilimlerine zemin oluşturduğu söylenebilir (Başkanlar Kurulu üyesi, DİSK).

⁷ DİSK 12-14 Eylül 1997’de gerçekleştirdiği 10. Genel Kurulu’nda, *“demokratikleşmenin sağlanması için, emekçilerin ve toplumsal muhalefet unsurlarının bağımsız bir güç oluşturmaları”* ve *“demokrasi ve özgürlükler için mücadele eden tüm sendikalar, meslek örgütleri, sivil inisiyatifler ve siyasal partilerle, somut olarak belirlenmiş konularda meşru ve demokratik zeminde güç ve eylem birliği yapılması”*; *“yerel ve ülke çapında ortak mücadele platformları yaratılması”* kararını almıştır (DİSK, 1997).

Gerçekten de bir Başkanlar Kurulu üyesi (DİSK), 1999 ve sonrasında Emek Platformuna devredecek şekilde, 1 Mayıs'ın, "uzlaş" ve "beraber olma kültürünün başladığı nokta" olduğunun altını çizmektedir: "*1 Mayıslar kopan, yok olan ve birbirini suçlayan ilişkilerden, işçi sınıfına yönelik saldırılara karşı ortak bir iradenin çıkmasına önemli bir köprü ayağı olmuştur.*" Bu arada aynı Başkanlar Kurulu üyesi, ETUC üyelikleri için verilen onayların da 1990'lardaki kurumsal yakınlaşmaları güçlendirdiğini belirtmektedir.

Bir Teknik Komite üyesine (KESK) göre, "KESK'i oluşturan sendikaların 90'lardan itibaren DİSK ve Türk-İş içindeki kimi sendikalarla ilişkileri" olmuştur. Emek Platformunun kuruluşuna giden süreçte bir araya gelişler olmuş ve ortak eylemler yapılmış, bu bir araya gelişler, işçi sınıfının "iktidarlar karşısında, ortak alanlarda birlikte hareket etme fikrini" de geliştirmiştir. Bu anlamda, daha sonra Emek Platformunun bir parçası olacak kimi bileşenlerin, Türk-İş, DİSK ve KESK'in yaptığı ortak açıklamalar ve DİSK, KESK, TMMOB ve TTB'nin bir araya gelişleri gibi 1990'lı yıllar boyunca yarattığı "bir dizi ilişki" vardır. Hatta aynı üye, "*Emek Platformunun kuruluşu sadece 14 Temmuz 1999'da bir araya gelen örgütlerin formelleştirdiği bir şey değildi*" demekte ve öncesinde, "fiili olarak oluşturulmuş olan bir platform" olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca bu dönemde, Türkiye Kamu-Sen öncülüğünde olup, Türkiye İşçi Emeklileri Cemiyeti, Tüm Sivil Emekliler Derneği ve Tüm Bağ-Kur Emeklileri Derneğinin yer aldığı Memur ve Emekli Platformu da faaliyettedir (Koç, 2001: 18)

Sendikaları Zorlayan Taban Dinamizmi

Emek Platformunun oluşum ve kuruluşunun Türkiye'de sendikacılık hareketi ve emekçilerin mücadelesinin evrimine ilişkin bir arkaplanı da bulunmaktadır. Emek Platformunun kuruluşuna giden sürecin, 1990'lı yıllar boyunca süren kurumsal yakınlaşma, ortak iş yapma ve işbirliklerinin yanı sıra 1990'lı yılların sonuna doğru belirginleşen ve sendikaları bir araya gelmeye zorlayan bir taban dinamizmine yaslandığını belirtmek gerekir. Emek Platformunu, o ana kadar olmayan bir eylemliliği başlatan bir oluşum olarak nitelendirmek gerçekçi olmaz. Bu dönemde neoliberalizme karşı oluşan emekçi huzursuzlukları ve tepkilerinin örgütleri bir araya gelmeye zorladığının altı çizilmelidir. Bir Teknik Komite üyesine (DİSK) göre bu dönemde, "farklı konfederasyonlarda ve yerel yapılarda, tabanda birlikte hareket etme istekleri" yükselmiş, ortak eylemler yapılmış, eylem birlikleri sağlanmış ve "sendikaların tabanda ve yereldeki dayanışma ve iletişimi, üst yönetimleri" zorlamıştır. Bu Teknik Komite üyesine göre, "*yerelde ve tabanda ortak hareket etme, Emek Platformu öncesinde ortaya çıkmış ve öğrenleşmemiş*" bir durumdur. Bir Başkanlar Kurulu üyesinin (TMMOB), "*Zorlayan bir süreç... Sınıf zorlamıştır. Kendi örgütlerini daba etkili ve güçlü bir tutum almaya zorlamıştır. (...) Emek Platformu, o eylemliliği kendisi doğurmuş değil, o eylemliliğinin içinde doğdu. O hareketlilik üzerine geldi, oturdu ve onu ileri taşıdı*" belirlemesi bu çerçevede değerlendirilebilir. Bir Teknik Komite üyesi (DİSK), "*Bir tepki vardı ve bu tepki organize olmayı bekliyordu*" sözleriyle bu olguya

dikkat çekmektedir. Dolayısıyla Emek Platformu, kendisini oluşturan bileşenlerin birbirlerine aşına oldukları ve onları bir araya gelmeye zorlayan süreçlerin ürünü olarak sahneye çıkmıştır.

Özetlersek, neo-liberal dönüşümün birikmiş gündem ve sonuçları, farklı emekçi kesimler arasında ortaklaşmış sorunlar biçiminde açığa çıkmış; bu durum ise, öznel planda çalışanların birlikteliğine olan ihtiyaç saptaması temelinde işçi sendikaları konfederasyonları düzeyinde yansıma bulmuştur. Bileşenler arasındaki diyalog, işbirliği ve giderek güç ve eylem birliği süreci ve ihtiyacı; neo-liberal dönüşüm, küresel ve ulusal ekonomik kriz, IMF politikaları ve sosyal güvenlik düzenlemesini içeren nesnel şartların üzerine gelen bir sendikal ve daha sonra meslek ve kitle örgütleri öznelliği ile birleşerek Emek Platformunu yaratmıştır. Bu niteliği ile Emek Platformunu, toplamda neo-liberalizmin birikmiş sorunlarına karşı, emeğin, bir Başkanlar Kurulu üyesinin (TTB) ifadesiyle, “*biriken enerjisinin açığa çıkması*” olarak yorumlamak mümkündür.

Emek Platformunun Kuruluşu

Emek Platformu, 1998 sonu ve 1999 yılının başlarında işçi sendikaları konfederasyonlarının bir araya gelmesini izleyen bir süreç içerisinde kuruldu. Yukarıda saydığımız ortam ve etmenler içerisinde, DİSK, 15 Aralık 1998 günü Türk-İş ve Hak-İş’e bir yazı göndererek, işçi sendikaları konfederasyonları başkanlarının bir araya gelmesi önerisinde bulundu. Bu çağrı üzerine Türk-İş Başkanlar Kurulu, 24 Aralık 1998 tarihli toplantısında bu çağrıyı kabul eden bir bildiriye DİSK’e iletti. DİSK, Türk-İş’in bildirisini de dikkate alarak ayrı bir bildiri taslağı hazırladı. Bu gelişmeler üzerine Türk-İş, DİSK ve Hak-İş, Türk-İş Genel Merkezinde 29 Aralık 1998 günü bir araya geldi (Koç, 2001: 8) ve “sürekli bir sekreteryaya kurdu” (Koç, 1999: 13).

Bu buluşma sonrasında, Türk-İş, DİSK ve Hak-İş Genel Başkanları ortak bir açıklama yayımladı (Türk-İş, vd., 1998). Açıklamada, üç işçi konfederasyonunun genel başkanının, gündem yapılan konularda, “demokratik çizgide birlikte davranma kararı” aldıkları bildirildi. Açıklamada kriz ve IMF politikalarına vurgu yapıldıktan sonra, toplu sözleşmeler, ücretler, işten çıkarmalar, iş güvencesi ve işsizlik sigortası, zorunlu tasarruf fonu, özelleştirmeler, sendikal örgütlenmenin önündeki engeller gibi konulara ilişkin itiraz ve talepler dile getirildi. Açıklamanın son paragrafında, konfederasyonların bu temel taleplerin “hayata geçirilmesi için sistemli bir biçimde işbirliği ve güçbirliği yapacaklar”ı ve “bu yönde gerekli adımları atacaklar”ı kaydedildi; konfederasyonların “bunları temin edecek”, “kararlılık”, “potansiyel” ve “irade”lerinin olduğu belirtildi. Bu vurguların hemen devamında ise, “*Kamu çalışanlarıyla da meşru ve demokratik zeminde işbirliğinin yolları aranacaktır*” denildi. Böylelikle, bir yandan işçi sendikaları konfederasyonları arasında işbirliği ve güçbirliği yapılacağına ilişkin bir irade ve karar ortaya çıkmışken diğer yandan da bu birlikteliğin kamu çalışanlarını da içerecek şekilde genişleyebileceğinin ilk adımlarının atıldığı görülmektedir.

İlerleyen kısa bir zaman dilimi içerisinde, 29 Aralık 1998 tarihli açıklamada kendisini gösteren, kamu çalışanlarının da işçi sendikaları konfederasyonları arasındaki işbirliği sürecine dahil edilmesinin yollarının aranacağına ilişkin irade doğrultusunda, 27 Ocak 1999 tarihinde işçi ve kamu çalışanları konfederasyonları (KESK, Türkiye Kamu-Sen, Memur-Sen), Ankara’da Hak-İş Genel Merkezinde bir araya geldi. Konfederasyonlar bu toplantıya kendi metinleri ile geldiler ve yapılan konuşma ve tartışmaların⁸ ardından ortak bir görüş açıklandı (Türk-İş, vd., 1999). Bu, Emek Platformuna giden yolda yapılan ikinci ortak açıklama idi. Bu açıklamada, daha sonra oluşacak olan Emek Platformunda oluşturulan yapıya zemin sunacak şekilde ortak sorunlar ve talepler belirlendi. Açıklamada, sendikaların birlikte hareket etme kararlılıkları bir kez daha ortaya koyuldu. Açıklamada, demokratikleşme ve örgütlenmenin önemine dikkat çekilirken, Ekonomik ve Sosyal Konseyin demokratik bir yapılanma ve işleyişe kavuşturulması, iş güvencesi yasasının çıkartılması, işsizlik sigortasının kurulması, işten çıkartılan işçilerin geri alınması, sürgünlerin durdurulması, zorunlu tasarruf fonu uygulamasına son verilmesi, ücret ve maaşlardan yapılan kesintiler, nema oranları gibi konularda talepler iletildi. İnsanca gelir, gelir ve servet dağılımındaki adaletsizlik, işsizlik, kayıt dışı ekonomi ve kaçak işçilik, vergi iadesi, özelleştirmeler, sosyal güvenlik kuruluşlarının demokratik ve özerk bir yapıya kavuşturulması, kamu çalışanlarına grevli toplu sözleşmeli sendika yasası konuları gündeme getirildi. Konfederasyonlar, taleplerin yerine getirilmesi konusunda ısrarcı olacaklarını ve “bu amaçla birlikliklerini ve güçbirliklerini” devam ettireceklerini duyurdu.

Bu noktada Koç’un (2001: 14) belirlemelerine göre, bu açıklamanın yayımlanmasının ardından işçi ve kamu çalışanları konfederasyonları arasında somut bir işbirliği gelişmedi. Koç’a göre, KESK ve Türkiye Kamu-Sen’in ortak bir bildiriye imza atması bile önemli bir gelişme idi. “Bu nedenle bu süreçte yer alan hiçbir kimse, kısa vadede ortak bir eylemlilik beklentisi içinde değildi. Ortak metinlerin oluşturulmaya başlanmış olması yeterli bir adım olarak görülüyordu.”

57. Hükümet, 1999 yılı Haziran ayının sonlarında sosyal güvenlikte düzenlemeler içeren yasa tasarısı taslağını gündeme getirdi ve bu düzenleme 1 Temmuz 1999 günü toplanan Ekonomik ve Sosyal Konsey’de gündeme geldi. Koç’un (2001: 15) aktarımlarına göre, 4 Temmuz 1999 günü Türk-İş, DİSK ve Hak-İş temsilcileri bir araya gelerek, düzenlemenin bir eleştirisini hazırladı. Hemen devamında 5 ve 6 Temmuz günlerinde üç işçi konfederasyonundan çıkan ortak metin üzerine Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK), Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB), Türkiye Ziraat Odaları Birliği (TZOB) ve Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu (TESK) ile görüşüldü. Bu görüşmelerde üzerinde anlaşma sağlanan ve sağlanamayan maddeler, 7 Temmuz 1999 günü

⁸ Bu tartışmalar, “27 Ocak 1999 Bildirgesine Doğru: Tartışma Tutanakları” başlığı altında, Emek Platformu temasıyla yayımlanan Sendikalar Ortak Platformu OKNOS Dergisi’nin Ekim 1999 tarihli 2’nci sayısında yayımlanmıştır.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Yaşar Okuyan'a iletildi. Ancak 9 Temmuz 1999 günü sosyal güvenliğe ilişkin tasarı taslağı Bakanlar Kurulunda görüşülerek TBMM'ye gönderildi.

Bu arada Türk-İş Başkanlar Kurulu 6 ve 12 Temmuz 1999 tarihlerinde toplandı. Türk-İş 6 Temmuz tarihli açıklamasında, eylem yapacağını sinyallerini verdi. Türk-İş, 9 Temmuz'da tasarı taslağının Meclise gönderilmesi üzerine, Başkanlar Kurulu olarak 12 Temmuz'da Türk-İş Genel Merkezinde toplanarak, verilecek "meşru ve demokratik tepki"nin biçimini belirleyeceğini bildirdi. Türk-İş Başkanlar Kurulu, 12 Temmuz tarihli bildirisinde yapacağı bir dizi eylemi açıkladı. Bu açıklamadaki en önemli kararlardan biri 24 Temmuz'da Ankara'da miting yapma, diğeri ise, Emek Platformunun kuruluşuna götüreceği şekilde, sendika ve demokratik kitle örgütlerinin yöneticilerini 14 Temmuz'da Türk-İş Genel Merkezinde toplantıya davet etme idi. Açıklamada ayrıca, bu işbirliğinin temellerini güçlendirecek şekilde, "tüm işçi ve memur konfederasyonlarıyla ve emekli kuruluşlarıyla dayanışma içinde" olunacağı ifade edildi.

Açıklamada alınan karar gereğince, DİSK, Hak-İş, KESK, Türkiye Kamu-Sen, Memur-Sen, TİEC, Tüm İşçi Emeklileri Derneği (TİED) ve Tüm Bağ-Kur Emeklileri Derneği 14 Temmuz günü yapılacak olan toplantıya çağırıldı. 13 Temmuz günü ise, TTB, Türk Veteriner Hekimleri Birliği (TVHB), Türk Eczacılar Birliği (TEB), Türk Dişhekimleri Birliği (TDB), TMMOB ve Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği (TÜRMOB) Genel Başkanları, Türk-İş Genel Başkanı Bayram Meral'e gönderdikleri bir yazı ile 14 Temmuz'da yapılacak olan toplantıya kendilerinin de davet edilmesini istedi. Bu örgütler de 13 Temmuz akşamı telefonla davet edildi. Bu arada, İstanbul'da DİSK Genel Merkezinde DİSK, KESK, TMMOB, TTB, TVHB, TEB, TDB ve TÜRMOB yöneticileri bir araya gelerek bir toplantı yapmıştı (Koç, 2001: 18-19).

Sayılan örgütlerin temsilcileri 14 Temmuz 1999'da Türk-İş Genel Merkezinde bir araya geldi, bu bir araya geliş Emek Platformunun temelini oluşturdu. Aynı gün yapılan açıklamada (Emek Platformu, 1999a), toplantıya katılan tüm kuruluşların (Türk-İş, Hak-İş, DİSK, KESK, Türkiye Kamu-Sen, Memur-Sen, TİEC, TİED, Tüm Bağ-Kur Emeklileri Derneği, TMMOB, TDB, TEB, TTB, TVHB, TÜRMOB) "güç ve eylem birliği" içinde olduğu duyuruldu. Bu önemli toplantı sonrasında yapılan açıklamanın tam metni şöyledir:⁹

"14 Temmuz 1999 günü yapılan toplantıya katılan tüm kuruluşlarımız, güç ve eylem birliği içindedir. Kuruluşlarımız, haklı taleplerimiz karşısında Sayın Başbakanın ve diğer yetkililerin yaptıkları açıklamaları üzüntüyle karşılamıştır. Hükümetler tehdit ve çarpıtma yoluna

⁹ Koç (1999: 13), Emek Platformunun kuruluşunun öncesinde ve sonrasında yapılan açıklamaların, Platformun eleştirdiği ekonomik ve sosyal sorunların "çözümü konusunda program özlerini" içerdiği görüşündedir.

başvurmayıp, mesajları doğru anlama ve yorumlama sorumluluğuna sahip olmalıdır. İşçi, memur, emekli hiçbir zaman halkla karşı karşıya gelmez. Bu insanlarımız halkın kendisidir. 57. Hükümetin, memur ve emekli aylıkları, sosyal güvenlik reformu, uluslararası tahkim, özelleştirme ve tarım ve hayvancılık konularında IMF'nin talimatları doğrultusunda ve ülkemizin ve halkımızın çıkarları aleyhinde aldığı kararlar, halkımızın sorunlarını daha da artırmaktadır. Sosyal güvenlik reformu adı altında sunulan taslak, sosyal devleti ve sosyal güvenlik kuruluşlarını çökecek, mezarda emekliliği getirecek, kaçak işçiliği yaygınlaştıracak, özel sigortacılığı güçlendirecektir.

Kuruluşlarımız, memur ve emekli aylıklarına yapılan zam oranının artırılması ve insan onuruna yarasır bir düzeye yükseltilmesi, sosyal güvenlik reformu tasarısının görüşülmesinin durdurularak sigortalıların ve emeklilerin çıkarları ve talepleri doğrultusunda düzeltilmesi, sosyal devletin korunması ve uluslararası tahkimin ve özelleştirmenin engellenmesi için verilecek meşru ve demokratik mücadelede tam bir işbirliği, güçbirliği ve bütünlük içinde hareket edeceklerdir. Kuruluşlarımızın ülkemizin her tarafındaki yerel örgütleri de aynı anlayış içinde davranacaklardır.

Bu ilişki, ülkemizi ve halkımızı ilgilendiren tüm sorunları da içerecek biçimde geliştirilecek ve sürekli kılınacaktır.

Bu taleplerimizin yerine getirilmemesi durumunda, üç işçi konfederasyonu, Ekonomik ve Sosyal Konsey'den çekilecektir.

Yapılacak eylemlerin koordinasyonu için bir merkezi eylem komitesi oluşturulmuştur. Bu merkezi eylem komitesi ile bağlantı içinde çalışmak üzere, her ilde yerel eylem komiteleri de oluşturulacaktır. Birlikte yapılacak eylemlerde merkezi eylem komitesinin belirlediği kurallar içinde hareket edilecek ve yalnızca belirlenmiş sloganları içeren pankartlar kullanılacaktır.

Kuruluşlarımızın kendi yetkili organlarında alınan kararlar doğrultusunda yapacakları eylemler, tüm kuruluşlar tarafından aktif biçimde desteklenecektir. 15 Temmuz 1999 günü tüm illerde Hükümeti oluşturan siyasi partilerin il örgütlerine yapılacak ziyaretler, 15, 17 ve 18 Temmuz 1999 günleri düzenlenecek bölgesel mitingler, 19 Temmuz 1999 günü Ankara'da Hükümeti oluşturan üç siyasi partinin genel merkez örgütlerine yapılacak ziyaretler ve 24 Temmuz 1999 günündeki Ankara mitingi, kuruluşlarımız tarafından birlikte düzenlenecektir.

Bu sorunların çözülmemesi durumunda, işçisi ve memuruyla tüm çalışanlar üretimden gelen güçlerini kullanacaktır. Ülkemizin her zamankinden daha fazla huzura ihtiyacı olduğu bir dönemde,

Hükümetimizin ve siyasi parti yetkililerinin bu haklı taleplerimizi göz önünde bulunduracağını umut ediyoruz.

Bu önemli sorunlarımız Sayın Cumhurbaşkanı, TBMM'nin Sayın Başkanı, Sayın Başbakan, Sayın Parti Başkanları ile de görüşülerek kendilerine aktarılacaktır.”

Emek Platformunun Gelişimi

Emek Platformunun kuruluş sürecini anlattıktan sonra Platformun temel özelliklerinin yanı sıra yapısını, gündemlerini ve eylemlerini ele alabiliriz.

Emek Platformunun Temel Özellikleri

Birinci olarak, Emek Platformunun en önemli özelliklerinden biri Platformu oluşturan bileşenlerden kimilerinin birbirleriyle çok farklı ideolojik ve siyasal aidiyetlere sahip olmasıdır. Bu farklılık, eylem alışkanlığı ve tarzındaki farklılıklar ile de bütünleşmiştir.

“Burada esas itibarıyla da farklı siyasal düşüncelere, yaşam biçimlerine sahip emek ortaklığı temelinde bir birliktelik söz konusuydu. Bu birliktelikte zaman zaman sendikaların ve meslek kuruluşlarını kendi vizyonları ve tabanındaki ideolojik düşünceler başlangıçta bazı sıkıntılar yarattı.” (Teknik Komite üyesi, Türkiye Kamu-Sen, BASK)

Emek Platformunun niteliği bu çok farklı yaklaşım ve pratiklere sahip bileşenleri genel olarak neo-liberalizme ve özel olarak IMF politikalarına karşı işbirliği, güç birliği ve eylem birliği temelinde bir çatı altında toplamasında saklıdır. Bu durum, bir Teknik Komite üyesinin (KESK) ifadeleriyle Emek Platformunun emek temelinde, “insanlar arasındaki yatay çizgilerden biri” olmasıyla da bağlantılıdır.

Emek Platformu sözü edilen yaklaşım farklılıklarına karşın, “geçmiş deneyimlerden ders çıkartarak” kurulan (Teknik Komite üyesi, DİSK), “her bileşenin kendini ifade etme olanağı bulduğu bir platform” (Teknik Komite üyesi, Türkiye Kamu-Sen, BASK) niteliği taşımıştır. Yapılan görüşmelerde, çok farklı yaklaşım ve yapılar sahip örgütlerin bir araya getirilmesi ve aralarında belirli bir işbirliği, güç birliği ve eylem birliği sağlanmasında Başkanlar Kurulu ve Teknik Komitenin “diplomatik” çalışmalarına ve başarılarına özel bir vurgu yapılmıştır.

“Bu örgütlerin tamamen başkanlarının ve Teknik Komitenin diplomatik başarısıydı. Çünkü bu örgütleri bir araya getirmek çok kolay görünmüyordu. Emek Platformu, bu durumu kırdı ve ilk defa Türkiye’de emek örgütlerinin bir araya geldiğinde bir çok şeyi başarabileceğini de gösterdi. Taraflar birbirlerini çok iyi tanıyan ve analiz etmiş örgütlerdi. Kimin ne isteyeceğini bütün taraflar biliyordu, bu aynı zamanda bir diplomasi başarısı da getirdi.” (Teknik Komite üyesi, Türkiye Kamu-Sen, BASK)

İkinci olarak, Emek Platformu, ortak sorunlar ve ortak çıkarlar temelinde, farklı bileşenler arasında bir güç ve eylem birliği olarak doğmuştur.

“Emek Platformu, her şeyden önce bir eylem birliğidir. Her örgütün kendi önceliklerinin çıktığı noktada, eylem yapılır. Eylem birliğinde her örgütün kendi gündemi vardır. Ortaklaşma olduğunda, örgütler bir araya gelirler.”¹⁰ (Başkanlar Kurulu üyesi, TMMOB)

“12 Eylül sonrası oluşan baskıcı rejimle ve ardından gelen Özal döneminin liberal ekonomik baskıları, neo-liberal baskılarla ciddi anlamda örselenen emek sınıfının mücadelesinde Emek Platformu tutunacak bir dal oldu ve bu yüzden de yılların ezilmişliğine, umutsuzluğuna bir umut ve ışık oldu.¹¹ Bu yüzden de hızlıca benimsendi.” (Teknik Komite üyesi, Türkiye Kamu-Sen, BASK)

Emek Platformundaki güç ve eylem birliği, ne kadar ve ne ölçüde sürdürülebildiğinden bağımsız olarak, Platform, birbirinden çok farklı siyasal ve ideolojik eğilimlere, eylem geçmişlerine sahip örgütler ve onların üyelerini bir araya getiren bir mücadele zemini olarak anlam kazanmıştır. Platformu oluşturan bileşenler, birbirlerinden etkilenip ortak hareket edebilme ve bir araya gelme becerisini göstermiş ve eylem yapma alışkanlığı olmayan örgütler, ideolojik ve siyasal farklılıklarına karşın eylem geleneğine sahip örgütlerle yanyana ortak kararlara imza atıp, eylemlerde bulunabilmişlerdir. Platformun bu özelliğine örnek olacak şekilde bir Başkanlar Kurulu üyesi (Memur-Sen), *“Herkesin düşüncesi belli olduğu için farklılıklar pekiştirilmedi. Birlikteliklerimiz oraya yansdı”* demektedir. Bu anlamıyla Emek Platformu, bir Başkanlar Kurulu üyesinin (ITB) ifadeleriyle, *“temas edenlerin temas kat sayısını”* artırmıştır. Örneğin bir Teknik Komite üyesi (DİSK), *“Farklı örgütlerin bir araya gelip politikalara karşı birlikte hareket etmesi en önemli kazanım ve özellik. (...) Farklı olan örgütler bir araya gelip ortak slogan ve bildiriler üretiyorlardı. Birlik ve tecrübe aktarımı açısından bir kazanç yaratmıştır. (...) Emek Platformu Programının ortaya çıktığı dönemdeki tartışmalarda, sağ eğilimli örgütsel yapıların kamucu ve bağımsızlıkçı politikaların olduğu belgelerin altına imza atması ve birlikte hareket edebilme tecrübesinin yaratılmış olması çok önemlidir. Bu bakımdan kazançtır”*; bir Başkanlar Kurulu üyesi (Türk-İş) ise, *“En önemli kazanım bir araya gelinmiş olması”* demiştir. Bu bir araya geliş bir Başkanlar Kurulu üyesinin (TMMOB) ifadeleriyle *“olumlu bir hissiyat”* yaratmıştır. Platform, bir Başkanlar Kurulu üyesinin (ITB) ifadesiyle *“homojen”* olmamakla birlikte, daha henüz kurulma aşamasında, *“hayır denilemeyecek bir çekim merkezi”* olarak varlık kazanmıştır. Bir Teknik Komite üyesi (DİSK) ise, o dönemde Emek Platformu bileşenlerinin, Platformun dışında kalmaya cesaret edemediklerini söylemiştir.

¹⁰ Emek Platformu, genel olarak örgütlerin gündemini belirleyen bir niteliğe sahip olmamış; yalnızca ortak bir karar alındığında Platform üyelerinin gündemini etkilemiştir.

¹¹ Nitekim Emek Platformu (1999a; 1999b; 2000a) da kendisini IMF ve ulusötesi sermaye karşısında, halkın *“öncüsü”*, *“temsalcisi”*, *“sözcüsü”* şeklinde konumlandırmaktadır.

Üçüncü olarak, Emek Platformu, neoliberalizmin birikmiş ve güncel sorunlarına tek başına karşı çıkma, direnme, müdahale etme ve bu politikaları değiştirme gücü ve kapasitesine sahip olmayan örgütlerin bir araya gelme ihtiyacından doğmuştur. Platformu oluşturan bileşenler, bir Teknik Komite üyesinin (KESK) ifadeleriyle, *“Birlikte davranırsak kazanılmış hakları koruma konusunda bir sonuç geliştirebiliriz”* düşüncesiyle hareket etmişlerdir. Örneğin bir Teknik Komite üyesi (DİSK), *“Geçmişte yapılmayan bir şey yapıp, ittifak yapıp bir güç oluşturarak kendilerine yönelen saldırıya karşı koymaya çalıştılar”* demektedir.

Yine de Emek Platformunun mücadele tarzı içerisinde, neo-liberalizmi sendikaların geleneksel anlayışları temelinde kavrama ve ona karşı çıkma biçimlerinin etkili olduğu söylenebilir. Bir Başkanlar Kurulu üyesi (TMMOB), *“Sendikalar, neo-liberal program kendi alanlarına gelene kadar sessiz kaldılar”* demektedir. Gerçekten de özellikle işçi sendikaları konfederasyonlarının neo-liberal dönüşüm ve IMF politikalarının ancak kendilerine doğrudan dokunduğu noktada harekete geçme eğilimini sürdürdüğünü söylemek yanlış olmayacaktır.

Dördüncü olarak, Emek Platformunun doğuşunda, yukarıda da belirtildiği gibi kuruluşların 1990’lı yıllar boyunca süregelen işbirliklerinin yanında bu kuruluşları tavrı almaya ve bir araya gelmeye zorlayan belirgin bir taban dinamizminin varlığına da işaret etmek gerekir. Emek Platformu, bir Başkanlar Kurulu üyesinin (TMMOB) ifade ettiği üzere, içinde bulunduğu eylemliliği tümüyle kendisi yaratmamış, o eylemliliğin içinde doğmuştur. O eylemsel hareketlilik, neo-liberalizmin yarattığı birikmiş huzursuzluklar ve tepkilerin üzerine gelmiş ve onu eylem birliği içerisinde daha ileriye taşımıştır. Nitekim aynı Başkanlar Kurulu üyesinin yorumuna göre, *“Emek Platformu, kuruluşunda, o sınıf hareketliliğine bir yanıt vermemiş olsaydı, kendi yapıları, misyonlarını reddetmiş olacaktı”*.

Beşinci olarak, Emek Platformunun eyleminin niteliğini karakterize eden olgular; emeğin merkezi rolüne dayanma, hükümetler ve siyasal partilerden bağımsız olma, yapısı ve gündemine göre ortak hareket edebilme, mutabakata dayalı olarak alınan kararlar etrafında eylem birliği yapma şeklinde ön plana çıkmıştır. Emek Platformunun eylemini en azından başlangıçta karakterize eden bu dört olguda, zaman içerisinde belirli değişimler görülmektedir. Dolayısıyla Emek Platformunun eyleminin niteliğinin, Platformun farklı dönemlerinde farklılıklar gösterdiğini söylemek mümkündür.

Altıncı olarak, Emek Platformunun eylemi doğrudan siyasal iktidarlara yönelen bir nitelik taşımaktan çok, esas olarak neo-liberalizme ve onun uzantısı olan IMF programı ve politikalarına bir tür tepki olarak vücut bulmuştur. Emek Platformunun, iktidarlara değil, iktidarların uyguladığı politikalara karşı çıkan, politika karşıtlığı ile sınırlı bir yaklaşıma sahip olduğunun altını çizmek gerekir. Bu sınırlı yaklaşımı, Platformu var eden bileşenlerin yapısı ve tarihine ilişkin nesnel nedenler ile açıklamak gerekir. Emek Platformu, bileşenlerin sendikacılık ve siyaset ilişkisine dönük tarihsel özelliklerini çok büyük ölçüde aynen taşıdığı bir ortam niteliği kazanmıştır. Bu ortam içerisinde, Emek Platformunun siyasal eylemi,

politikaların eleştirisiyle sınırlı bir itiraz, savunu ve talep biçimi olarak şekillenmiştir. Bir Başkanlar Kurulu üyesi (TMMOB), Emek Platformunun “iktidara politikalar temelinde karşı çıkış” sergilediğini, “iktidardan talepleri” olan bir özelliğe sahip olduğunu söylemektedir. Bu tür bir yaklaşım ve eylem çerçevesinin, bileşenleri bir arada tutabilecek niteliği gereği, Platformun kuruluşunda kararlaştırılmış bilinçli bir seçim olduğu anlatılmıştır: “*Örgüt ve yöneticilerin siyasal yaklaşımlarından etkilenmeyeceğiz, hükümetlerin uygulamalarına karşı çıkacağız ya da destekleyeceğiz.*” (Teknik Komite Üyesi, DİSK)

Bu genişlikteki bir birliktelik, ancak bileşenlerin düşünsel ve eylemsel sınırları dahilinde gerçekleşebilmiştir. Bir Teknik Komite üyesi (DİSK), “*Sendikalar, kendilerini güçlendirmek ve var etmek için yer aldılar ve zaafı ile birlikte yer aldılar*” demektedir. Bir Başkanlar Kurulu üyesi (Türkiye Kamu-Sen, BASK) ise, Emek Platformunun verdiği mücadelenin siyasal bir mücadele olmadığını ifade etmiştir. Sadece bir Başkanlar Kurulu üyesi (Türk-İş), kendisinin temsil ettiği bileşenin yöneticisi olduğu dönemde siyasal iktidara karşı çıktığı görüşündedir.

Emek Platformu başından itibaren sistem değil, politika ve program karşıtı olmuş; kriz konjonktürü içerisinde IMF politikaları ve onun sonuçlarına karşı güç ve eylem birliği temelinde bir araya gelmiş, IMF politikalarının dayandığı kapitalist ilişkileri hedef alan bir ideolojik eğilim ve siyasal eylem içerisinde olmamıştır. Bu özellikler bileşenlerin tabanlarından bağımsız olarak da düşünülemez. Bu konuda Erdoğan’ın (2018: 526) değerlendirmeleri şöyledir:

“Emek Platformu’nun üye örgütleri, farklı siyasi görüşlere ve farklı siyasi parti eğilimlerine sahip işçi ve memurları temsil etmekteydi. Üyelerin tümünün gerçek siyasi eğilimlerini değerlendirmek mümkün olmasa da, örgütlü işçi ve memurların önemli bir kesiminin radikal anti-kapitalistler olmak bir yana sol eğilimli bile olmadıklarını söylemek mümkündür. Emek Platformunun başından beri güçlü bir IMF ve küreselleşme karşıtı programı benimsemesi, politik veya ideolojik seçimlerden değil esas olarak üyelerinin gerçek hayattaki deneyimlerinden kaynaklanmıştır.”

Emek Platformu, bu temel özelliğine karşın, bir ekonomik kriz ortamı içerisinde, 30 Ekim 2001, 7 Aralık 2001, 2 Temmuz 2002 ve 16 Temmuz 2002 tarihli açıklamalarında, hükümeti “başarısız” olarak değerlendirilmiş ve “en kısa sürede erken seçime gidilmesi” çağrısında bulunmuştur (Emek Platformu, 2001a; Emek Platformu, 2001b, Emek Platformu, 2002a; Emek Platformu, 2002b). Emek Platformu (2002c) ayrıca, Türkiye seçim sath-ı mailine girdikçe, siyasal tavır almaya da başlamış, 26 Temmuz 2002 tarihli açıklamasında, “Emek Platformu Alternatif Programını gözetmeyen, programlarında ve seçim bildirgelerinde bu programda yer alan taleplere yer vermeyen, hiçbir siyasi partiye” destek vermeyeceğini açıklamıştır.

Emek Platformunun Yapısı

Emek Platformunun temel özelliklerinden sonra yapısına; karar alma süreçleri, alınan kararlara ve toplantılara katılım, Teknik Komite, dönem sözcülüğü, bileşenlerin rolü, yönetim ve liderlerin etkileri açısından yakından bakalım.

Emek Platformunun Karar Verme Tarzı: Mutabakat

Emek Platformunun yukarıda özetlenen temel özelliklerinin karar alma süreçlerine ilişkin uzanımı, mutabakat esasına dayalı karar alma tarzında somutlaşmıştır. Mutabakat esası Emek Platformunun temel özelliklerinin -ve daha sonra dağılışı süreçlerinin de- anlaşılmasında üzerinde özel olarak durulması gereken bir konudur.

“Aslında taraflar uzlaşmakta zorlanmadı. Güçlenmesinin sebebi, hiçbir örgütün kırılmayacağını sağlayan oybirliği şartıydı. Masada her şey çözülmüyordu. Kulisler yapılıyordu. Anlaşmazlıkların tamamı, örgütlerin içindeki egemen ideolojik karşı tarafla çelişkileri ve çatışmaları nedeniyle oluyordu. Emek Platformunun herkes uzlaşmazsa eylem yok ilkesi herkesi o masaya oturmaya zorluyordu. Her örgüt esneyebileceği kadar esniyordu. Ortak kararlarda buluşuyordunuz.” (Teknik Komite üyesi, Türkiye Kamu-Sen, BASK)

Emek Platformu, Başkanlar Kurulu ve Teknik Komite olmak üzere, iki yönetsel birimden oluşmuştur. Yapılan görüşmeler ışığında, Platformun karar verme tarzında kimi noktaların ön plana çıktığı gözlemlenmektedir. Öncelikli olarak kararlar Başkanlar Kurulunda alınmıştır. Kararların alınmasında, oylama değil, “tam” mutabakat esasına göre hareket edilmiş ve ikna yöntemi benimsenmiştir. Bu nedenle, bir Başkanlar Kurulu üyesinin (TMMOB) ifadesi ile “gündem dayatma” gibi durumlar söz konusu olmamış; bir diğer Başkanlar Kurulu (Türk-İş) üyesine göre ise, -karar altına alınmayan konulara ilişkin tartışmalar, görüş ayrılıklarını ayrı tutmak kaydıyla- herhangi bir çelişki sağlanmadan, uyumlu bir biçimde çalışılmıştır. Bir Teknik Komite (/Türk-İş) üyesine göre ise, mutabakat sağlanamayan konular gündeme gelmemiş ve o konularda bir karar oluşturulamamıştır. Bir diğer Teknik Komite üyesi (Türkiye Kamu-Sen, BASK), Emek Platformunda herhangi bir hiyerarşi olup olmadığı konusu ile ilgili olarak, “Oybirliği şartı bunu kaldırıyordu. Tepede maddi gücü yüksek olan örgütler de olsa altta olan bir örgüt itiraz ederse o yapılamıyordu” demektedir.

Ancak yaptığımız kimi görüşmelerde Emek Platformunun bütünlüğü gereği, karara katılmasalar da altına imza attıklarını belirten Başkanlar Kurulu üyelerine rastlanmıştır. Örneğin bir Teknik Komite üyesi temsil ettiği konfederasyonun inanmadığı kararlar alınsa bile, “Evet” dediğini anlatmıştır. Diğer yandan, kimi bileşenlerin kimi tartışmalı konularda, Başkanlar Kurulu toplantısında olumlu ya da olumsuz görüş belirtmeyip, yetkili kurullarıyla görüşeceklerini belirtmelerine karşın, herhangi bir geri dönüş sağlanmaması gibi durumların, mutabakat esasına zarar verdiği de aktarılan tanıklıklar arasındadır.

Emek Platformu, mutabakat esasına dayalı olarak karar verme tarzını benimsemişken, bu durum, bileşenlerin önceliklerine göre Platformda yer alma eğilimini de tamamen ortadan kaldırmamıştır. Bir Başkanlar Kurulu üyesi (TMMOB), “her örgütün o tarihteki kendi gündemi”ni, bir Teknik Komite üyesi (Türkiye Kamu-Sen, BASK) ise, herkesin kendi sorunlarını Platformun gündemine taşımaya çalıştığını; ancak gündem, mutabakat esasına dayalı olarak Başkanlar Kurulunda belirlendiği için bir gündem hiyerarşisinin yaşanmadığını söylemiştir. Emek Platformunda herkesi ilgilendiren gündemlerin yanı sıra bileşenler kendi öncelikli gündemlerini Platforma taşıma eğiliminde olmuş; ancak gündemler eşit bir biçimde ele alınmıştır (Teknik Komite üyesi, DİSK).

Mutabakat esasına dayalı karar alma yönteminin Emek Platformunun eylemi üzerindeki etkileri söz konusu olduğunda, Platformun kuruluşundan dağılışına kadar giden süreçte; döneme, gündeme, bileşenler arasındaki görece güç dengesine göre oluşan birkaç eğilimin belirlediğini söylemek mümkündür. *İlk* eğilim, kararların herkesin benimseyerek ve herkesi tatmin edecek şekilde alınmış olmasıdır. *İkinci* eğilim, mutabakat sağlanıp karar alınmış olmakla birlikte, kararın alınmasının ve uygulanmasının Platform içerisindeki daha aktif ya da pasif pozisyonlara göre biçimlenmiş olmasıdır. Emek Platformu içerisinde, Platformun tarihsel seyri bakımından en genel hatlarıyla değerlendirdiğimizde, neo-liberalizme ve IMF programına karşı daha aktif bir direniş ve eylem çizgisini benimseyen daha aktif pozisyonlara sahip bileşenlerin, yine mutabakata dayalı olarak alınan kararlarda daha etkin bir konumda olduğu gözlemlenmektedir. Ancak zaman içerisinde Türkiye siyasetindeki gelişmelerin de etkisi ve kimi bileşenlerin kendilerini iç siyaset dinamikleri etrafında tanımlamaları nedeniyle daha pasif pozisyonlara sahip bileşenlerin mutabakat konusunda görece bir engelleme halinden söz etmek mümkündür. Ancak buna paralel olarak da Emek Platformunun bu seyri içerisinde şüphesiz, sözünü ettiğimiz daha aktif direniş ve eylem çizgisini benimseyen bileşenlerin Platform içerisindeki çalışmaları ve etkisi sürmüştür. Bununla birlikte, bir Başkanlar Kurulu üyesinin (KESK), “*Mutabakata dayalı olarak karar alınan mekanizmalarda kim en geride ise onun kararı etkiler*” belirlemede olduğu gibi, Emek Platformunda da geri pozisyona sahip olan bileşenlerin yaklaşımları nedeniyle Platform zamanla karar alamayan ve eylemsiz bir yapıya bürünmüş gözükmektedir. *Üçüncü* eğilim ise, Platformun gündemine gelen konuların mutabakat sağlanamaması nedeniyle bir karar oluşmadan gündemden düşmesi veya mutabakat sağlanmasının mümkün olmayacağı bilinen konuların Platformun gündemine baştan taşınmaması durumudur.

Platform, bileşenlerin önceliklerini mutabakat esasına dayalı olarak ortak gündem yapabildiği ölçüde gündeme getirmiş; konuyla ilgili açıklamalar yapmış ve kararlar almıştır. Bu noktada, Platformun açıklama ve kararlarında mutabakat esasına dayanılmasında, bileşenlerin örgütsel hassasiyetleri dikkate alınmıştır. Yapılan görüşmelerde Teknik Komitenin Platformun açıklamalarında kullanılacak dil konusunda, örgütsel hassasiyetleri yansıtacak şekilde çok dikkatli ve özenli

davrandığı, kimi zaman bir açıklamanın sözcükleri üzerine tek tek uzun tartışmalar yapıldığı belirtilmiştir. Bir Teknik Komite üyesinin (Hak-İş), “Her bileşen kendi önceliği ile Emek Platformunda idi. Ama metinler tüm işkolları ve ortak duyarlılığı yansıtıyordu” şeklindeki sözleri bu olguyu anlatmaktadır.

Emek Platformunda Kararları Sahiplenme ve Kararlara Katılım

Mutabakat esası, bileşenlerin önceliklerine göre Platformda yer alma eğilimini törpüleyen bir işlev görürken, aynı bileşenlerin alınan kararlar çerçevesinde yapılacak eylemlere eşit ölçüde katılım gösterdiği sonucunu da beraberinde getirmemiştir. Bu anlamda, bir Teknik Komite üyesinin (DİSK) gözlemlerine göre, kararlar ortak alınmış; ama kararlar ilgili gündem önceliğine sahip olan bileşen eyleme geçmiştir. Her bileşen her kararı aynı derecede sahiplenmemiş, sahiplenmenin derecesi eylem ve gündeme göre değişiklik göstermiştir. Kimi bileşenler mutabakat esası doğrultusunda, gündeme gelen konularda belirli kararlar alınabilmesi için ilgili kararın altına imza atmış; ancak kararın gerektirdiği eylemlilik sürecine yeterince dahil olmamıştır. Hatta kimi zaman sahiplenme ve eyleme katılım sadece temsilci düzeyinde kalmıştır. Alınan kararları farklı bileşenlerin farklı şekillerde sahiplenmesinin yaygın bir durum olduğunu söylemek mümkündür. Bu yöndeki tanıklıklar şöyledir:

“Karar alınıyor, sonra bir şey yok. Alınan kararları uygulama iradesi açısından bakıldığında, herkes aynı coşkuyla katılmamıştır demek mümkündür.” (Başkanlar Kurulu üyesi, TMMOB)

“Kararın altına imza atmak zorunda kalıyor, ama eylemliliklerde yok.” (Başkanlar Kurulu üyesi, TMMOB)

“Kararın altına imza atar ve meydana az gelir.” (Başkanlar Kurulu üyesi, Türk-İş)

“Çok itirazlar olmamasına rağmen, ona uyar gibi davranıldı, bunlar içselleşmedi. Bunlar konusunda aynı duyarlılıkla aynı heyecanla, kararın içerdiği yaklaşım içinde olunmadı.” (Başkanlar Kurulu üyesi, DİSK)

“Mutabakat tüm örgütlerin evet demesi değildi. İkna olmadan da evet diyen örgütler vardı. Aldığı kararın tam olarak uygulanması ve yaygınlaşması için bir işbirliği gerekiyordu.” (Teknik Komite üyesi, DİSK)

“Orada alınan her kararın tüm bileşenler tarafından aynı duyarlılık ve hassasiyetle savunulduğunu, tabanlarına ikna noktasında bir gayret gösterildiğini düşünmüyorum. Çünkü orası uzlaşmayla bir takım kararların alındığı bir ortam, bunun da bir etkisi olabilir. Orada alınan her kararın bileşenlerin kararı gibi sahiplenilmesini bekleyemezsiniz. Hayır, demiyor ama çekimser davranıyor, Emek Platformunda da böyle bir yapı vardı.” (Teknik Komite üyesi, Türkiye Kamu-Sen, BASK)

Ayrıca, toplantıda kararın altına imza atıp, daha sonra karara katılmadığını belirtme, toplantıda bulunup, daha sonra “*Örgütüme soracağım*” demek gibi durumların da yaşandığı anlatılmıştır. Emek Platformunun karar verme tarzının omurgasını oluşturan mutabakat esasına dayalı olarak şekillenen gündem ve kararların yine de bileşenlerin Platformun içine yansıyan güçler düzeyi ve dengesinden bağımsız değerlendirilebileceğini söylemek mümkün gözükmemektedir. Emek Platformunun kuruluşunda ve faaliyetlerinde üye sayısı, gücü, eylem kapasitesi ve toplumsal etkisi ile ön planda olan bileşenlerin Platform gündemi ve kararları üzerinde de dolaylı bir etkisinin olduğu anlaşılmaktadır. Örneğin bir Teknik Komite üyesi (Türk-İş), “*İşçi ve memur sendikalarının üyelerini daha çok etkileyen konular daha temel gündem oldu*” demektedir. Bu duruma paralel olarak, Emek Platformu içerisinde görece bir ağırlığa sahip olan bileşenlerin (ki görüşmelerde esas olarak işçi ve memur sendikaları konfederasyonları ile TMMOB ve TTB’den oluştuğu belirtilmektedir) kendi içlerindeki derece farklılıklarına karşın, alınan kararları sahiplenme eğilimlerinin daha güçlü olduğu belirtilmiştir. Alınan kararların farklı bileşenler tarafından farklı biçimde sahiplenilmesi ve uygulanması konusunda; bileşenin genel görüş ve yaklaşımları, eylem alışkanlıkları ve alınan kararın içeriği, bileşenin gündemi, öncelikleri ve gücü ile buluşma derecesinin yanı sıra bileşenin yapısı ve örgütlü olduğu alan da etkili olmuştur.

Ancak yine de bir Başkanlar Kurulu üyesinin (TMMOB) tanıklıklarına dayalı olarak, Platformun yaptığı en büyük eylemlerin, herkesi ilgilendiren, sosyal güvenlik ve sağlık alanında olduğunu söylemek mümkündür. Yapılan görüşmelerde, 24 Temmuz 1999’da Ankara Kızılay Meydanı’nda gerçekleştirilen “kitlesel basın açıklaması”nı bileşenlerin tümünün benzer şekilde sahiplendiği ifade edilmiştir.

Emek Platformunun “Mutfağı” ve “Lokomotif”i: Teknik Komite

Teknik Komite, Emek Platformu içerisinde Başkanlar Kurulu ile birlikte iki temel birimden biridir. Teknik Komite üyeleri, çok büyük ölçüde Platform bileşenlerinin ağırlıklı olarak konfederasyon uzmanları ya da sık rastlanmamakla birlikte konfederasyonlara bağlı sendikaların uzmanlarından oluşmaktadır. Bunun yanı sıra, Konfederasyon yöneticilerinin de Teknik Komite üyesi olduğu örnekler vardır. Yapılan görüşmelerde Teknik Komitenin Emek Platformu açısından anlam ve önemi pek çok kez dile getirilmiş, Teknik Komiteden olumlu bir içerikle söz edilmiştir.

Teknik Komite, Emek Platformunun gündeminin önerildiği, bununla ilgili hazırlıkların ve Başkanlar Kurulunda alınan kararlar doğrultusunda kimi çalışmaların yapıldığı, açıklamaların hazırlandığı bir birimdir. Karar alma sürecinde, altyapı ve teknik hazırlıkların yapılması, konuların oluşturulması görevi Teknik Komiteye bırakılmıştır. Ancak Teknik Komite, bağımsız ve kendi başına karar alan bir birim olmaması, Başkanlar Kurulunun yönlendirmesi ve kararları ile hareket

etmiştir.¹² Bir Teknik Komite üyesinin (Hak-İş), “Başkanlar Kurulu karar aldıkça çalışmalar hızlandı” şeklindeki sözleri bu durumla bağlantılıdır.

Teknik Komitenin oldukça aktif bir biçimde çalıştığı ifade edilmiştir. Teknik Komite ile ilgili olarak Bir Başkanlar Kurulu üyesi (TMMOB), “Mutfak idi. Ne yapıtıysa Teknik Komite sayesinde yaptı. Oradan yöğrularak geldi” derken, Teknik Komite üyeleri de “Emek Platformunun lokomotifi Teknik Komite”ydi (Türkiye Kamu-Sen, BASK); “Teknik Komite seri ve güçlü çalışıyordu” (DİSK) demektedir.

Teknik Komite ile ilgili dikkat çekilmesi gereken konulardan biri de Komite toplantılarında yapılan ayrıntılı ve hassas çalışmalardır. Komite üyeleri, temsil ettikleri bileşenin ve Platformun bütününün görüş ve hassasiyetini yansıtmak açısından oldukça incelikli ve titiz bir çalışma tarzı benimsemişlerdir.

“Her konfederasyonun hassas olduğu kelimelere kadar duyarlılık gösterildi. Metinlere bileşenin gölgesinin düşmesi istenmedi.” (Başkanlar Kurulu üyesi, Hak-İş)

“Teknik Komite çalışmaları, mutfak idi. O mutfakta tam bir diplomasi curcunası yaşıyordu. Bir ifade ve kelime bile çok büyük önem kazanıyordu. Diplomatik bir şekilde çözüüyordu.” (Teknik Komite üyesi, Türkiye Kamu-Sen, BASK)

“O raporlar hazırlanırken bir kelime ve virgül için saatlerce tartışıldı.” (Başkanlar Kurulu üyesi, Memur-Sen)

Emek Platformunda karar verici birim Başkanlar Kuruludur. Bununla birlikte, Teknik Komitenin Emek Platformunun politika ve karar verme süreçlerine müdahale olmasa da etki çabası içine girdiği durumlardan söz etmek kısmen de olsa mümkündür. Bir Teknik Komite üyesi, “Teknik Komitenin alınan kararlara etkisi olduğunu biliyorum” demektedir. Teknik Komite üyelerinin Platform gündemleri konusunda, “daha ileri ve radikal söylemleri, eylem önerileri” olmuştur (Teknik Komite üyesi, Hak-İş). Bir diğer Teknik Komite üyesine (DİSK) göre ise, “Teknik Komite işçiyi harekete geçirme hassasiyeti daha fazla” olan bir birimdir.

Teknik Komitenin Emek Platformunda anlaşmazlıkların kısmen aşılması, ortak bir dil etrafında metinler hazırlanması ve bileşenlerin hassasiyetinin yansıtılması temelinde bileşenlerin birbirini anlaması ve belirli bir uzlaşma kültürünün oluşmasında önemli işlevleri de olmuştur. Bu durumun öngörülebilir bir sonucu ise, bileşenler arasındaki gündeme dayalı sendikal rekabetin oluşumunun engellenmesidir.

---

¹² Teknik Komitenin 2005 yılındaki sosyal güvenlik düzenlemesi döneminde Başkanlar Kuruluna, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığında yapılacak bir toplantıda, “maddeler bazında tartışmaya girmeden, her kurumun genel çerçevede görüş bildirmesi, tasarıların sosyal tarafların görüşlerinin alınarak tekrar hazırlanmasının önerilmesi ve gelişen duruma göre toplu halde salonun terk edilmesi”nin yanında toplantıdaki gelişmelerle ilgili bir basın açıklaması yapılmasını önerdiği görülmektedir (Emek Platformu, 2005a).

“Uzman kadrolarda çalışan arkadaşlar daha uyumluluk gösterdiler. Onların entelektüel birikim ve vizyonları, sorunun çözülmesi konusunda, ortak bildiri çıkışına katkı sundu.” (Başkanlar Kurulu üyesi, DİSK)

Diğer yandan bir Başkanlar Kurulu üyesinin (Hak-İş) anlatımlarına göre, Başkanlar Kurulunun, kendi içinde anlayamadığı noktada konuyu Teknik Komiteye havale ettiği durumlar da yaşanmış; Teknik Komitenin ise, “*Sizin anlayamadığımız konuda biz de anlayamayız*” dediği görülmüştür. Ancak yine aynı Başkanlar Kurulu üyesinin anlatımlarına göre, “*Bazı işlerin Teknik Komiteye havale edilmesi, işi sansaklamak şeklinde*”de olmuştur.

Öte yandan, Başkanlar Kurulu değişirken, Teknik Komite üyelerinin süreklilik taşıması yönündeki eğilimin, Emek Platformunun çalışmalarını daha sistematik bir hale soktuğunu da söylemek mümkündür.

Teknik Komite ile ilgili dikkat çekilebilecek noktalardan biri de Komite üyelerinin temsil ettiği bileşenin görüşünü çalışmalara yansıtması konusunda düğümlenmektedir. Sistematik ve yaygın bir durum olduğu düşünülmemekle birlikte, Teknik Komite toplantılarında, Komite üyesi uzmanların bazı durumlarda temsil ettikleri bileşenin görüşü konusunda eksik bilgiye sahip olmaları ya da bileşen adına bir görüş belirtme konusundaki sorunların Komitenin çalışmalarını aksatabildiği ifade edilmiştir. Bu anlamda, Teknik Komite üyelerinin konfederasyon yöneticisi olması ve çalışanı olması arasında belirli bir fark olduğunu söylemek mümkündür. Örneğin bir Teknik Komite üyesi (KESK), “*Danışman düzeyinde gelindiğinde, karar alma süreci daha zor oluyordu*”; bir diğeri (DİSK) ise “*Karar alma süreçlerinde Teknik Komitede yaşanan tartışmaların, bileşenlerin gerçek fikri olup olmaması ile ilgili tartışmalar vardı. Söyleyeceklerim konusunda yeterince beslenmiyordum*” demiştir.

Emek Platformunda Dönem Sözcülüğü

Emek Platformu, kuruluş sürecini izleyen dönemde “dönem sözcülüğü” mekanizmasını yaşama geçirmiştir. Platformda dönem sözcülüklerini konfederasyonlar ile meslek birliklerinden TMMOB ve TTB'nin yapması kararlaştırılmıştır. Dönem sözcüsü, iç yazışma süreçlerinde olduğu kadar kamuoyu ile ilişkilerde de kimi görevlere sahiptir. Emek Platformunun 1999 yılında kuruluşundan, 2000 yılı Şubat ayı başına kadar bu görevleri Türk-İş üstlenmiş, alınan dönem sözcülüğü kararı doğrultusunda bu görevi 4 Şubat 2000 tarihinde Hak-İş'e devretmiştir. Bir Başkanlar Kurulu üyesi (Türk-İş), ilk başta ağırlığın kendilerinde olduğunu söyledikten sonra dönem sözcülüğü mekanizması ile işin paylaştırıldığını anlatmaktadır: “*İş dönem sözcülüğü temelinde dağıtıldı daha sonra. Türk-İş'in potansiyel gücü var diye hep Türk-İş'te olması kaldırıldı.*”

Platform, dönem sözcülerinin 2 ay için görevlendirilmesini kararlaştırmıştır. Emek Platformunda, dönem sözcülüğü görevleri değişen sürelerle yerine getirilmiş, bu süre kimi durumlarda 1-2 ay olabildiği gibi sürenin 5-6 aya kadar çıktığı da görülmüştür. Bir Başkanlar Kurulu üyesi (TMMOB), dönem sözcülüğünde “*Sıralar tuttu, ama süre tutturulmadı*” derken, bir diğeri (KESK) ise, dönem sözcülerinin

devrinin “2 ay denilse de toplantı periyodlarına göre” değiştiğini söylemektedir. Bu arada, dönem sözcülüğü faaliyetlerinin, üstlenen bileşenin teknik tecrübelerinden etkilendiğine ilişkin bir Teknik Komite üyesinin (DİSK) tanıklığı da bulunmaktadır: *“Sekreteryaya tecrübe gerektiren bir şeydi. Kurumsal yapısını oluşturamamış olan örgütlerin dönem sözcülüğü döneminde sıkıntılar yaşıyordu.”*

Öte yandan dönem sözcülüğüne göre değişen bir eylem ve yaklaşım tarzına ilişkin bir eğilimden de söz etmek mümkündür. Kimi görüşmeciler dönem sözcülüğünün teknik bir iş olduğunu söyleyerek Emek Platformunda dönem sözcülüğüne göre değişen bir eylem ve yaklaşım tarzından söz etmenin mümkün olmayacağı görüşündedir. Ancak diğer yandan kimi görüşmeciler ise, dönem sözcüsünün belirli bir etkisinin olabildiği görüşündedir. Örneğin bir Teknik Komite üyesi (DİSK), Emek Platformunda “dönem sözcülüğüne göre değişen bir aktivizm”in varlığından söz etmektedir. Bir başka Teknik Komite üyesi (DİSK) ise dönem sözcülerinin “kendi rengini, tonunu katma” eğiliminde olduğunu söylemektedir. Bu gözleme ilişkin verilebilecek en önemli örnek, TMMOB’nin dönem sözcülüğü sırasında hazırlanan Emek Platformu Programı ve Emek Politikaları Sempozyumu olarak gösterilebilir. Bu arada, liderin özelliklerinin dönem sözcülüğüne yansıtılabildiğine işaret edilirken, dönem sözcülüğünün bileşenin eyleme katılımını etkileyebileceği de söylenmiştir.

Emek Platformu Toplantılarına Katılım

Emek Platformunun toplantıları, Başkanlar Kurulu ve Teknik Komite olmak üzere iki düzeyde yürütülmüştür. Platformun tarihsel seyri içerisinde toplantılara katılım konusunda büyük aksaklıklar yaşanmasa da bazı sorunlarla karşılaşıldığı anlaşılmaktadır. Emek Platformunun 29 Aralık 2004 günü yaptığı Başkanlar Kurulu toplantısında, 1 yıl boyunca mazeret bildirmeksizin ya da temsilci göndermeksizin toplantılara başkan düzeyinde katılmayan örgütlerin Emek Platformundan çekilmiş olacağı kararı alınmıştır (Emek Platformu, 2005b). Bu kararı, toplantılara katılım sorunlarının bir işareti olarak yorumlamak mümkündür. Bir Teknik Komite üyesi (KESK), bu kararı *“Caydırıcı bir karar olarak alınmış olabilir. Uygulanabilirliği olmayan bir karar”* şeklinde yorumlamıştır. Bir Başkanlar Kurulu üyesi (Türkiye Kamu-Sen, BASK), ilgili kararı, toplantılara katılımı “başkan düzeyinde teşvik eden” bir karar olarak değerlendirmiştir. Zira nadiren de olsa Başkanlar Kurulu toplantılarına bileşenleri temsilen Teknik Komite üyelerinin katıldığı ifade edilmiştir.

Yapılan görüşmelerde, toplantılara katılım sorunlarının Emek Platformunun dağılışı süreci içerisinde giderek daha çok gözlemlenebilir bir durum olduğu anlatılmıştır. Böylesi bir durumun oluşmasında, Platform çalışmaları ve eylemlerinin eski yoğunluğunda olmaması kadar Türkiye siyasetindeki gelişmelerle birlikte kimi Platform bileşenlerinin siyasi iktidara yakın pozisyonlar alması da etkili olmuştur. Kimi görüşmeciler, bazı kuruluşların bilerek katılmadığını ileri sürmüştür.

Platform toplantılarına katılım sorunlarının, karar alma süreçleri üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olduğu söylenebilir. Ancak yine de katılım sorunlarının

Platformun başlangıçta benimsediği mutabakat esasına dayalı karar alma tarzını tümünden zedelediği görülmektedir. Bir Başkanlar Kurulu üyesi (KESK), *“Herkes orada olmasa da karar alınmıştır. Ama konuya göre de değişir. Kritik bir kararsa olmayanlara da sorulabilir. (...) Hazır şu yokken, bu kararı da alalım yaklaşımı olmamıştır”* demektedir. Diğer taraftan, her bileşenin katılım göstermemesi eşit etkiye sahip değildir. Platformu oluşturan bazı bileşenlerin toplantılara düzenli katılım göstermemiş olmasının görece güçleri, ağırlıkları ve gündeme bağlı olarak Platformun işlevi üzerinde zayıflatıcı bir etki yapmamış olduğu söylenebilir.

Emek Platformunda Bileşenlerin Rolü

Emek Platformunun yapısının ve temel özelliklerinin anlaşılmasında, Platformu oluşturan bileşenlerin rollerine de genel hatlarıyla eğilmek gerekir. Emek Platformu, bünyesinde işçi ve memur sendikaları konfederasyonları, meslek örgütleri ve emekli derneklerini barındırmakla birlikte, faaliyetlerini ağırlıklı olarak sendikalar ve bazı meslek örgütlerinin yönlendiriciliğinde yürütmüştür. Bu durum, Emek Platformunun kararlarının alınmasında benimsenen mutabakat ilkesine aykırı düşmeden yaşama geçmiştir. Bu bakımdan, Emek Platformunun yapısı içerisinde bileşenler arasında bir hiyerarşinin varlığından söz edilemez. Yine de Platformun çalışmalarında özellikle sendikaların ve daha sonra da bazı meslek örgütlerinin belirli bir gündem ağırlığının olduğunu söylemek mümkündür. Emek Platformu, çalışmanın farklı yerlerinde ifade edildiği gibi, aralarında siyasal ve ideolojik farklılıklar olan örgütlerin IMF politikaları karşısındaki güç, eylem ve işbirliğine dayalı olarak oluşmuştur. Her bileşen Emek Platformuna kendi özellikleriyle birlikte gelmiş; bu özellikler, Emek Platformunun yapısı içerisinde bileşenlerin rolü açısından kimi özel ve ayrıksı konumlar yaratmıştır. Örneğin, Türk-İş örgütsel ve eylem gücü ve Platform içindeki ve dışındaki görece etkisi nedeniyle, ayrı bir konumda yer almıştır. DİSK, KESK, TMMOB ve TTB ise, ideolojik çizgileri dolayısıyla yer yer daha sürükleyici bir konuma sahipken, DİSK ve KESK, ayrıca eylem yapma alışkanlıkları dolayısıyla da etkili olmuştur. Bir Başkanlar Kurulu üyesi (Memur-Sen), *“Eylem anlamında lokomotif Türk-İş, DİSK ve KESK’ti”* demektedir. Diğer yandan Hak-İş ve Memur-Sen gibi bileşenlerin eylemlere katılım konusunda görece zayıf kaldıkları görülmektedir. Bunda bileşenlerin sendikal ideolojileri ve tarihlerinden gelen özelliklerinin payı olduğunu belirtmek gerekir. Burada her bileşenin rol ve konumu üzerine görüşmelere dayanan kimi gözlemlerimizi paylaşacağız.

Türk-İş: Birleştirici Unsur

Emek Platformunun faaliyetleri ve eyleminin oluşmasında Türk-İş’in rolü üzerinde ayrıca durmak gerekir. Yapılan görüşmelerde, görüşmecilere, *“Emek Platformunun kuruluşunda başkan ve öncü rolü üstlenen bir yapıdan söz edilebilir mi?”* ve *“Emek Platformunun yapısı ve işleyişinde bir hiyerarşi oluşmuş muydu?”* soruları yöneltilmiştir. Bu sorulara verilen yanıtlar farklılaşabilmekle birlikte, Türk-İş’in kimilerine göre belirli, kimilerine göre ise belirleyici ve/veya belirgin bir ağırlığı olduğu ifade edilmiştir.

Örneğin, Emek Platformunun kuruluşuna giden yolda DİSK'in Aralık 1998'de yaptığı çağrısı Türk-İş'in sahiplendiği ve bunu sendikal gücüyle bütünleştirdiği anlatılmıştır (Teknik Komite üyesi, DİSK). Bunda, IMF programı çerçevesinde özelleştirmeler ve kamu istihdamında daralmanın özellikle Türk-İş'e bağlı sendikaların üyelerini etkilemesi sonucunda, "Türk-İş'in bir varoluş refleksi göstermesi"nin (Teknik Komite üyesi, DİSK) de bir payının olduğu ifade edilmiştir. Kimi Başkanlar Kurulu üyeleri (Türk-İş, Türkiye Kamu-Sen), Emek Platformunun Türk-İş çatısı altında kurulduğunu,¹³ Türk-İş'in koordine ve idare edici, öncü bir role sahip olduğunu ve ağırlığın Türk-İş'te olduğunu belirtirken,¹⁴ bir Teknik Komite üyesi (Türkiye Kamu-Sen, BASK), Türk-İş'in maddi ve örgütsel gücüyle de bağlantılı olarak daha baskın olduğunu dile getirmiştir. Türk-İş'in Emek Platformu içerisindeki durumu şöyledir:

"Burada tabii, Emek Platformunun en büyük itici gücü, aynı zamanda da yapısal harcı Türk-İş idi. (...) Bu tür yapılarda emek örgütlerinin bir araya gelmesiyle de oluşsa, kitlesel eylem gücü ve maddi gücü en yüksek olan, o eylemlerin gerçekleşmesinde en çok desteği sağlayanın en çok sesi çıkar. Türk-İş uzlaşmanın hep ön planda olmasını istedi, özellikle uzmanlarının diplomatik becerileri bunu sağladı." (Teknik Komite üyesi, Türkiye Kamu-Sen, BASK)

"Türk-İş, birleştirici bir unsurdu. Türk-İş olmasaydı, Emek Platformunun bir arada olması mümkün değildi." (Teknik Komite üyesi, TÜRK-İŞ)

Bir Başkanlar Kurulu üyesi (TMMOB), "*Önplana ister istemez Türk-İş çıktı. Üye bakımından en yaygın ve en çok üyeye sahip örgüt*" demektedir. Türk-İş'in üyelerini harekete geçirebilme potansiyelinin (Teknik Komite üyesi, DİSK) Türk-İş'e Emek Platformu içerisinde daha ayrı bir yer kattığı da dikkat çekilen noktalar arasındadır. Örneğin bir Başkanlar Kurulu üyesi (KESK), "*Türk-İş eylem kararı getirdiğinde kimse bu karara karşı çıkmazdı*" demektedir. Bununla bağlantılı olacak şekilde bir diğer Başkanlar Kurulu üyesi (Türkiye Kamu-Sen, BASK), "*Türk-İş'in desteklemediği eylemler zayıf kalır. Desteklediği eylemler daha kalıcı olur*" demiştir. Bu belirlemenin, bir Teknik Komite üyesinin (Türkiye Kamu-Sen, BASK) Türk-İş'in meşruiyet sağlayıcı

¹³ Bir Başkanlar Kurulu üyesi (DİSK), Türk-İş çatısı altında kurulmasında, DİSK'in Genel Merkezinin İstanbul'da, Türk-İş'in Genel Merkezinin ise Ankara'da olmasının payı olabileceğine işaret etmekte ve Türk-İş'in iletişim merkezi olarak önemli katkılarının olduğunu belirtmektedir.

¹⁴ Bu noktada, Emek Platformunun kuruluşundan 2002 yılına kadar, iktidarda bir koalisyon hükümeti olmasının, farklı siyasal eğilimleri yansıması bakımından, -Platformun en azından kuruluş ve devamında- Türk-İş'in işini kolaylaştırdığı yönünde bir görüş de ortaya atılmıştır (Teknik Komite üyesi, Türk-İş). Oyan (2019) da benzer bir noktaya dikkat çekmekte ve Emek Platformunun "zayıf bir iktidar karşı kurulabilmiş ve eyleme geçebilmiş bir platform" olduğunu söylemektedir.

işlevine işaret ettiği vurgusu ile birlikte düşünülmesi yerinde olacaktır. Bir eylem önerisi olduğunda Türk-İş'in örgütsel ve eylem gücü ile Emek Platformu içerisindeki etkisi nedeniyle diğer bileşenlerden ayrı olarak özellikle ikna edilmeye çalışıldığı anlaşılmaktadır:

“Türk-İş’e bakma hali, o ne diyor deme hali vardı. Herkesin özenle üzerinde durduğu ve ikna etmeye çalıştığımız bir kurumdu. Türk-İş’in daha çok ikna olduğu bir eyleme Kamu-Sen’i vb. harekete geçirmek daha kolay. Türk-İş ikna değilse, temsilcileri katmak zor olurdu.” (Teknik Komite üyesi, KESK)

“Her zaman Türk-İş’i ayrı tuttuk. Herkes Türk-İş’e bakıyordu.” (Teknik Komite üyesi, DİSK)

“Türk-İş’in hayır dediği, KESK’in hayır dediği bir eylemin, Emek Platformundan çıkması mümkün değildi. KESK’in rolü her ne pahasına olursa olsun Türk-İş’i ikna etme üzerine kurulu olmuştur. Emek Platformu tartışmalarının büyük bir bölümü böyle geçmiştir. Önerdiğimiz her eylem, her şey mutlaka Türk-İş’i ikna etme üzerine şekillenmiştir. Çünkü Türk-İş ikna edildiği zaman, diğer örgütlerin önemli bir bölümü dahil oluyorlardı.” (Başkanlar Kurulu üyesi, KESK)

Türk-İş’in Emek Platformu içerisindeki etkin konumuna eleştirel bir gözle bakan görüşmeciler de vardır. Türk-İş’in “kitlesel ağırlığını hissettirdiği” ifade edilirken (Teknik Komite üyesi, DİSK), bir Başkanlar Kurulu üyesi (TTB), “*Türk-İş, motor gücün kendisinde olacağını zımnen dile getiriyordu. Benim dediğim olur havası vardı*” demektedir. Bir Teknik Komite üyesi (DİSK), Türk-İş’in “konfederasyonlar arasındaki ilişkilerde (...) hiçbir biçimde, herkesi birleştiren bir örgüt olma rolüne soyunmadı”ğını dile getirmektedir. Bir diğer Başkanlar Kurulu üyesi (KESK) ise, Türk-İş’in Emek Platformunda “hareketi kontrol altına almak” amacı güttüğünü ileri sürmektedir. Türk-İş’in Emek Platformundaki bu etkin konumunun kuruluş ve gelişimi kadar dağılışı da etkilediği düşünülebilir. Örneğin, bir Başkanlar Kurulu üyesi (Türkiye Kamu-Sen ,BASK), Türk-İş isteseydi Emek Platformunun daha işlevsel olacağı ve dağılmayacağı görüşündedir.

Hak-İş, Türkiye Kamu-Sen ve Memur-Sen: Alışma Süreci, Meşruiyet Arayışı ve Katkısı

Emek Platformu, Hak-İş, Türkiye Kamu-Sen ve Memur-Sen gibi eylem yapma alışkanlığı ve yatkınlığı görece daha zayıf ve sendikal yönetimlerinde milliyetçi-muhafazakâr bir ideolojik ve siyasal yaklaşımın ağır bastığı örgütleri de içermiştir. Bu örgütler, diğer kimi bileşenlerle olan görüş farklılıkları nedeniyle Emek Platformu içerisinde, farklılıklarla bir arada olmaya dönük bir alışma süreci yaşamış gözükmektedir. Örneğin bir Teknik Komite üyesinin (Hak-İş) tanıklığı şöyledir:

“Hak-İş ilk başlarda kendisini konumlandıramadı. Alışık olmadığı bir tarz, vs. Ancak Emek Platformu aynı zamanda eylem içerisinde birbirini eğitme sürecini de barındırdı. Hak-İş de bundan etkilendi.”

Gerçekten de daha önce kimi işbirliklerinde bulunmuş ya da hiç bulunmamış olan örgütlerin, Emek Platformu çatısı altında bir araya gelişleri, karar alma sürecinde benimsenen mutabakat esası ile birleşerek, daha önce bu ölçüde denenmemiş bir ortak eylem ve işbirliği yaratmıştır. Bu süreç, tüm bileşenlerin yönetimleri açısından önemli olduğu kadar, bileşenlerin tabanı ve Emek Platformunun dışındaki çevreler bakımından da ayrıca dikkate değer bir durumdur. Örneğin bir Teknik Komite üyesi (KESK), *“Hak-İş’in bulunması bile başlı başına bir şeydi. Bir gündem yaratır”* demektedir.

Yapılan görüşmelerde Memur-Sen ve Türkiye Kamu-Sen’in, Emek Platformuna belirli bir tanınma ve kabul edilebilirlik amacıyla da katıldığı anlatılmıştır.¹⁵ Bir Teknik Komite üyesi (Türkiye Kamu-Sen, BASK) bu durumu, *“Tek başına farkındalık yaratamayacak olan bileşenlerin biraz da prestij kazandığını düşünüyorum”* diyerek ifade etmektedir. Örneğin Türkiye Kamu-Sen’in Emek Platformuna dahil oluş sürecinde konfederasyonun kendi içinde belirli tartışmalar yaşadığı görülmektedir. Bu noktada, Türkiye Kamu-Sen’in Emek Platformunda yer alması gerektiğini düşünen kesimlerin konfederasyon içi bir alıştırma ve ikna süreci yaşadıkları anlaşılmaktadır. Bu arada, Türkiye Kamu-Sen gibi yapıların Emek Platformunda yer almış olmasının, Platformun toplumsal alandaki meşruiyetini artıran bir işleve sahip olduğu da söylenenler arasındadır:

“Kamu-Sen’i Türkiye’nin sendikası yapma düşüncesindeydik. Emek söylemi Kamu-Sen açısından dile getirilmiş bir konu değildi. Ciddi eleştiriler oldu. Özellikle o dönemde iki güçlü yapı vardı. Kamu-Sen ve KESK. Oradaki esas bizim aşmak zorunda olduğumuz konu, KESK ile birlikte Emek Platformundaki varlığımız tartışma konusuydu. Kamu-Sen’i Türkiye’nin sendikası, güçlü bir sendika noktasına taşıyabilmemiz için de buralarda yer almamız gerekiyordu. Özellikle Kamu-Sen ile ilgili algıların değişmesinde olumlu bir yansıma yarattığını da düşünüyoruz. O güne kadar hiç olmamış bir pratiğimiz oldu. Bu bileşenlerle birlikte iş bırakma eylemi yaptık. Kamu-Sen’in toplumsal anlamda kabul görmesi ve baskı grubu olması, ikna olmasını kolaylaştırdı. Bir emek örgütü kimliğini kazanmasında, hem pratikte hem tabandaki psikolojik zorlukların aşılmasında bence önemli bir katkısı olmuştur, ki Kamu-Sen orada da çok önemli bir fonksiyonu yerine getirmiştir. O fonksiyon temsil ettiği kitle açısından bir kabul edilebilirlik sağlamıştır. Emek Platformunun inandırıcılığını güçlendirmiştir. (...) Kamu-Sen’in olmadığı bir Emek Platformunun eksik kalacağını düşünüyorum.” (Teknik Komite üyesi, Türkiye Kamu-Sen, BASK)

“Onları ikna etmek için aslında Kamu-Sen’in Emek Platformu içinde

¹⁵ Koç ve Koç (2014: 59, 63) da Emek Platformunun Memur-Sen için meşruluğunu artırma aracı olduğu değerlendirmesini yapmaktadır.

bir denge unsuru olabileceğini, aynı zamanda Türk-İş'in liberal yapısına daha da yaklaşabileceğini, bir çok kesimin temsil edilip, her görüşten grupların temsil edildiği bir yapıya kavuşmasını sağlayabilmek amacıyla, sürece daha aktif ve derin girmelerini sağladık. Bunun çok büyük bir faydası da oldu, zaman zaman Emek Platformunun kuruluş prensip ve ilkelerinden uzaklaşmak isteyen ya iktidarları hedef alan ya da ideolojik söylemlerle grubu bir yerlere çekmeye çalışan insan ve örgütler de vardı. Bunları dengelemek ve asıl hedefe daha yakın durabilmek anlamında Türk-İş'in duruşunu destekler mahiyette daha çok Kamu-Sen de kendine bir yer ve duruş belirlerdi. Bu tabii Kamu-Sen açısından çok kolay olmadı. Yapı çok milliyetçi-muhafazakar bir yapıydı ve eylemde ve söylemde karşı karşıya oldukları örgütlerle zaman zaman yan yana gelmek ve ortak bildirilere imza atmak, ortak eylemler düzenlemek zorunda kaldılar. Bu bildiri ve eylemlerde görüldü ki, Kamu-Sen de yeri geldiği zaman Türk-İş ve zaman zaman diğer örgütlerle ağırlığını koyarak bildirilerde yer almasını istediği görüşleri bastırabilirdi, dayatabilirdi veya yer almamasını istediği bazı görüşlerle de kulislerle yoğun diplomasi ile bunları da başarabileceğini öğrendi ve gördü. Kamu-Sen'in başlangıçta çok fazla direniş içindeki muhalif gruplar da bu yaşananları bizzat içinde de gördükten sonra ikna olmaya başladılar. Ondan sonra da kitlesel anlamda destek vermede bir kırılma noktası vardı o aşımış oldu. Kamu-Sen de bundan sonra Emek Platformu mitinglerine ciddi sayısal destek sağlamış oldu. Türkiye'nin her yerinde, özellikle Ankara'da düzenlenen mitinglere katılım sağladı." (Teknik Komite üyesi, Türkiye Kamu-Sen, BASK)

"Başka sendikaların üyeleri de sokak faaliyetine ve üretimden gelen gücün kullanılmasına alıştılar. Sağ ve muhafazakar kitlede hak arama eğilimlerini güçlendirdi. Farkındalığı yarattı." (Teknik Komite üyesi, KESK)

DİSK, KESK, TMMOB ve TTB: Eylem Basıncı

Yapılan kimi görüşmelerde, DİSK, KESK, TMMOB ve TTB'nin ideolojik ve siyasal görüşleri ile eylem yapma alışkanlıklarına dayalı olarak, Emek Platformunun fikri ve eylemsel taşıyıcıları arasında yer aldığı ifade edilmiştir. Bu dört bileşenin uygulanan politikalar karşısında eylem yapma yönünde belirli bir basınç yarattığı anlatılmıştır. Ancak Emek Platformunda mutabakata dayalı karar alma yöntemi dolayısıyla eylem kararı alınamayan durumlar da olmuştur.

"Bizim dört örgüt olarak şöyle bir kararımız vardı. Bir öneriyi saptıyorduk. Onu Emek Platformuna götürüyorduk. O kararı biz çıkartamazsak biz dört örgüt olarak eylemleri hayata geçiriyorduk." (Başkanlar Kurulu üyesi, KESK)

“Emek Platformunun asli unsurları vardı; işçi sendikaları. TTB gibi unsurlar, asli unsur olarak düşünülüyordu. Meslek örgütlerinin olmasının yüzey genişliğini artıracığı, toplum üzerindeki etkisini artıracığı tezi üzerinden bir basınç ve zorlama ile yer alındı diye düşünüyorum. Türk-İş olmaz derse işlerin olmasının zor ya da eksik olacağı, başkasının olmaz derse etkisinin hissedilmeyeceği bir ortam. Toplumsal bir atmosfer içinde TTB çok isteyerek kabul edilmedi; ama yer aldı. TTB bence, Emek Platformu içerisinde zorlayıcı bir faktör olarak yer aldı. Emek Platformunu, mevcut sorumluluklarını yerine getirmesi konusunda rahatsız edici bir unsur olarak yer aldı. Her halukârda yüksek sesle söyleyen, akıllardan geçenleri dillendiren ve ısrar eden bir rol üstlendi. TTB adına katılan arkadaşın kişisel özelliklerinin de etkisi vardır. O toplantıları dert edinen ve Emek Platformunu bir biçimde yön vermek değil, yönü konusunda kendisini sorumlu hissedenden bir biçimde yer alındı. TTB gibi örgülerin orada olması daha makul, daha demokratik, daha çok sesliliğe açık hale getirdi. Önemliydi ve can kattı. Tek başına işçi sendikaları olsaydı, bence o tarihsel dönemde, bu ölçüde bir etkisi olmayabilirdi. 1999 yazı, çok enerjik ve heyecan verici, bizi de bir hekim örgütü olmamıza rağmen, kendi gündemlerine rağmen sarıp sarmaladı. Deprem sonrasında Emek Platformunun yüzü sokağa dönük etkinlikleri durdu; onu oradan çıkartabilmek için çaba gösterirken, Emek Platformunun asli unsurları dediğim bileşenler, 2002 sonrası GSS, o dönemde TTB daha etkin bir sürükleyicilik ve zorlayıcılık üstlendi. Masada bu iş bizim işimiz diyerek masada oturma şansını yarattı.” (Başkanlar Kurulu üyesi, TTB)

Ayrıca, kimi bileşenlerin karar alma sürecinde eşit temsil hakkına sahip olsalar da daha ikincil bir konumda kaldıkları dikkat çekmektedir.

“Ana gövdeyi oluşturan Türk-İş, KESK, TMMOB dışındaki bazı örgütlerin, gündemi etkileyen bir odak var, biz de orada bulunalım diye geldikleri, katkı vermek yerine katkı almak için orada olduklarını gözlemleyebiliyordum. Ben de varım bu platformda demek ve sorunlarını o platformda dile getirmek için orada idi. Platformun basın açıklaması ve bildirimlerinde adlarının olması bir faaliyet idi.” (Teknik Komite üyesi, DİSK)

Ayrıca bir Başkanlar Kurulu üyesi (KESK), Emek Platformunun eylem sürecinin, kimi bileşenler üzerinde “öğretici” ve “dönüştürücü” etkileri olduğu görüşündedir:

“Her şeye rağmen örgütlerin bir araya gelip ortak eylem gerçekleştirdiğinde kazanımlar elde etmesinin toplumda yarattığı bir etki vardı. Bütün ortak eylemler, öğretici ve dönüştürücü etki yaratmıştır. Bütün eylemlerde atılan sloganlar, Emek Platformu örgütlerinin tek tek

eylem yaptığında atılmayan sloganlardı. Daha çok DİSK, KESK'in eylemlerinde atılan sloganlardı.”

Emek Platformunda Yönetimlerin ve Liderlerin Etkisi

Emek Platformunun anlaşılmasında üzerinde durulması gereken konulardan biri de bileşenlerin yönetim ve liderleridir. Bileşenlerin liderlerinin Emek Platformunun yapısı, kararları ve geleceği üzerinde olumlu ya da olumsuz etkileri olduğu görülmektedir. Ancak yine de Platformun evrimi ve dağılışında, liderlerin kendisinden önce, bağlı oldukları kurumsal yapının özelliklerine, bu kurumsal yapılardaki değişim süreçlerine ve kurumları çevreleyen ilişkilere eğilmek daha doğru bir yaklaşım olacaktır. Bu noktada, Türkiye’de siyasal alanda yaşanan gelişmelerin sendikal alandaki izdüşümleri temelinde, kimi bileşenlerde yaşanan yönetim ve lider değişikliklerinin, Emek Platformunun ortak kararları ve eylemleri üzerinde etkilerinin olduğu ifade edilmiştir.

Ayrıca yönetim ve lider değişimlerinin bileşenlerin çizgisini etkilemediği örneklerden de şüphesiz söz edilebilir. Bu arada, yönetim ve liderler aynı kalsa bile sendikal alanı çevreleyen siyasal gelişmelerin etkisi altında, aynı yönetim ve liderliklerin farklı dönemlerde farklı yaklaşım ve eğilimler içerisinde olduğu yönünde tanıklıklar bulunmaktadır. Bir Başkanlar Kurulu üyesi (KESK), bu konuyla ilgili olarak, “*Emek Platformunda kişilerden kaynaklı bir belirleyicilikten söz etmek çok doğru değil. (...) Kişiler değil, yönetim yapılarını değiştiren iklim etkilemiştir*” demiştir.

Bileşenlerin liderlerinin Emek Platformu ve onun eylemi üzerindeki etkileri çeşitli biçimler almıştır. Örneğin kimi liderlerin, ki yapılan görüşmelerde en çok Türk-İş Genel Başkanı Bayram Meral’in adı anılmıştır, Platformun sürekliliğinin sağlanmasında etkili olduğu belirtilmiştir. Bayram Meral’in KESK Genel Başkanı Siyami Erdem ile Türkiye Kamu-Sen Genel Başkanı Resul Akay’ın bir araya gelmesinde bir rolünün olduğu aktarılan tanıklıklar arasındadır. Aynı şekilde, bir Teknik Komite üyesi (KESK) “*Bayram Meral’in DİSK ile ilişkisi geçmişe dayalı idi ve kolaylaştırıyordu*” diyerek, farklı bir tanıklıkta bulunmaktadır. Bir Teknik Komite üyesi (Türk-İş) de Bayram Meral’in Platformun birbiriyle derin görüş farklılığı ve eylem alışkanlığı olan bileşenleri arasındaki dengeyi sağlama konusunda bir rolünün olduğunu ifade etmiştir. Bu anlamda Bayram Meral’in Kasım 2002’de Cumhuriyet Halk Partisi’nden (CHP) milletvekili seçilerek Türk-İş Genel Başkanlığından çekilmesinin, Emek Platformunun geleceği açısından önemli bir durum olduğunun altı çizilmiştir. Yapılan görüşmelere göre bu duruma, izleyen Türk-İş Genel Başkanlarının Emek Platformuna dönük benzer bir sahiplenici yaklaşım içerisinde olmamalarını da eklemek gerekir.

Bu arada, kimi Teknik Komite üyeleri ile değişen liderlikler arasında sürdürülebilir ya da sürdürülemeyen ilişkilerin de Teknik Komitenin Platform çalışmalarındaki önemi nedeniyle, Platformun geleceği üzerinde etkili olduğuna dikkat çekmek gerekir.

Yönetim değişikliklerinin tek tek bileşenler bakımından farklı sonuçları

olmakla birlikte, Platformun sürekliliği üzerinde genel bir eğilim olarak olumsuz etkilerde bulunduğu söylenebilir. Bir Başkanlar Kurulu üyesi (TMMOB), “*Sürekliliği oluşturan liderler ortadan kalktı*” diyerek bu olguya işaret etmektedir.

Emek Platformunun Gündemi, Eylemleri ve Faaliyetleri

B Emek Platformunun gündemine gelen konular ve aldığı kararlar doğrultusunda yaptığı eylem ve çalışmaları da ele alınacaktır.

Emek Platformunun Gündemi ve Eylemi

Emek Platformunun, bileşenlerinin aktif bir biçimde katıldığı ve uzun süreli nitelik taşıyan temel gündemi, “IMF politikaları ve kriz, Sosyal Güvenlikte Reform Yasa Tasarısı, Afganistan ve Irak’ın işgali, Kamu Yönetimi Reformu/Yerel Yönetimler Yasası, SSK Hastanelerinin Sağlık Bakanlığına devredilmesi, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğünün kapatılması, Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Yasa Tasarısı” başlıkları altında gruplandırılabilir.

Bu temel gündemin yanı sıra “uluslararası tahkim, zorunlu tasarruf fonu, kamu çalışanlarına ilişkin kanun hükmünde kararname, iş güvencesi yasa tasarısı, işsizlik sigortası, demokratik kitle örgütlerine siyasi müdahaleler, milletvekillerine emeklilik, kamu çalışanlarının iş güvencesi, 1 Mayıs, eylem ve direnişlere ziyaret, destek, Emek Platformu bileşenleri ile dayanışma, nemalar, kıdem tazminatı, İş Yasası, esneklik, parasız eğitim ve sağlık, yoksulluk, Filistin, Kıbrıs, Avrupa Birliği mizakere süreci, zorunlu tasarruf ödemeleri, Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) sözleşmeleri, örgütlenme özgürlüğünün önündeki engellerin ortadan kaldırılması, meslek örgütleri üzerindeki baskılar, kamu çalışanları üzerindeki baskılar ve sürgün politikaları, seçim ve siyasi partiler yasasının değiştirilmesi, bütçeler ile ilgili görüş belirlenmesi, kanun hükmünde kararnamelere dayalı olarak yapılan düzenlemeler, Anayasa değişiklikleri, YÖK, Maden Kanunu, Orman Kanununun 2/B Maddesi, SİT alanları, yapı denetimi, banka hortumlamaları, kamu yatırımlarının artırılması, kayıt dışı ekonominin kayıt altına alınması, yolsuzluklar, demokratikleşme ve uyum paketleri, Düzce depremedelerinin talepleri, Filistin, terör ve şiddet olayları, Lübnan’a asker gönderilmesi ve Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartına koyulan çekincelerin kaldırılması, Hizmet Ticareti Genel Anlaşması (GATS)” şeklinde bu yazının sınırları içerisinde ayrıntısına girilemeyecek olan bir çok yan gündem de var olmuştur.

Emek Platformu, gündemine aldığı konulara ilişkin olarak, talep ve görüşlerini iletmek amacıyla eylem, yazılı açıklama ve toplu dilekçe verme, görüşmeler ve toplantılar yapmıştır. Platform, kitlesel basın açıklaması/eylem/miting, bildiri dağıtma, siyah çelenk bırakma, üretimden gelen gücünü kullanma gibi eylemler yapmıştır. Görüşme ve toplantılar kapsamında ise, hükümet ve siyasi parti temsilcileri ve Cumhurbaşkanı ile görüşmeler gerçekleştirmiş, mecliste görüşmeleri izlemiş, bölge toplantılar yapmış, hazırlanan görüşleri devlet yöneticilerine iletmıştır.

Çalışmanın sınırlılıkları nedeniyle burada Emek Platformunun sadece temel gündemleri konusundaki görüş, faaliyet ve eylemleri üzerinde belgelere dayalı olarak duracağız. Temel gündem olarak belirlediğimiz konulara ilişkin kronolojik bir sıra izleyeceğiz. Bu arada, her bir gündemin birbirinden bağımsız bir biçimde Emek Platformunun gündemine geldiğini söylemek doğru olmaz. Her gündeme ilişkin Platformun yoğunlaştığı dönemlerde başka temel gündemlerle çakışmalar da olmuştur.

Yukarıda değindiğimiz üzere, genel olarak neoliberalizme özel olarak ise IMF programı ve politikalarına karşı tepki, eylem ve alternatif arayışları Emek Platformunu kuruluşu götüren ana etmenlerden biridir. Bu yönüyle IMF'ye verilen niyet mektuplarını da içerecek şekilde *IMF politikaları*, Platformun temel gündemlerinden biri olmuştur (Temmuz 1999 - Ağustos 1999 arasında gündemde; Şubat 2000 - Nisan 2001 arasında gündemde; Ekim 2001 - Temmuz 2002 arasında gündemde; Mart 2003, Eylül 2003, Kasım 2004, Ocak 2005, Ekim 2005, Mayıs 2006 tarihlerinde gündemde). IMF politikaları, sosyal güvenlik düzenlemesinin yoğun bir biçimde Platformun gündeminde olduğu dönemlerden başlayarak, Platformun sürekli gündemi halini almıştır.

Emek Platformunu oluşturan bileşenler 1998 Aralık ve 1999 Ocak ayındaki bir araya gelişlerinden başlayacak şekilde IMF politikalarını hedef almış; bu politikaların terk edilmesi talebinde bulunurken (Türk-İş, vd., 1998), *"Konfederasyonlarımız IMF ve Dünya Bankası'nın (...) ulusal çıkarlarımızla bağdaşmayan dayatmalarına karşı çıkacaktır"* demiştir (Türk-İş, vd., 1999). Aynı çizgi Emek Platformunun kurulduğu 14 Temmuz 1999 günlük açıklamada da görülmektedir:

"57. Hükümetin, memur ve emekli aylıkları, sosyal güvenlik reformu, uluslararası tahkim, özelleştirme ve tarım ve hayvancılık konularında IMF'nin talimatları doğrultusunda ve ülkemizin ve halkımızın çıkarları aleyhinde aldığı kararlar, halkımızın sorunlarını daha da artırmaktadır." (Emek Platformu, 1999a)

Emek Platformunun IMF politikalarına olan tepkisini Platformun 24 Temmuz Mitingi için belirlediği ortak slogan ve dövizlerde de görmek mümkündür: "Kahrolsun IMF, Yaşasın Türkiye", "Kahrolsun IMF, Bağımsız Türkiye", "IMF'nin Değil, Halkın Hükümeti", "IMF Dediler, Hakkımızı Yediler" (Emek Platformu, 1999b). Emek Platformu, IMF'yi "ulusötesi sermayenin beyni ve sözcüsü" olarak betimlemiş, Türkiye'nin bağımsızlığını, "ulusal egemenliğini" tehdit eden ve sermayenin desteklediği bir kuruluş ve "emperyalizmin bağımlılaştırma ve sömürüyü derinleştirme" örgütü olarak ele almış; IMF'nin "Türkiyeyi sömürgeleştirmek" istediğini belirtmiştir. Emek Platformunun yaptığı açıklamalarda, hükümet politikalarının IMF'nin baskı, dayatma ve talimatlarıyla oluşturulduğu vurgulanmıştır (Emek Platformu, 1999c, Emek Platformu, 2000b; Emek Platformu, 2000c; Emek Platformu, 2001c; Emek Platformu, 2001d; Emek Platformu, 2001e). Emek Platformu Şubat 2001 krizine karşı yaptığı açıklamada

hükümeti “Emek Platformuyla yakın bir diyalog temelinde çözüm” aramaya davet etmiştir (Emek Platformu, 2001f). IMF’nin Emek Platformunun temel ve sürekli gündemi olması sürmüştü; ancak bir süre sonra Platformun IMF karşıtlığı, temel gündem olan düzenlemelerin IMF’nin dayatmasıyla gündeme geldiğinin belirtilmesiyle sınırlı kalmıştır.

Emek Platformu, IMF ve IMF politikalarını sürekli ve temel gündem haline getirmişken, bu politikalarla da birlikte gelen ekonomik kriz, özelleştirme, tarım ve hayvancılığın dönüşümü, sosyal harcamaların kısılması, uluslararası tahkim, bütçe gibi konuları da gündemine almıştır (Emek Platformu, 1999a; Emek Platformu, 1999c; Emek Platformu, 1999d; Emek Platformu, 1999e; Emek Platformu, 1999f, Emek Platformu, 2001f).

Emek Platformu, IMF politikalarına olan tepkisini çeşitli eylem ve etkinliklerle göstermiştir. Bunlar içerisinde; basın açıklamaları, kitlesel eylem ve yürüyüşler, oturma eylemleri, işyeri eylemleri, mitingler yapma, “Yolsuzluğa ve Yoksulluğa Hayır” kampanyası düzenleme, TBMM’de görüşmeleri izleme, üretimden gelen gücünü kullanma, bölge toplantıları yapma, uyarı bildirimleri okuma,¹⁶ dilekçe verme, afiş asma, bildiri dağıtma, stand kurma, taleplerini Cumhurbaşkanı ve Başbakanı iletilme, Emek Politikaları Sempozyumu düzenleme, IMF programına alternatif Emek Platformu Programı hazırlama, bütçe değerlendirme toplantısı yapma gibi eylem ve etkinlikler yapmıştır.¹⁷

Emek Platformunun IMF politikaları kapsamında mücadele verdiği temel gündemlerden biri de sosyal güvenlik düzenlemesi ile ilgilidir. *Sosyal Güvenlikte Reformu Yasa Tasarısı*, Emek Platformunun kuruluşuna giden yolda tetikleyici ve birleştirici bir gündem olmuştur (29 Aralık 1998 - 14 Temmuz 1999 - 17 Ağustos 1999 arasında gündemde). Yasa tasarısı, henüz Platform oluşmadan, 1999 yılında haziran ayında gündeme gelmiş, daha sonra Platform oluşturacak olan ana bileşenler, söz konusu düzenlemeye karşı gerek kendi başlarına gerek ortaklaşarak harekete geçmişlerdir. Bu ortaklaşma süreci, 14 Temmuz 1999’da Emek Platformunun kuruluşu ile daha kurumsal bir aşamaya taşınmıştır. Yasa tasarısı, bileşenlerin ve Emek Platformunun gündeminde yoğun bir biçimde yer almıştır. Sosyal güvenlik düzenlemesi, Platformun kuruluşunun öncesi ve devamında, Haziran-Temmuz 1999’dan 17 Ağustos 1999’a kadar Platformun gündeminde kalmış, bu yoğun gündem 17 Ağustos 1999 depremi ile birlikte, tekrar gündeme gelmemek üzere kesintiye uğramıştır.

¹⁶ Emek Platformunun hükümetin IMF’ye verdiği niyet mektupları ve IMF politikalarına karşı açıkladığı ve 20 Eylül 2000’de işyerlerinde okunan uyarı bildirisini için bkz. Emek Platformu, 2000e.

¹⁷ Emek Platformu belgelerinden, Platformun bir yılı aşan (Şubat 2000-Nisan 2001) IMF karşıtı yoğun gündemi ve eyleminin ardından, Eylül 2001’e kadar eylemsiz ve bir adet (3 Ağustos 2001) hariç toplantısız bir dönem geçirdiği görülmektedir. Eylül ayı başında Anayasa değişikliği gündemi ile bir araya gelen Platform (Emek Platformu, 2001g), Ekim ayında savaş ve bütçe gündemiyle toplanmıştır.

Bu yoğun gündem içerisinde Emek Platformu; yasa tasarısı ile ilgili üzerinde anlaşma sağlanan ve sağlanamayan maddelerin dönemin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Yaşar Okuyan'a sunulması, başta Ankara ve İstanbul olmak üzere Türkiye'nin hemen hemen her ilinde gerçekleştirilen kitlesel yürüyüş ve bölgesel mitingler ile basın açıklamaları, oturma eylemleri, bileşenlerin genel başkanlarının Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'i ziyareti, mecliste grubu olan partilere ve parti genel merkezlerine ziyaretler, bildiri dağıtımları, Başkanlar Kurulunun basın açıklamaları gibi eylem ve etkinlikler yapmıştır. Bu etkinlikler içerisinde en çok dikkat çeken ve ses getiren, 24 Temmuz 1999 Ankara Kızılay'da gerçekleştirilen ve resmi adı "kitlesel basın açıklaması"¹⁸ olan miting olmuştur. Yüzbinlerce kişinin katıldığı "Mezarda Emeklilik ve Sefalet Ücretine Hayır Mitingi" Türkiye tarihinin en büyük işçi-memur mitinglerinden biri olarak tarihe geçmiştir.

Mitingin ardından yasa tasarısının görüşmeleri durmuş ve tasarı ertelenmiştir. Emek Platformu, 14 Temmuz 1999 günü yayımladığı bildiriye, Türkiye'nin ve emekçilerin temel ekonomik ve sosyal sorunlarını belirledikten sonra, "*Bu sorunların çözülmemesi durumunda, işçisi ve memuruyla tüm çalışanlar üretimden gelen güçlerini kullanacaktır*" demiştir. İzleyen süreçte 29 Temmuz 1999 tarihinde saat 11:00'da 1 saatlik iş bırakma eylemi yapılacağı karar altına alınmıştır. 24 Temmuz mitinginin ardından yasa tasarısının ertelenmesi üzerine iş bırakma eylemi kararı da daha sonraki bir tarihe ertelenmiştir. Bu gelişme, Platform içerisinde tartışmalar yaratmış ve Emek Platformu bir açıklama yaparak, bileşenlerin "kendi başlarına yapacakları tüm meşru ve demokratik" eylemlere Platformun sempati ile yaklaşacağını duyurmuştur (Emek Platformu, 1999g). Bu süreçte, DİSK ve KESK 29 Temmuz 1999 örgütlü bazı işyerlerinde üretimi durdurmuştur. Yasa tasarısının Meclis Genel Kuruluna sunulması üzerine Türk-İş Yönetim Kurulu bir toplantı yaparak 6 Ağustos 1999 günü üretimden gelen gücün kullanılması (işe gitmeme) eylemi yapılmasını gündeme getirmiştir. Bunun üzerine tasarının görüşmeleri tekrar durdurulmuş, Türk-İş de 6 Ağustos eylemi kararını ertelemiştir. Tasarının yeniden Meclis Genel Kurulu'na getirildiği haberi üzerine, iş bırakma eyleminin 13 Ağustosta gerçekleştirilmesi kararlaştırılmış ve iş bırakma eylemi yapılmıştır.

Bu kısa ve oldukça yoğun gündem içerisinde tek tek örgütlerin Emek Platformu bileşenlerinin de desteklediği kitlesel yürüyüşler, üretimden gelen gücün kullanılması ve iş bırakma eylemleri, milletvekilleri ve basına yazı gönderme gibi eylem ve etkinlikleri olmuştur. Emek Platformu, 1999 depremi ile kesilen bu gündemden sonra, izleyebildiğimiz belgelere dayalı olarak 27 Aralık 1999 tarihine kadar tekrar toplanmamıştır.

Emek Platformu, 24 Temmuz 1999 Kızılay Mitingi için yaptığı çağrıda sosyal güvenlik düzenlemesini, "emeklilik yaşı dahil her türlü hakkı" "gaspedecek bir yasa" olarak değerlendirmiştir (Emek Platformu, 1999h). Platform, düzenlemenin, "sosyal devleti ve sosyal güvenlik kuruluşlarını" çökerteceği,

¹⁸ Mitingde okunan basın açıklaması için bkz. Emek Platformu, 1999c.

mezarda emekliliği getireceği, kaçak işçiliği yaygınlaştıracığı ve özel sigortacılığı güçlendireceği görüşündedir (Emek Platformu, 1999a; Emek Platformu, 1999c). Emek Platformu, 24 Temmuz Mitinginde okunan açıklamada, tasarının geri çekilmesinin yanı sıra “iş güvencesi, işsizlik sigortası, devlet katkısı ve sosyal güvenlik kuruluşlarının özerk ve demokratik bir yapıya kavuşturulmasını sağlayacak bir” düzenlemenin getirilmesi taleplerinde bulunmuştur (Emek Platformu, 1999c). Öte yandan Emek Platformunun 3 Ağustos 1999 tarihli açıklamasında ise taleplerde bir değişimin olduğu göze çarpmaktadır. Buna göre, tasarının geri çekilmesi talebi ortadan kalkmış gözükmemektedir. Bunun yerine, uzlaşmaya varılan değişikliklerin yapılması, “emeklilik yaşının Türkiye şartlarına uyarlanması, geçiş döneminde hak kayıplarına yol açan düzenlemenin geri çekilmesi, sosyal güvenliğe primli devlet katkısı sağlanması” talepleri ileri sürülmüştür (Emek Platformu, 1999d).

İş güvencesi, Emek Platformunun kuruluşundan başlayacak şekilde var olan temel gündem maddelerinden biridir (14 Temmuz 1999 - 4 Şubat 2002 - 1 Ağustos 2002 arasında gündemde, 26 Aralık 2002 tarihinde gündemde). Emek Platformu iş güvencesi talebinde bulunmuş, İş Güvencesi Yasa Tasarısının “derhal Meclis’e sevk edilerek” yasalştırılması görüşünde olmuştur. (Emek Platformu, 1999c; Emek Platformu, 2002d; Emek Platformu, 2002e). Platform, iş güvencesi düzenlemesi talebini yukarıda belirttiğimiz tüm eylem ve etkinlikler dahilinde iletmiştir. Ancak konunun Şubat 2002’den başlayacak şekilde Platformun gündemine daha merkezi bir biçimde ve özel olarak girdiği gözlemlenmektedir. Bu çerçevede Platform, iş güvencesini özel bir toplantı nedeni haline getirmiş; bu amaçla, siyasi parti ziyaretleri, işverenlerin itiraz gerekçelerine karşı broşür hazırlama, iktidar partisi temsilcileriyle görüşme, konuyla ilgili Meclis görüşmelerini izleme, hükümete talepler iletmeye gibi eylem ve etkinliklerinde bulunmuş; 12 Nisan 2002’de İş Güvencesi Bilgilendirme Toplantısı yapılmıştır.

Afganistan ve Irak’ın işgali Emek Platformunun gündeminde uzun süre kalan konulardan biridir (22 Ekim 2001 - 13 Kasım 2002 - 6 Nisan 2003 arasında gündemde). Savaş konusu, Emek Platformunun gündemine ilk olarak, 2001 Ekim ayında girmiştir (Emek Platformu, 2001). Emek Platformu, savaşa karşı çıkmış, Türkiye’nin herhangi bir savaşın tarafı olmasına itiraz etmiştir. Platformun Afganistan’ın işgali ve Afganistan’a asker gönderme konusundaki yaklaşımı şöyledir:

“Savaş dünyayı yeniden bölüşme kavgasında bir araç olarak kullanılmamalı, Türkiye asla bu savaş ortamına katılmamalı, savaşa gerekçe gösterilen konuların evrensel hukuk ve insan hakları çerçevesinde çözümü esas alınmalıdır.” (Emek Platformu, 2001h)

“Türkiye, komşularıyla dostluğunu geliştirmeli, Afganistan’a asker göndermemeli, dünyada barışın güçlenmesi için çaba göstermelidir.” (Emek Platformu, 2001d)

Irak'ın işgali Emek Platformunun gündemine, 3 Kasım 2002 seçimlerinden sonra girmiştir. Emek Platformu işgal ve savaş karşıtı tavrını sürdürmüş, Türkiye'nin işgalin parçası olmasına karşı çıkmış, bileşenlerini ve herkesi savaş karşıtı gösterilere aktif olarak katılmaya çağırmıştır (Emek Platformu, 2002e; Emek Platformu, 2002f). Emek Platformu ayrıca savaşa karşı “eylem ve etkinliklere aktif olarak destek” verme kararı almıştır (Emek Platformu, 2003a). Emek Platformu 16 Ocak 2003'te saat 11.30'da üretimden gelen gücün kullanılarak,¹⁹ kent meydanlarında dağıtılması ve işyerlerinde okunması için bir bildiri hazırlamıştır. Platform bu bildiriye, savaşın insani ve ekonomik etkilerinden söz etmiş, savaşa karşı mücadele kararlılığını dile getirmiş, hükümeti de bu sürece ortak olmamaya çağırmıştır (Emek Platformu, 2003b).

Emek Platformu savaş karşıtı görüşlerini; basın açıklamaları, sokak eylemleri, Emek Platformu Programı, mitingler, üretimden gelen gücünü kullanma, işyerlerinde savaşa karşı bildiriler okuma, bildiri dağıtımı, “Barış Beyannamesi”ne imza atılmasını destekleme, atılan imzaları TBMM Başkanlığına verme, salon etkinlikleri yapma, afiş hazırlama, diğer eylem ve etkinlikleri destekleme²⁰, Bakanlar Kurulu üyeleri ve milletvekillerine telefonla ulaşma ve faks çekme, Bakanlarla görüşme, ABD temsilciliklerine siyah çelenk bırakma gibi eylem ve etkinliklerle göstermiştir. Emek Platformu ayrıca, savaş karşıtı çalışmalarda kullanılmak üzere bir fon oluşturulmasını kararlaştırmıştır. Karar gereği her bileşene belirli bir ödeme payı düşmüştür (Emek Platformu, 2003c).

Emek Platformunun temel gündem maddelerinden biri de *kamu yönetiminde yeniden yapılanmadır* (Kamu Yönetiminin Yeniden Yapılandırılması ve Temel İlkeleri Yasa Tasarısı) (14 Mayıs 2003 - 25 Mayıs 2004 arasında gündemde). Emek Platformu, yasa tasarısının içeriğinin yanı sıra hazırlanma tarzını da eleştirmiş; düzenlemenin “en geniş katılımı; sendikalar, meslek örgütleri, demokratik kitle örgütleri, ilgili kamu kuruluşları ve halkın demokratik katılım süreçleri işletilerek uzlaştırıcı kültür içinde” gerçekleştirilmesini savunmuştur. Platform, bu düzenlemelerin “ulusal bütünlüğü ve sosyal devleti zedeleyici nitelikte” olmaması gerektiği görüşündedir. Emek Platformu ayrıca “kamu yönetiminde yerli ve yabancı sermaye odaklarını etkinleştiren yönetim modeli”nin terk edilmesi gerektiğini savunmuştur (Emek Platformu, 2003d). Platform, “toplumun sosyal taraflarının yasa tasarısı ile ilgili kaygılarını gidermesi ve yasanın toplumun beklentilerine yanıt verecek bir biçimde ‘toplumsal uzlaş’ ortamında çıkarılmasını” talep etmiş, bu

¹⁹ Türk-İş Genel Merkezinden Bölge Temsilciliklerine giden 14 Ocak 2003 tarihli yazıda, bildirinin işyerlerinde “üretimi aksatmayacak bir şekilde okunması”nın uygun görüldüğü belirtilmiştir (Türk-İş, 2003).

²⁰ Emek Platformunun bu kapsamda desteklediği en önemli etkinliklerden biri 1 Mart 2003 Ankara Sıhhiye mitingidir. Dönem sözcüsü KESK, Emek Platformunun 3 Ocak 2003 tarihinde aldığı savaşa karşı “eylem ve etkinliklere aktif olarak destek” verme kararına dayanarak, bileşenlere 24 ve 27 Şubat 2003 tarihlerinde Platformun ilgili mitingi desteklediğini bildirmiş ve miting programını göndermiştir (KESK, 2003a; KESK, 2003b).

talepler doğrultusunda da yasanın geri çekilmesini istemiştir (Emek Platformu, 2004a).

Emek Platformu, kamu yönetiminde yeniden yapılanma konusunda diğer temel gündemlerde yarattığı eylem çeşitliliğini yakalayamamıştır. Düzenleme, Platformun gündeminde olduğu süreç içerisinde Platform, basın açıklaması yapmış ve Başbakan Yardımcısı Mehmet Ali Şahin ile görüşme gerçekleştirmiştir. Platform bu görüşmede Başbakan Yardımcısına sunmak üzere ortak bir metin kaleme almıştır. Metni hazırlama kararı 6 Nisan 2004'te alınmış; metin 22 Mayıs 2004'te hazır olmuştur. İncelediğimiz belgelere dayalı olarak, bu metnin hazırlanmasının Platformun önceki çalışmalarının hızı düşünüldüğünde görece uzun bir zamana yayıldığı söylenebilir. Nitekim söz konusu metin, TMMOB'nin metnin Başkanlar Kurulunda görüşülmediği ve kendi görüşlerini yansıtmadığı yönündeki itirazları nedeniyle Başbakan Yardımcısı ile 25 Mayıs 2004'te yapılan görüşmede sunulamamıştır. Platform belgelerinden, metnin daha sonra sunulduğuna ilişkin bir bilgi edinilememiştir. Öte yandan, Emek Platformu kimi açıklamalarında belirttiği miting yapma ve üretim gelen gücünü kullanma gibi eylemleri, kamu yönetiminde yeniden yapılanma gündeminde yerine getirememiş, bileşenler, DİSK, KESK, TMMOB, TTB, TÜRMÖB, Mülkiyeliler Birliği, Atatürkçü Düşünce Derneği, Devlet Denetim Elemanları Derneği, Kadınlar Birliği ve Ziraatçiler Derneğinin düzenlediği ve 100 binden fazla kişinin katıldığı tahmin edilen 6 Mart 2004 Ankara Sıhhiye Mitinginde olduğu gibi Platformun dışında yapılan miting ve eylemleri desteklemiştir.

Emek Platformunun tarihindeki iç içe geçmiş temel gündemlerden ikisi de *SSK Hastanelerinin Sağlık Bakanlığı'na devredilmesi* ve *Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün kapatılması*dır (Kamu Kurum ve Kuruluşlarına Ait Sağlık Birimlerinin Sağlık Bakanlığı'na Devredilmesine Dair Kanun Tasarısı Taslağı) (21 Ekim 2004 - 2 Kasım 2004 - 16 Şubat 2005 arasında gündemde). Emek Platformu, SSK Hastanelerinin Sağlık Bakanlığı'na devrini "kabul edilemez" bulmuştur. Emek Platformuna göre, tasarıda ifade edildiği gibi, "verimliliği ve etkinliği arttırmak için sağlık hizmetlerinin tek elden yürütülmesi iddiası doğru değildir". Platform düzenlemenin amacının özelleştirme olduğunu, Sağlık Bakanlığının aracı bir rol üstleneceğini belirtmiştir. Emek Platformu, düzenlemenin gündeme gelişi ile ilgili demokratik mekanizmalara başvurulmamasını da eleştirmiştir. Platform, devirle birlikte sağlık personelinin sözleşmeli statüye geçirileceğinin de altını çizmiştir (Emek Platformu, 2004b; Emek Platformu, 2004c; Emek Platformu, 2004d). Emek Platformu Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün kapatılmasına itiraz etmiş ve kapatılması halinde köye götürülen hizmetlerin özelleştirileceğini ve çalışanların da iş güvencesini yitireceğini belirtmiştir (Emek Platformu, 2004d). Platform söz konusu düzenlemelerin geçirilemeyen Kamu Yönetimi Temel Kanununun içeriğinin "parça parça" gündeme getirilmesi olduğunu, yaptığı farklı açıklamalarda vurgulamıştır. Platform ayrıca yasa tasarısının Anayasaya aykırı olduğunu ve Anayasa Mahkemesinden döneceğini bildirmiştir (Emek Platformu, 2005c). Emek

Platformu, düzenlemeyle, hükümetin “sağlık ve sosyal güvenliği temel bir hak olmaktan çıkararak, bu alanları piyasaya açmak ve kamu hizmeti üreten kurumları da, yerelleştirerek özelleştirmek” amacıyla olduğunu belirtmiştir (Emek Platformu, 2005d).

Emek Platformu bu görüşlerini; SSK Hastaneleri önünde ve tüm illerde kitlesel basın açıklamaları, miting, “İktidara Genel Uyarı Eylemi” (16 Şubat 2005), bölge toplantıları, bildiri, afiş ve broşür hazırlama, hastanelere sahip çıkma ziyaretleri, sağlık kurumlarını koruma ve kollama amaçlı eylemler, Ankara Güvenpark’ta Eylem Koordinasyon Merkezi kurma, Başbakanlığa siyah çelenk bırakma, Meclise yürüme, Grup Başkanvekillerini ziyaret etme, “SSK’nın sahipleri konuşuyor, Serbest Kürsü ve Sinevizyon Gösterisi”, DİSK’in “SSK’lar Devredilemez” imza standını ziyaret, Grup Başkan Vekilleri ve Plan ve Bütçe Komisyonunu ziyaret, TBMM Siyasi Parti Grup Başkanvekillerine Emek Platformu Programının verilmesi ve Cumhurbaşkanıyla görüşme²¹ gibi eylem ve etkinliklerle duyurmuştur.

Emek Platformu (2004e) ayrıca düzenlemelerin görüşülmeye başlanması halinde Türkiye genelinde 1 saat süreyle iş bırakma eylemi yapılacağını ve devam edilmesi halinde üretimden gelen gücün kullanılacağını bildirmiştir. Platform bu süreçte Ankara’da Sıhhiye’de 20 Kasım 2004 tarihinde 80 bin civarında kişinin katıldığı “Sosyal Devlet - Sosyal Adalet” mitingi yapmıştır. İzleyen günlerde Mecliste görüşmelerin devam etmesi üzerine, Emek Platformu üretimden gelen gücün kullanılmasını eylemini yaşama geçireceğini duyurmuştur (Emek Platformu, 2004f). Tasarının görüşülmesinin ertelenmesi üzerine Platform da aldığı üretimden gelen gücünü kullanma kararını, hükümetin atacağı adımlara göre yaşama geçireceğini belirtmiştir (Emek Platformu, 2004g). Emek Platformu ayrıca, bileşenlerin her türlü etkinliğinin Platform tarafından desteklenmesi kararını almıştır (Emek Platformu, 2004b).

Emek Platformunda en uzun süreyle temel gündem olmuş konulardan biri de *Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Yasa Tasarısı* (SSGSS) (2 Kasım 2004 - 16 Şubat 2005 arasında gündemde; 27 Haziran 2005; 11 Ekim 2005 - 30 Mayıs 2006 arasında gündemde; 10 Mart 2008 - 27 Mart 2008 arasında gündemde). Emek Platformu, sağlıkta dönüşüm programı olarak bilinen ve sosyal güvenliğe ilişkin de hükümler içeren bu tasarımı gündemine aldığı andan itibaren, “sağlığın ticarileştirilmesi” olarak değerlendirmiştir (Emek Platformu, 2004c). Platform bu dönüşüm programıyla birlikte prim ödeme gün sayılarının ve cepten ödemelerin artırılacağına dikkat çekmiş (Emek Platformu, 2004d; Emek Platformu, 2004d) ve düzenlemeyi, “genel sağlık sigortası değil, asgari sağlık hakkı” (Emek Platformu, 2004c) olarak yorumlamıştır. Emek Platformuna göre tasarının “tek amacı çalışanların mevcut sistemdeki haklarını geriye götürerek daraltmak,

²¹ Emek Platformunun konuyla ilgili görüşlerini ayrıntılı bir biçimde Cumhurbaşkanıya iletilen metinde bulmak mümkündür. Bkz. Emek Platformu, 2005d.

yükümlülüklerini ağırlaştırmak böylece sistemin açıklarını kapatmaktır”. Platform, emeklilik yaşının yükseltilmesinin aktif-pasif dengesindeki sorunlar ve esnek çalışmanın varlığı koşullarından bağımsız olarak değerlendirilemeyeceğini savunmuştur. Platform, yasa tasarısının çalışan ve emeklilerin istek ve önerileri dikkate alınmaksızın hazırlandığı görüşündedir. Platform, tasarının askıya alınıp, “tüm sosyal taraflarla aşgari müştereklerde mutabık kalınıp, geniş toplumsal katılımı sağlayacak değişikliklerin yapılmasından sonra” görüşülmesi istegindedir (Emek Platformu, 2005e). Emek Platformu bu süreçten sonra tasarının içeriğine ilişkin öneri ve taleplerini iletmiş, tasarıda bu öneri ve talepler doğrultusunda kimi değişiklikler yapılmıştır. Emek Platformu izleyen süreçte, eleştirilerini yineleyerek, “teknik nitelikteki” öneri ve talepler dikkate alınırken, tasarının “özüne dönük eleştiri ve taleplerin” karşılanmadığını belirtmiştir (Emek Platformu, 2006a).

Sağlıkta dönüşüm programının, Emek Platformunun gündemine girdiği Kasım 2004’ten itibaren, *SSK Hastanelerinin Sağlık Bakanlığı’na devredilmesi* ve *Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü’nün kapatılmasına* karşı yapılan eylemlerin doğal gündemi olduğu düşünülebilir. Bu çerçevede, her iki gündeme karşı yapılan eylemlerin sağlıkta dönüşüm programı için de geçerli olduğunu söylemek mümkündür. Bu çerçevede, belgelere dayalı olarak, 16 Şubat 2005 tarihinde yapılan “İktidara Genel Uyarı Eylemi” ile sona erdiği görülen eylem sürecindeki, miting ve basın açıklaması, bölge toplantıları yapma, bildiri, afiş ve broşür hazırlama, Başbakanlığa siyah çelenk bırakma, Meclise yürüme, Grup Başkanvekillerini ziyaret etme, Cumhurbaşkanıyla görüşme gibi eylem ve etkinliklerin, SSGSS’yi de gündemine aldığı söylenebilir.

Yine belgelere dayalı olarak, Emek Platformunun giderek uzun aralıklarla toplandığı, 11 Ekim 2005’e kadar SSGSS’yi özel olarak gündemine almadığı, diğer gündemlerle birlikte değerlendirdiği anlaşılmaktadır. Bu süreçten sonra Emek Platformu için SSGSS temel gündem olacak şekilde yeni bir eylem ve etkinlik sürecinin başladığını söyleyebiliriz. Bu andan itibaren SSGSS, Emek Platformunun dağılışına kadar olan süreçteki neredeyse tek ve sürekli gündemi olmuştur. Bu konu, Emek Platformunun gündeminde kesintisiz bir biçimde 30 Mayıs 2006 tarihli “Genel Uyarı Eylemi”ne kadar kalmıştır. Bu eylemden sonra Platform ve bileşenleri, 2 yıla varan bir eylemsizlik dönemine girmiş, Aralık 2006-Ocak 2007 ve Aralık 2007 dışında, SSGSS gündemi ile toplanmamıştır. Platformun SSGSS karşıtı bir araya geliş ve eylemleri 10 Mart 2008’de yeniden başlamış, Platform bu süreçte 14 Mart 2008 tarihinde “çalışmama hakkını” kullanma eylemi ve çeşitli basın açıklamaları yapmıştır (Emek Platformu, 2008a; Emek Platformu, 2008b; Emek Platformu, 2008c; Emek Platformu, 2008d).

Emek Platformu, 11 Ekim 2005 sonrasındaki süreçte görüşlerini; TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu Başkanlığına, Başbakanı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanına yazı gönderme, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı ile toplantı, basın açıklaması, siyasi parti gruplarına ziyaret, eğitici broşür, afiş ve el ilanı hazırlama, dağıtma ve asma, basın açıklamaları yapma, bilgilendirme çalışmaları yapma, imza kampanyası düzenleme, faks çekme ve e-posta gönderme, kitlesel basın açıklaması

ve miting yapma,²² AKP il ve ilçe teşkilatlarına siyah çelenk koyma, 30 dakika süre ile iş bırakıp “Genel Uyarı Eylemi” yapma (30 Mayıs 2006) ve “çalışmama hakkını” kullanma gibi eylem ve etkinliklerle iletmıştır.

Emek Platformu Programı

Emek Platformunun özgün yanlarından biri de genel olarak neoliberalizme, özel olarak IMF Programına ve politikalarına alternatif bir ekonomik program oluşturması idi. Emek Platformunun 2001 yılında hazırlayıp yayımladığı Emek Platformu Programı (EPP), Platformun neoliberalizm ve IMF politikaları karşısındaki çizgisini yansıtan en önemli metinlerden biridir. Bu özelliğinin yanı sıra EPP, Emek Platformunun eylemleri içerisinde başlı başına önemli ve özgün faaliyetlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Oyan (2019), Programı, Platformun “bugüne kalan en önemli mirası” şeklinde değerlendirmektedir.

Emek Platformu (2001f) 28 Şubat 2001 tarihinde Türkiye Kamu-Sen’in dönem sözcülüğünde IMF programının alternatifini hazırladığını açıklamıştır. Platform, TMMOB’nin dönem sözcülüğünde, 24-25 Mart 2001 tarihinde, Ankara’da Emek Politikaları Sempozyumu düzenlemiş²³, bu Sempozyumdan sonra da 28 Mart 2001 tarihinde Emek Platformu Programını açıklamıştır (Emek Platformu, 2001i; Güvenç, 2019: 11). Program daha sonra seçim sürecinde güncellenerek, 26 Eylül 2002 tarihinde kamuoyu ile tekrar paylaşılmıştır (Emek Platformu, 2002g). Programın yeni halinde özü değişmezken yeni belirleme ve önerilerin var olduğu görülmektedir. Programın kaç adet basıldığına ilişkin tam bir sayı bilinmemekle birlikte, bir Başkanlar Kurulu üyesi (TMMOB) yüzbinlerce sayıda basıldığını belirtmiştir.

İlk haliyle Program, dönemin Türkiye’sinin içinde bulunduğu ekonomik, sosyal ve siyasal ortama ilişkin gözlem ve belirlemelere yer verilen “Sunuş ve Özet” bölümü ile açılmakta ve Programın temel ilkeleri ile devam etmektedir. Hükümetleri IMF ve Dünya Bankası politikalarından vazgeçmeye çağırarak sonlanan ilkeler kapsamında; özelleştirmeler, kamu yatırımları, sosyal devlet uygulamaları, iç ve kısa vadeli dış borç ödemeleri, kısa vadeli yabancı sermayenin giriş ve çıkışlarının kontrol altına alınması, bankacılık sistemi, vergi gelirleri, bütçe, yolsuzluklar ve siyasi sorumluları, kayıt dışı ekonomi, planlama, gelir dağılımı ve ücret kayıpları, Anayasa, siyasi partiler ve seçim yasalarının değiştirilmesi, hukukun üstünlüğü ilkesi ve Uluslararası Çalışma Örgütü normlarına uygun düzenlemeler konularında yapılması gerekenler sıralanmıştır.

²² Emek Platformu Teknik Komitesinin, 25 Ocak 2006 tarihli Başkanlar Kurulunda kararlaştırılan Eylem Planına dayanarak, 1 Şubat 2006’da açıkladığı Eylem Planında 23 Şubat 2006 haftası itibarıyla iş yavaşlatma, bırakma ve viziteye çıkma eylemlerine başlanacağı belirtilmiştir (Emek Platformu, 2006b). Bu uyarı eylemlerinin Eylem Planına son halinin verildiği 3 Şubat 2006 tarihli açıklamadan çıkartıldığı görülmektedir (Emek Platformu, 2006c).

²³ Bkz. Emek Platformu, 2001i.

“Temel İlkeler’ başlığı altında devletin küçültülmesi reddedilmekte ve kamu sektörünün önemi vurgulanmaktadır. Ulusal ve sosyal kalkınma planı, ekonomik istikrarsızlıktan, durgunluktan ve yoksulluktan kurtulmada çıkış yolu olarak görülmektedir. ‘Temel İlkeler’e göre, iç ve dış borç yeniden düzenlenmelidir. Borçlanmaya dayalı spekülâtif ekonomik politikalar terk edilmelidir. Kısa vadeli sermaye hareketleri kontrol edilmeli ve sermaye hareketlerinden elde edilen tüm gelirler vergilendirilmelidir. Kamu bankacılık sistemi özelleştirilmek yerine yeniden düzenlenmelidir; kamu ihtisas bankaları asıl görevlerini sürdürmelidir. Vergi reformu yapılarak vergi tabanı yaygınlaştırılmalı, sermaye gelirleri üzerindeki vergi artırılmalıdır. Ulusal bütçede eğitim, sağlık, sosyal güvenlik ve kamu yatırımları için pay artırılmalıdır. Yolsuzluklara karşı güçlü yasal önlemler alınmalıdır. IMF'nin getirdiği tüm yasalar (şeker, tütün, elektrik, doğal gaz, kamu sözleşmeleri, uluslararası tahkim, Merkez Bankası, yabancı yatırımlar vb.) iptal edilmelidir.” (Erdogdu, 2018: 530)

Ardından ise Programın esas kısmına geçilmiş ve getirilen öneri ve belirlemeler, şu başlıklar altında toplanmıştır: “Mali Sisteme ve Sermaye Hareketlerine Yönelik Kısa Vadede Uygulanması Gereken Politikalar”, “İktisadi İstikrar ve Sosyal Adaleti Sağlamak İçin Uygulanması Gereken Politikalar”, “Kalkınma Politikaları”, “Vergi Politikaları”, “Tarım Politikaları”, “Demokratikleşme, Sendikal ve Sosyal Haklara Yönelik Politikalar”.

EPP, IMF ile yapılan stand-by anlaşmalarının, 2000-2001 krizinin yakıcı etkilerinin hissedildiği ve IMF programına karşı alternatif arayışlarının olduğu bir ortamda hazırlanmıştır. Programın tabanın isteklerini yansıtmayı, yazılmasını hem sağlamış hem de kolaylaştırmıştır. Programın ortaya çıkmasını kolaylaştıran etmenlerden biri de Emek Platformundaki farklı siyasal görüşleri yansıtan bir koalisyon hükümeti döneminde hazırlanmış olmasıdır. Program, 2001 Şubat ayında açıklanan Kemal Derviş’in Güçlü Ekonomiye Geçiş Programının bir tür alternatifi olarak kurgulanmış gözükmektedir. Programın hazırlanmasında TMMOB’nin dönem sözcülüğünün belirleyici etkisinin altını çizmek gerekir. Programı hazırlayanlarla yapılan görüşmelerde, programın hazırlanışında Emek Platformu temsilcilerinin doğrudan yer almadığı, Programın Bağımsız Sosyal Bilimciler İktisat Grubunun katkılarıyla hazırlandığı belirtilmiştir. Emek Platformu belgelerinde, Programın hazırlanması çalışmalarının Teknik Komitenin gündemine geldiği ve “Bilimsel Komite”nin çalışmalarına başlayacağına ilişkin kararlar bulunmaktadır (Emek Platformu, 2001j). Yapılan görüşmelerde, geniş bir özgürlük alanı içerisinde çalışmalarını yürüttükleri ve herhangi bir engelle karşılaşmadıkları söylenmiştir.

Yaptığımız görüşmelerde EPP’ye ilişkin öne çıkan başlıklar şu şekilde özetlenebilir. Öncelikli olarak Türkiye’de işçi sınıfı hareketi, EPP ile birlikte ilk kez IMF politikalarının alternatifi olabilecek politikaları belirli başlıklar altında sunan bütüncül bir metne sahip olmuştur. Bunu başlı başına, ayrıca incelenmesi gereken

önemli bir olgu olarak değerlendirmek gerekir. Diğer yandan EPP, uygulanmakta olan IMF programı karşısında kamucu ve bölüşüm ilişkilerinde emekten yana bir alternatifin işçi sınıfı tarafından sahiplenilebileceğinin görülmesi bakımından önemlidir.

“Sonuç alınamamıştır. Sadece emekçilerin bilincinde IMF programı karşısında alternatif bir program olduğu bilinci açığa çıkmıştır. (...) Alternatif program vardır, fikriyatının çok önemli olduğunu düşünüyorum. Bizim de böyle bir programımız var vurgusu, en önemli somut kazanımdır. Somut belge ve önerilerle bir itirazın ortaya çıkması çok önemliydi. Farklı görüşteki örgütlerin altına imza atmış olması çok önemliydi. İktidarı sıkıştıran bir durumdu. Sonraki süreçte imzalarına sahip çıkmadı bazı örgütler.” (Başkanlar Kurulu üyesi, KESK)

EPP, hazırlanıp açıklanışını izleyen süreçte, 31 Mart 2001’de Ankara Güvenpark’ta yapılan bir açıklama ile kamuoyu ile paylaşılmıştır. Program ayrıca 1 Nisandan itibaren standlarla, 11 ile 14 Nisan 2001 tarihlerinde Emek Platformunun yaptığı eylemler sırasında kullanıldı ve duyuruldu (Emek Platformu, 2001k, Emek Platformu, 2001j, Emek Platformu, 2001l). Emek Platformu bu dönemde, 4 Nisan 2001 tarihinden itibaren tüm işyerlerinde “her Çarşamba günü yarım saat süreyle, IMF ve Dünya Bankası politikalarına, Yolsuzluk ve Yoksulluğa karşı” EPP’nin de kullanılacağı eylemler yapma kararı aldı (Emek Platformu, 2001m). Emek Platformunun (2001n) 18 Nisan 2001 tarihinde yaptığı açıklamada, “Türkiye’nin sorunlarının çözümünün Emek Platformu Programının hayata geçirilmesinden geçtiğini kamuoyuna bir kez daha” açıklandı. Açıklamada, “Emek Platformu Programının kamuoyuna daha etkili bir biçimde tanıtılması doğrultusundaki” çalışmaların yoğunlaştırılacağı bildirildi. Emek Platformu daha sonra farklı zamanlarda yaptığı açıklamalarda, IMF politikaları karşısında çözümün EPP olduğunu vurgulamıştır (Emek Platformu, 2001a; Emek Platformu, 2002b; Emek Platformu, 2002d; Emek Platformu, 2003e).

EPP’nin etrafında eylem ve çalışma yapılması, duyurulması ve etkileri konusunda çeşitli güçlüklerden de söz edilmektedir. Program, bir Teknik Komite Üyesinin (DİSK) gözlemlerine göre, gerek Platformun bütünü gerekse de tek tek bileşenler tarafından yeterince sahiplenilmemiş, karşılık bulmamış, etkili bir biçimde duyurulmamış ve Platformu görünür kılacak şekilde çok fazla etki yaratmamıştır. Program, bir Teknik Komite üyesine (Türkiye Kamu-Sen, BASK) göre kamuoyuna mal olamamıştır. Bir Teknik Komite üyesi (Türkiye Kamu-Sen, BASK), “*Yeterince duyurulamadı. Takibi tam yapılamadı. Partilerden destek alamadı*” demektedir. Bir diğer Teknik Komite üyesi (DİSK), Programın yaygınlaştırılmasında örgütlerin üzerlerine düşen sorumluluğu yerine getiremediklerini ifade etmektedir. Bu haliyle Programın gerek örgütlerin tabanına gerekse topluma ulaştırılmasında sorunların yaşandığı sonucuna varılabilmektedir. Bir Teknik Komite üyesinin (DİSK) tanıklıkları şöyledir:

“Hazırlık sürecinde iç tartışmalar yaşanmıştı. Programın arkasında durulmadı. Program sonrasında ortak iş yapma konusunda isteksizlik oluştu. Programdan sonra eylem yapmak lazım. Örgütler kendi mecrasında bunun mücadelesini yürütmedi.”

Program, TMMOB'nin bakış açısı ve dönem sözcülüğünün etkisi altında, hazırlanmasında eleştirel ve sol kimlikli iktisatçıların katkılarıyla “Emek Platformunun solu”nun damgasını taşıyan bir metin niteliğindedir. Program, iktisat politikaları üzerine yürütülen tartışmaları sınıfsal bir zemine taşıma imkânını barındırır da bu imkân Platform tarafından kullanılamamıştır. Bunda, Emek Platformuna hakim olan siyasal ve ideolojik eğilimlerin belirleyici etkisini anmak gerekir. Emek Platformunun yaygınlaşmasının engellenmesinde 2001 krizi sonrasında, Emek Platformunun kimi eylemlerinin yasaklanmasının etkisinden de söz etmek gerekir.

Programla ilgili dikkat çekilmesi gereken bir diğer nokta, sözü edilen siyasal ve ideolojik eğilimler dolayısıyla ve Emek Platformu içerisindeki sol kimlikli bileşenlerin Program temelinde ön plana çıkması gerekçesiyle, Programın Platform içi birlikteliği artıran değil, tam tersine geriletken bir etki uyandırmış olmasıdır. Program yeterince sahiplenilmemiş ve Platform içerisindeki ayrılıklar artış eğilimi göstermiştir.

“Emek Platformu programından sonra, özellikle sağ eğilimli Emek Platformu bileşenleri içerisindeki program tabanları ve görüşleri ile uyumlu olmadığı fark edildi ve bu rahatsızlık yarattı. Program bile bir ayrılma gerekçesi olmuş olabilir.” (Teknik Komite üyesi, DİSK)

“Bir emek hareketi birliği, alternatif program hazırlıyorsa, sanki karşımızda bir siyasi parti var, bir alternatif program hazırlıyor demektir. Devlet otoritesini ve sermaye sınıfını ürkütürsünüz. O örgütlerin içerisinde bazılarını da ürküttü.” (Teknik Komite üyesi, Türkiye Kamu-Sen, BASK)

EPP'nin etkili bir araç olarak kullanılamamasının Programı yayması ve kullanması beklenen ve Platform içerisinde ağırlığa sahip bileşenlerin Platformun evrimi süresince değişen pozisyonları ile ilgili nedenlerinden de söz etmek gerekir. Aşağıda açıklanacağı üzere, bu süreç içerisinde Türk-İş, Hak-İş, Türkiye Kamu-Sen ve Memur-Sen iç siyaset çizgisi etrafında giderek daha pasif bir yaklaşım ve eylem çizgisine çekilmiş; DİSK, KESK, TMMOB ve TTB ise Platform içerisine taşımaya çalıştıkları aktif eylem çizgisini, mutabakata dayalı karar alma tarzı nedeniyle, Platform temelinde yaşama geçirememiştir. Var olan fikir ayrılıklarının güç ve eylem birliğini zedeleyecek şekilde su yüzüne çıkmasının Programın etkili bir biçimde yayılması ve kullanılmasını engelleyici yansımalarını düşünmek gerekir.

Emek Platformunun Yerelleşmesi

Emek Platformunun yerelerde de örgütlenmesi ve bölgesel Platformların oluşturulması Emek Platformunun iç gündem maddelerinden biridir. Bu amaç

doğrultusunda bölgesel bir nitelik taşıyacak şekilde kimi illerde bölge toplantıları yapılmıştır (Emek Platformu, 2000b). Ancak bu toplantılar etrafında bir süreklilik sağlanamadığı, kimi bölgelerde eylemlere merkezdeki gibi bir katılım sağlanamadığı, toplamda ise Emek Platformunun gündeminde olan merkezi düzeydeki ilişkilerin yerellerde de örgütlenmesinin başarı ile sonuçlandırılmadığı görülmektedir. Bu durum çerçevesinde yerelleşme konusunun Emek Platformunun gündeminden bir süre sonra neredeyse tamamen düştüğü gözlemlenmektedir.

Yapılan görüşmelere göre, *öncelikli* olarak, Emek Platformunun yerelleşmesi konusunun Platformun tüm bileşenlerince yeterince benimsenmediği sonucuna varılabilmektedir. Kimi bileşenlerin Platformun merkezi yapısının ve ilişkilerinin korunması konusundaki hassasiyetinin yerelleşmeyi engelleyen faktörler içerisinde yer aldığı söylenebilir.

“Yerel ayak oluşturulması genel kabul görmedi. Bu tartışmalarda merkezi düzeyde eylem birliği olduğunu, yerel ayakların ancak merkezi düzeyde alınan kararları yerine getirebileceğine ilişkin tartışmalar yaşandı. (...) Merkezi yapı ve merkezi yapıdaki ısrarları, yerel ayakların oluşmasını engelledi.” (Başkanlar Kurulu üyesi, KESK)

“Ana aktörlerin, Türk-İş gibi, çok istekli olduğunu düşünmüyorum. Bu örgütlerin bir kısmı merkezi örgütler. Her yerde çoğalsın, her yerde bu enerji kendi kendini üretsin, istenmemiş olabilir. (...) Hangi sendikanın öne çıkacağı ve çıkmayacağı gibi sorunlar var. Dolayısıyla bunlar yerelde var etme açısından sorunlar oluşturuyordu diye hatırlıyorum.” (Başkanlar Kurulu üyesi, Memur-Sen)

Bunda, bileşenin tabanına ilişkin yerel dinamikleri “kontrol etme kaygısının” (Başkanlar Kurulu üyesi, TMMOB) etkili olabildiği ifade edilmektedir. Başka bir Başkanlar Kurulu (KESK) üyesi de “*Merkezi düzeyde kontrol altına alma ile yerel mücadeleyi engellemeye çalıştılar*” demektedir.

İkinci olarak, Emek Platformunu oluşturan her bileşenin yerelliklerde aynı sayısal ve örgütsel güç, yaygınlık ve kapasitede olmadığı belirtilmelidir. Merkezi düzeydeki güç ve kapasiteleri de ayrıca değerlendirilmesi gereken kimi bileşenlerin, merkezi düzeydeki ilişkileri yerelliklerde de örgütleyecek bir özelliğe sahip olmadığı anlaşılmaktadır. Bir Başkanlar Kurulu üyesi (Türk-İş), “*Pek başarı sağlanamadı. Çünkü bütün sendikaların Türkiye'nin her tarafında üyesi yok. Sonuç vermedi*” demektedir.

Üçüncü olarak, merkezi düzeydeki iş ve gündemlerin, yerel düzeydeki etkileri ve “geneli ilgilendiren işler konusunda yerellerin aktivitesinin olup olmadığı” da (Teknik Komite üyesi, DİSK) Emek Platformunun yerelleşmesinin derecesi üzerinde etkili olmuştur. Bu noktada, “Emek Platformunun tabanına, merkezi düzeydeki konuların yeterince anlatılmaması ve sahiplendirilmemesi”nin (Teknik Komite üyesi, DİSK) de yerelleşme üzerinde olumsuz etkilerinin olduğunu düşünmek gerekir.

Dördüncü olarak Emek Platformu merkezinin çalışma düzeyinin yerellikleri etkilediği de işaret edilen konular arasındadır. Buna göre, Emek Platformunun merkezi örgütlenmesinin daha “iyi” çalıştığı dönemlerde yerellerin de iyi çalıştığı anlatılmıştır. Bu arada, kimi yerellerin merkezdeki ilişkilere rağmen çalıştığı da ifade edilenler arasındadır (Teknik Komite üyesi, DİSK).

Beşinci olarak, merkez ve yerel arasındaki ilişkiler kapsamında, Emek Platformunun merkezi düzeydeki ilişkilerinin, bu ilişkilerdeki siyasal ve sendikal/örgütsel ayrımlara dayalı, tartışma, anlaşmazlık ve ayrılıkların, yerelde oluşan ve kurulan ilişkileri olumsuz etkilediği söylenebilir.

Altıncı olarak, bileşenler arasındaki ayırım ve tartışmaların, Emek Platformunun merkezi örgütlenmesinde, -Teknik Komitenin de diplomatik katkılarıyla- Başkanlar Kurulu düzeyindeki ilişkilerde belirli bir uyum ve uzlaşma kültürü içerisinde aşılabilmesine karşın, yerelerde etkisini sürdürüp varlığını koruyabildiği söylenebilir. Buna yerelde daha doğrudan etkisini gösteren sendikal örgütlenme rekabeti gibi unsurlar da dahil edilebilir. Bu tür güçlüklerin de Emek Platformunun yerelleşmesi üzerinde olumsuz etkiler bıraktığı anlaşılmaktadır.

“Bölgesel zorluklar var. Kırılma noktaları daha yaygın ve etkin olmuş durumda. Üst düzeydeki yapı kültür ile aşmaya çalışmış ama altta birbiriyle olan rekabet koşulları daha fazla sırayet etmiş. Karşı örgütlenme çalışmaları, bir araya gelişleri zayıflatmış.” (Başkanlar Kurulu üyesi, DİSK)

Yedinci olarak, bileşenlerin merkez ve yerel yapıları arasındaki ilişkiler kapsamında, Emek Platformunda alınan kararların bileşenin merkezi yapısınca yerelere bildirilmemiş olmasının, yapılacak olan toplantı ve eylemleri olumsuz etkilediği dile getirilmiştir. Bir Teknik Komite üyesi (DİSK), “*Bileşen merkezinden bir karar gelmediği için toplantılara katılım sağlanmadı. Yerel mücadele atmosferi sağlanamadı*” demektedir.

Emek Platformunun yerelleşmesinde kalıcı sonuçlar alınabildiğini söylemek güçtür. Bir Teknik Komite üyesine (DİSK) göre, “yerelerde alt birimlerin olmaması, her şeyi kadük” bırakmıştır. Yine de bir Başkanlar Kurulu üyesine (Memur-Sen) göre, bu süreç içerisinde, birbirini “yaklaşılmaz olarak” gören yerel yapılar birbirini tanımış ve ortak işler yapmıştır. Bu arada Emek Platformunun yerelleşmesinde sonuç veren ve kısmi başarı sağlanan örneklerden de söz edilebilmektedir. Bir Başkanlar Kurulu üyesine (DİSK) göre, özellikle sanayinin daha yoğun olduğu bölgelerde yerelleşme çabaları belirli bir karşılık bulmuştur. Bir başka Başkanlar Kurulu üyesine (Memur-Sen) göre de “bazı bölgelerdeki başarı ve birliktelik merkezi”in daha ilerisine gitmiştir. Bu çerçevede, Emek Platformunun yerelleşmesinde, en çok sonuç veren bir örnek olarak İzmit, İstanbul örneklerine işaret edilmektedir. Diğer yandan, Diyarbakır, Adana, Bursa, Mersin örnekleri de anılmıştır. Bunun dışında, kısıtlı kalmakla birlikte merkezi düzeyde dağılan Emek Platformunun kimi yerelliklerde devam ettiği de gözlemlenmektedir.

Emek Platformunun İşbirlikleri

Emek Platformu, siyasal partiler, diğer örgütler ve sosyal hareketler (toplumsal hareketler, sosyal dernekler, sivil toplum kuruluşları, öğrenciler, meslek örgütleri, çevre örgütleri, insan hakları örgütleri, kadın hakları örgütleri) ile bir güç ve işbirliği geliştirmemiştir. Bunun bir istisnası olarak, TZOB'nin katılımı ile 13 Mart 2001 tarihinde yapılan bir basın toplantısı gösterilmektedir (Emek Platformu, 2001o). Emek Platformunun bu tür yapılarla olan ilişkisi, bu kuruluşların Emek Platformunun eylemlerine verdiği destekle sınırlı kalmıştır.

Emek Platformunun bu tür işbirliklerine yönelmemiş olması, kuruluş sürecinde şekillenen temel özellikleri ile bağlantılıdır. Emek Platformu; emeğin merkezi rolüne dayanan, hükümetler ve siyasal partilerden bağımsız olan, yapısı ve gündemine göre ortak hareket edebilen bir oluşum niteliğindedir. Bu nitelikler içerisinde öncelikli olgu, oluşuma adını da veren emek unsurudur. Platform öncelikli olarak bu nedenle kendi dışındaki, emeğin gündem ve sorunlarına duyarlı olan yapılarla işbirliğine gitmemiş olabilir. Emek Platformunun kuruluşundan getirdiği bir diğer özelliği, siyasal partilerden bağımsız olmasıdır. Bu nedenle siyasal partilerle de herhangi bir işbirliği içerisine girmemiştir.

Öte yandan, Emek Platformu temel özellikleri bakımından henüz kendi iç birlikteliğini sağlama konusunda hassas ve diplomatik çabalar içerisinde olmuş olan bir birlikdir. Bir Teknik Komite üyesi (DİSK), Platformun kendi dışındaki yapılarla işbirliği konusunu, “*Ona mecali kalmadı. Buna kaşu yorma imkânı da yoktu. Bu nedenle diğer STK’larla işbirliği olmadı*” diyerek yorumlamaktadır. Son olarak, Emek Platformu dışındaki yapılarla kurulamayan ilişkilerin Platformun kimi bileşenleri açısından bir sorun olarak değerlendirildiği de anlaşılmaktadır:

“KESK açısından sıkıntılı ve çözülmesi gereken bir konuydu. DİSK, KESK bu örgütlerle ilişki kurmak durumundaydı. Yapılan eylemlere onlar da katılıyordu. Emek Platformu bileşenlerinden bazıları da bu örgütlerden rahatsızdı, eylemlere katılımları istenmiyordu.” (Başkanlar Kurulu üyesi, KESK)

Emek Platformunun Mücadele Kapasitesi

Emek Platformu neoliberalizme ve IMF politikalarına karşı bir mücadele hareketi olarak doğmuştur. Bu nedenle Platformun mücadele kapasitesini kullanıp kullanmadığı konusu önem taşımaktadır. Yaptığımız görüşmelerde, görüşmecilerin büyük çoğunluğu Emek Platformunun mücadele kapasitesini kullanmadığı yönünde görüş bildirmiştir. Bir Başkanlar Kurulu üyesi ise (Türk-İş), sadece belirli gündemlerde tam olarak kullanabildiğini söylemiştir. Bunun çeşitli nedenleri olduğu belirtilmektedir. Örneğin Emek Platformunu oluşturan bileşenler arasındaki farklılıkların mücadele kapasitesinin kullanımı ve yansıtılması üzerinde olumsuz etkilerde bulunduğu ifade edilirken (Başkanlar Kurulu üyesi, KESK; Teknik Komite üyesi, KESK), bir Teknik Komite üyesi (DİSK) ise, bunun nedeni olarak tabanın harekete geçirilmesi konusundaki yetersizliklere dikkat çekmektedir. Öte

yandan alınan kararlar ve ortaya çıkan iradenin arkasında durulmaması gibi durumların da mücadele kapasitesinin kullanımı üzerindeki olumsuz etkilerine işaret edilmektedir (Başkanlar Kurulu üyesi, DİSK).

Emek Platformunun mücadele kapasitesini ne kadar kullanıp kullanmadığına ilişkin yürütülecek tartışmada, Platformu yekpare bir bütün olarak ele almak doğru bir yaklaşım olmaz. Her bileşenin geçmişten getirdiği özellikleri olduğu kadar, mevcut yönetimlerinin de mücadele ve eylem anlayışları farklıdır. Kimi bileşenler açısından alınan kararlar doğrultusunda yapılacak eylemlere katılım örgütsel alışkanlıklar temelinde daha kolay olabilirken kimi bileşenler için ise çok daha güç olabilmektedir. Bir Teknik Komite üyesi (Türk-İş) ve bir Başkanlar Kurulu üyesi (TMMOB), her bileşenin gücü ve nitelikleri temelinde Platforma geldiğini belirterek, yapıları gereği ne kadar katılmaları gerekiyorsa o kadar katılabildiklerini ifade etmişlerdir. Bir Teknik Komite üyesi (DİSK), *“Gücü ona yetmiştir, yapabileceğini yapmıştır”* demektedir.

Diğer yandan mücadele kapasitesinin ne kadar kullanılmak istenip istenmediği de ayrı bir tartışma başlığı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir Başkanlar Kurulu üyesi (TMMOB), *“Ne kadar potansiyel vardı? O potansiyeli siz geliştirirsiniz. Geliştirmek istedi mi?”* diye sormaktadır. Bir Başkanlar Kurulu üyesine (TMMOB) göre kimi bileşenler *“daha içten ve bağlı”* iken kimileri ise eylem yapma konusunda isteksizdir. Bir Başkanlar Kurulu üyesi (DİSK), *“Emek Platformu daha içtenlikli bir tutum ortaya koysaydı başka grubu olma işlevimiz daha caydırıcı olurdu”* demektedir. Bu durum örgütsel alışkanlıklar kadar, siyasal iktidarla kurulan ilişkilerle de yakından bağlantılıdır.

Bu arada, Emek Platformunun mücadele kapasitesini kullanmamasının doğrudan Platformun eylem anlayışından kaynaklanan nedenleri de bulunmaktadır. Örneğin kimi düzenlemelerin yasallaşmasına karşı verilen mücadele süreci içerisinde, Platformun aldığı iş bırakma eylemi kararlarının, düzenlemenin ertelenmesi durumunda uygulanmaktan vazgeçildiği örnekler bulunmaktadır. Bu gibi kararlar Platform içerisinde tartışmalara neden olmuştur. Örneğin *“mezarda emeklilik”* olarak ifade edilen sosyal güvenlik düzenlemesine karşı verilen mücadele sürecinde 24 Temmuz 1999 Kızılay Mitingi sonrasında bir iş bırakma eylemi kararı alınmış; ancak düzenlemenin TBMM’de alt komisyonuna gönderilmesinin ardından bu iş bırakma eyleminin ertelenmesine karar verilmiştir. Yaptığımız görüşmelerde, bu gibi kararların Platformun mücadele kapasitesini geriletmediği yönünde görüşler bildirilmiş, bir Başkanlar Kurulu üyesi (İTB), *“İvmenin yükseldiği dönemde iş bırakma yapılamazsa, başka zaman hiç yapılamaz algısı oluştu”*, bir diğer Başkanlar Kurulu üyesi (KESK) ise, *“Hükümet yasayı geri çekeceğiz demiyor. Siz grev yapmayın, sürece ve zamana bırakın diyor. Böyle bir durumda eylem kararı geri çekilemez”* demiştir.

Emek Platformunun Dağılışı

Araştırmada son olarak Emek Platformunun dağılışı süreci analiz edilecektir. Emek

Platformu kuruluşundan dağılışına kadar giden süreç içerisinde belirli bir evrim geçirmiştir. Emek Platformunun evrimi ve dağılışı, Emek Platformunun kurulduğu ve faaliyetlerini sürdürdüğü koşullara ilişkin değişimler kadar Türkiye siyasetindeki gelişmelerden, Platformu oluşturan bileşenlerin süreç içerisinde farklılaşan pozisyonlardan ve bu temelde Platformun eyleminin değişen niteliğinden etkilenmiştir. Bu değerlendirme bölümümüzde bu konuları ele almaya çalışacağız.

Emek Platformunun Dağılışına Zemin Oluşturan Ortam ve Etmenler

Emek Platformunun dağılışına zemin oluşturan ortam ve etmenler içerisinde, Platforma duyulan ihtiyaçtaki değişim, Türkiye siyasetindeki gelişmeler ve bileşenlerin değişen pozisyonlarının öne çıktığı görülmüştür.

Emek Platformuna Duyulan İhtiyaçta Değişim

Öncelikli olarak, Emek Platformunun 1998-1999 sürecinin ekonomik kriz ortamı şartlarında doğduğunu belirtmiştik. Türkiye ekonomisi, devamında gelen 2001 krizinin ardından, 2002-2007/2008 yılları arasında görece bir ekonomik büyüme sürecinin içerisine girmiştir. Bu büyüme süreci, sıcak para girişlerine dayalı olup istihdam yaratmayan bir karakter taşısa da, 1998-1999 yıllarının, Emek Platformu bileşenlerinin tabanını harekete geçiren, bir araya getiren ve yönetimlerini ortak hareket etmeye zorlayan ekonomik zeminini, en azından emekçilerin kendi kısa vadeli çıkarlarını gözetken bakış açıları ve yaşam tarzları bakımından ikinci plana atmış gözükmemektedir. Bu anlamda, ekonomik kriz şartları Emek Platformu tabanını huzursuz eden, harekete geçiren ve bir araya getiren bir zemin sağlamışken, krizden çıkış ve büyüme sürecinin oluşan taban dinamizmini gevşeten kimi özellikler taşıdığını söylemek mümkündür. Böylesi bir sürecin içerisinde, Platformu oluşturan ve özellikle kendilerini Türkiye'deki iç siyaset çizgisine göre yeniden tanımlayan, bu temelde pozisyon alan, almak durumunda kalan ve üye sayılarını beklenmedik ölçülerde artıran Hak-İş ve Memur-Sen'in, bir Platform çatısı altında diğerleriyle bir arada durma ve ortak eylem üretme ihtiyacında görece azalmalar olduğu anlaşılmaktadır. Bununla birlikte bileşenleri bir araya gelmeye zorlayan iktisadi konjonktür değişimini, bileşenler arasındaki işbirliği ve güç birliğini zedeleyen tek faktör olarak değerlendirmek, Emek Platformunun evrimi ve dağılışıyla açıklamak bakımından oldukça eksik bir analiz çerçevesi sunacaktır.

Türkiye Siyasetindeki Gelişmelerin Etkileri

Bu noktada, özellikle 2000'li yıllarda Türkiye siyasetindeki gelişmelerin Emek Platformu üzerindeki etkilerinden söz etmek yerinde olacaktır. Bu dönemde Türkiye'nin tek parti hükümetlerine dayalı olarak içerisine girdiği özgün siyasal ve toplumsal süreç, Emek Platformunu kuruluşunda ortaya çıkan temel özellikleri bakımından derinlemesine etkilemiştir. Yapılan kimi görüşmelerde, Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) iktidarlarının toplumu yönetme süreçlerindeki himayeci ve

kendisini sendikal alanı da içerecek şekilde yaşamın her alanında inşa etme yönündeki değişimlerin Emek Platformu üzerinde belirgin etkilerinden söz edilmiştir.

“Emek Platformu, koalisyon hükümetlerine göre bir yapılanmaydı. Koalisyon içinde Emek Platformu içindeki görüş ayrılıklarını temsil eden bir yapı vardı. Tek parti hükümeti, Emek Platformuna ilişkin sürdürülemezliğin önyargısını yarattı. AKP de bunu istedi.” (Teknik Komite üyesi, Hak-İş).

Kimi görüşmelerde, Emek Platformunun özellikle 2002’den sonra iktidar nezdinde yeterince ciddiye alınmadığı ve itibarsızlaştırıldığı ifade edilmiştir.

“Emek Platformu, 2002’ye kadar ciddiye alınırken, 2002 sonrasında ciddiye alınmadı.” (Teknik Komite üyesi, Hak-İş).

“57. Hükümet döneminde Emek Platformu daha çok ciddiye alınıyordu ve önemseniyordu. Daha sonra aktörler değişti. Yeni bir muhatap ortaya çıktı. Bu da o 2002 öncesinin dinamizmini kaybettirdi Emek Platformuna. O muhataba Emek Platformunun kendini kabul ettirmesi gerekiyordu. Zayıf kalmanın Platform içi nedenleri vardı. Yeni bir muhatap var ona zaman verilmesi ve önceliklerin değişmesi gerektiğini düşünüyordu.” (Teknik Komite üyesi, Türkiye Kamu-Sen, BASK)

Bu çerçevede, AKP’nin Emek Platformunu da oluşturan kimi bileşenler üzerinde belirli ve kimi görüşmecilere göre organik bir etki yaratabildiği andan itibaren Platformdaki çözümlerin hızlandığı anlatılmıştır.

“AKP iktidarının belirli bir dönemine kadar sürdü. Ondan sonra ciddi anlamda ilişkilerde kopuşlar başladı. AKP iktidarı sürecinde bazı kurumlar hem gördüğü baskılar hem de arka bahçe olma vizyonuyla Emek Platformunda çatlaklar meydana gelmeye başladı. (...) Daha geri bir duruş oldu ve bir akamet süreci yaşandı.” (Başkanlar Kurulu üyesi, DİSK)

AKP’nin özellikle 2002-2007 yılları arasında kendisini topluma “demokrat”, “vesayete karşı” ve “liberal” bir kimlik etrafında sunma tarzının, siyasal ilişki ve süreçlerde tekleşme eğiliminin, dine dayalı söylemlerin (Teknik Komite üyesi, DİSK) ve kültürel kimliklerin daha da ön plana çıkmasının (Teknik Komite üyesi, KESK); Emek Platformunun içine de yansiyacak şekilde, bir Teknik Komite üyesinin (KESK) ifadeleriyle, “toplumdaki muhalefet potansiyelini dağıtan, paralize eden” bir sonucu olduğu belirtilmiştir.

“2002’de iktidarın el değiştirmesiyle birlikte, toplumda demokratikleşme ve çalışan kesimin beklentilerini karşılama noktasında olumlu bir durum ortaya çıkartıldı. Yapay gündemlerle bir araya getiremezsiniz.

Demokratikleşme vurguları çok güçlüydü. Bunun da Emek Platformunun varlık koşullarını zedelediğini düşünüyorum.” (Teknik Komite üyesi, Türkiye Kamu-Sen, BASK)

“Esas olarak çürüten süreç, AKP iktidarı ile başladı. Emek Platformunu stabilize etmeye, yerinde tutmaya, işlevsizleştirmeye çalıştı. Kendilerinin içiçe olduğu bir parti iktidara gelmişti.” (Teknik Komite üyesi, DİSK)

“Emek Platformunun dağılması, kişiler ve kurumlarla ilgili bir durum da değil. Zamanın ruhuna aykırı bir şeydi. İktidarın Emek Platformu gibi bir yapıya tahammül etmesi, onu bir muhatap olarak görmesi mümkün değildir.” (Teknik Komite üyesi, Türk-İş)

Böylelikle, Emek Platformunun dışındaki siyasal gündem ve konuların Platform üzerinde etkili olduğu, Platformun bu dolaylı müdahale ortamı içerisinde özellikle 2006 ve devamında giderek etkisizleşmeye başladığı görülmektedir. Bu etkisizleşme süreci, 2000’li yıllara dair özgün siyasal şartlar altında Platform bileşenleri arasındaki ayırım ve ayrılıkları iyiden iyiye körüklemiştir.

Emek Platformu Bileşenlerinin Değişen Pozisyonları

Buraya kadar anlatılan ortam ve şartlar içerisinde Emek Platformunu oluşturan bileşenlerin Platform içerisindeki pozisyonlarında kimi görece değişimler olmuştur. Bu değişimler, öncelikle dönemin hakim siyasal ilişkileri etrafında oluşmuş gözükmemektedir. Bu gelişmeler göz önünde bulundurulmadan Emek Platformunun evrimini ve dağılışını anlamak mümkün gözükmemektedir; zira Platformu dağılışa götüren temel dinamikler bu gelişmelere dayalıdır. Türkiye’de 2000’li yıllarda gerçekleşen, merkezinde AKP’nin olduğu siyasal değişim süreçleri; emek, sendikacılık ve sosyal hareketler alanını da içerecek şekilde çok farklı alanları etkisi altına almıştır. Emek Platformu da bu etki altında kalmış, bu etkinin öncelikli görüldüğü alan, bileşenlerin pozisyonlarındaki değişim olmuştur.

Bu çerçevede, Emek Platformunun evriminde, en genel hatlarıyla 1999-2002 ve 2002-2008 olmak üzere başlıca iki dönemden söz etmek mümkün gözükmemektedir. 1999-2002 arası, Emek Platformunun kurulduğu, kimi kesintiler (örneğin 1999 depremi) ve sorunlar olmakla birlikte, IMF politikaları ve hükümetin uygulamaları karşısında mutabakat esasına dayalı olarak alınan kararların görece daha çok sahiplenildiği, güç ve eylem birliğinin korunduğu, ilişkilerin sürdüğü bir dönem niteliği taşımaktadır.²⁴ 2003-2008 arasında ise tersi yönde gelişmelerin varlığı

²⁴ Bu ilk ana dönemi sayılan özellikler bakımından sorunsuz olarak değerlendirmek de doğru olmaz. Örneğin, TMMOB’nin (2001) Başkanlar Kurulunun isteği üzerine, 3 Eylül 2001 tarihinde Başkanlar Kurulu toplantısına sunduğu “Emek Platformu Değerlendirme Program Önerisi” başlıklı metin, Platformun bu dönemde yaşadığı sorunlara işaret ediyordu. TMMOB’nin değerlendirmelerine göre, Platform oluşan beklentileri karşılayacak bir performans sergileyememiş ve “sessiz” kalmıştır. TMMOB’ye göre, Platform bu yöndeki eksikliklerini giderememekte, “bu nedenle de hak arama mücadelesini zaafa

göze çarpmaktadır. Yapılan görüşmelere ve belgelere dayalı olarak, bu dönemi de kendi içerisinde 2003-2006 ortaları²⁵ ve sonrası şeklinde genel bir bölümlendirmeye tabi tutmak mümkün gözükmemektedir. 2003-2006 ortaları arasındaki dönemde, bileşenler arasında Emek Platformunu dağılışa götüren siyasal içerikli ayrımların tohumlarının atıldığı bir evreden söz edilebilir.

Bu süreçte örneğin, Memur-Sen Genel Başkanı Ahmet Aksu (2004), *“Biz Memur-Sen olarak sağlık hizmetlerinin tek çatı altında toplanmasına evet diyoruz. Emek Platformu'na bağlı sendikaların amacı SSK falan değildir. Onların amacı hükümeti devirmektir. Biz sendika olarak hiçbir siyasi partinin iç işlerine karışmak gibi görevlerimiz olmadığı için bu olayların dışında kalmayı uygun gördük ve dışına kalmaya devam edeceğiz”* demiştir. Bu dönemde Memur-Sen'in (2005), 'Türk-İş'in bileşenlerden “Emek Platformunun çalışma koşulları ve ilkeleri konusundaki görüşleri” istemesi üzerine gönderdiği yazıda, “Emek Platformunun işlevsel hale gelerek; ideolojik takıntılardan uzak, insan haklarına ve inanç özgürlüklerine önem veren bir yapıda olması” ve “Emek Platformu içinde (...) gruplaşmamaya tüm bileşenlerin dikkat etmesi” değerlendirmelerinde bulunduğu görülmektedir.

Türkiye Kamu-Sen Genel Başkanı Bircan Akyıldız ise, kamu yönetiminde yeniden yapılanmaya karşı gerçekleştirilen 6 Mart 2004 Ankara mitingine katılmayacaklarını açıklamıştır:

“Türkiye Kamu-Sen olarak Emek Platformunun bütünlüğü içerisinde yapılacak her türlü eyleme destek vereceğimizi belirtmiştik. Ancak Platformda ortak eylem kararı alınmadığı gerekçesiyle Platformda bulunan birkaç sivil toplum kuruluşu tarafından eylem gerçekleştirilmek istenmiştir. Bu tür eylemler, Emek Platformunun diğer ortakları tarafından da benimsenmediğinden Türkiye Kamu-Sen olarak 6 Mart ve bundan sonraki eylemlere katılmamaya karar verdik.” (Türkiye Kamu-Sen, 2004)

“Emek Platformu, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin üniter yapısının korunması konusunda taviz vermeyen unsurlardan oluşmalıdır. Ama içlerinde birileri Türkiye Cumhuriyeti'ni federe yapıya kavuşturmak için

---

düşürecek bir ortamın yaratılmasına istemeyerek de olsa katkıda” bulunmaktadır. TMMOB'nin ilgili metni, karar alma süreçleri ve etkinliklere katılım sorunlarıyla ilgili önerilerde bulunmaktadır. Teknik Komite üyesi Zengin'in (1999: 21-24) kaleme aldığı yazı da ilk dönem yaşanan kimi sorunlara ilişkin değerlendirmeler içermektedir. TTB de (2002: 55) bu dönemde, Emek Platformunun ekonomik krizin ardından “sorumluluklarıyla yapacakları arasındaki 'açı' tartışmasını somutlama ve sonuçlandırmada yeterince beceri” gösteremediği görüşündedir.

²⁵ 2006 ortaları diyerek ifade ettiğimiz dönemde öne çıkan gelişme, sağlıkta dönüşüm programı ve sosyal güvenlik düzenlemesine karşı 30 Mayıs 2006 tarihinde gerçekleştirilen “Genel Uyarı Eylemi”dir. Bu eylemden sonra Emek Platformu, birkaç toplantı ve açıklama dışında 10 Mart 2008'e kadar uzayan bir sessizlik ve eylemsizlik dönemine girmiştir.

çaba harcamaktadır. Biz bu ciddiyetsizliğin yanında yer almayız.”
(Akyıldız, 2004)

Ayrıca TTB'nin dönem sözcülüğünü 13 Nisan 2005'te bırakması da Platform içerisindeki ayrımların bir belirtisi olarak değerlendirilebilir. TTB (2005) ilgili açıklamasında şöyle demiştir:

“(…) dönem sözcülüğünü üstlendiğimiz 1 Mart 2005 tarihinden bu yana iki kez organize ettiğimiz Başkanlar Kurulu toplantısında, ‘Çalışanların hayatı için önemli gündemler söz konusu, sözcü olarak bir işlevi yerine getirebilmemiz için başkanlar olarak bize bir program sunun, yoksa dönem sözcülüğünden ayrılmak istiyoruz’ dememize karşın, bilindiği gibi esas olarak hiçbir program önerisi sunulmamış, ağırlıklı olarak Emek Platformunun durumunun değerlendirilmesi gereği ifade edilmiştir. (...) Ne yazık ki, ‘Sosyal Güvenlik Reformu’nun devamı yeni yasa tasarıları dün (4 Nisan 2005) TBMM’ye iletilmiş durumdadır. Türk Tabipleri Birliği Emek Platformunun doğumuna yol açan ve tüm çalışanların bugünü ve yarınına doğrudan etkileyen ve etkileyecek bu düzenlemelere karşı, bugünkü suskunluk karşısında derin bir sıkıntı duymaktadır. Sıkıntımızın ötesinde bu yoğun gündem karşısında Emek Platformunun ‘varolduğu algılamasının’ mühim bir yanılsama yarattığı ve bu yüzden ortamımıza zarar verdiği kanısındayız.”

Bir Başkanlar Kurulu üyesi (DİSK), Platformda güç ve eylem birliğinin “AKP’nin ilk iki yılına kadar sürdürüldü”ğünü belirtirken “*Ondan sonra kopmalar başladı. Artık hükümete yapılan eleştirilerde bakık ki kilitleniyoruz...*” demektedir.

2006 ortalarından 2008’e kadar şeklinde belirlenebilecek diğer dönemde, AKP merkezli iç siyaset çizgisi doğrultusunda oluşan iktidar ilişkileri, emek, sendikacılık ve sosyal hareketleri de içerecek şekilde toplumun çok farklı alanlarına yansımış, her alan ve bu alanların özneleri, kendilerini bu yeni iktidar ilişkisi temelinde yeniden tanımlama eğiliminde olmuştur. Emek Platformunda da benzer gelişmeler olduğu anlaşılmaktadır. Platformda kimi bileşenler siyasal ve ideolojik aidiyetleri temelinde yeniden konum almış kimileri ise mevcut konumlarını koruma ve pekiştirme uğraşı içerisinde olmuştur. Ancak her şekilde bileşenler bir iç değişim süreci yaşamış ve bu değişim süreci, Türkiye siyasetindeki AKP merkezli oluşan yeni iktidar ilişkilerinin izlerini taşımıştır.

“Siyasi aidiyetle ilişkilenen insanlar, Emek Platformunu başka bir amaca yöneltmeye çalıştılar. Başka bir siyasi iktidar döneminde karşı çıktığımız argümanlara karşı, AKP iktidarı döneminde birbirimizi tutamadık. Ortaklıklar Emek Platformunu sulandırmaya doğru evriline ciddi kopuşlar oldu.” (Başkanlar Kurulu üyesi, DİSK)

Bu süreç Emek Platformunu olumsuz yönde etkilemiş, ortak eylem kararları alınamamış, bileşenler arasında Türkiye siyaseti temelinde oluşan karşı siyasallaşma

eğilimlerinin artması Platformun çalışmalarını bloke etmiştir.

“AKP’ye karşı eylem yapmama eğilimi bazı örgütlerde hakim olmaya başlıyordu.”
(Başkanlar Kurulu üyesi, KESK)

“Eylem kararları üretemedik. Beraber ortak mücadele hattında ciddi bir erozyona uğradık.” (Başkanlar Kurulu üyesi, DİSK)

Emek Platformunda sözü edilen gelişmeleri, yapılan görüşmelerden çıkan sonuçlar ışığında, Platformun ana bileşenleri temelinde değerlendirmeye çalışacağız. Türk-İş, Emek Platformunun kuruluşundaki birleştirici rolü ve eylem gücünün yanı sıra yönetimi ile de Platformda önemli bir yere sahip olmuştur. Ancak Türk-İş de siyasi gelişmelerin etkisi altında kalmıştır.

“Çünkü Türk-İş, ilk başlarda çok önemliydi (...) Oranın birleştirici unsuru olan Türk-İş çekilmiştir.” (Teknik Komite üyesi, Türk-İş)

“Türk-İş de bunun etkisi altında kaldı. Yönetim değişiklikleri ve hükümetle sürdürülen ilişkilerde eskiden koyduğumuz mesafeyi her geçen gün daraltma noktasına geldiler. İlk baştaki tutarlılık sürecinde ciddi bir erozyon yaşandı. Bununla beraber hareketliliği kısın noktada olduk. (...) Bunu gören Türk-İş yönetimi, bununla boğuşmayalım, buna yaklaşalım, eriyoruz.” (Başkanlar Kurulu üyesi, DİSK)

Bu değişim sürecini, 2000’li yıllarda oluşan yeni iktidar ilişkilerinin yanında Türk-İş’in tarihinden getirdiği iktidarlara uyumlu olma şeklindeki temel bir özelliği ile birlikte değerlendirmek gerekir.

Emek Platformunun evriminde ve Platformu dağılışa götüren süreçte, Hak-İş ve Memur-Sen’in değişen pozisyonları da ayrıca analiz edilmelidir. Emek Platformu içerisinde sağ eğilimli bileşenlerin, tarihten getirdikleri görüşleri, eylemleri ve kültürel özellikleri dolayısıyla radikal eleştirilerde bulunma, bu temelde eylem yapma ve karşı siyasallaşma kapasitelerindeki zayıflıklar ilk planda göze çarpmaktadır. Yapılan görüşmelerde bu durum, 2000’li yılların özgün siyasal koşullarında, yeni bir uyumluluk hali olarak gerçekleşmiştir. Örneğin bu dönemde Emek Platformunun sağ eğilimli bileşenleri, bir Teknik Komite üyesine (Hak-İş) göre “kendisini beklemeye” almış; bir Başkanlar Kurulu üyesine (ITB) göre “AKP’ye çok daha toleranslı” yaklaşmış, bir diğer Teknik Komite üyesine (DİSK) göre de “hükümetle kavga etmeyen bir tutum” almıştır.

“Bazı örgütler toplantıya katılmama, mazeret üretme, geliyorsa bile orayı daha zorlama noktasına, iradeyi, yuvarlak laflarla geçiştirme noktasına taşındıktan sonra bir anlamı kalmıyor. (...) Biz bu işten çekiliyoruz, dağıtıyoruz demediler. Bizim mücadele hattımızı kısımaya çalıştılar. Ortak önceki söylemlerden vazgeçmeye çalıştılar. (...) Yavaş yavaş yumuşatarak, toplantılara katılmayarak, ortak iradeler konusunda da iştirak etmeyerek, zayıflatarak, sürece katılmayarak, hiçbir sürece dahil olmadan... Ortak eski

iradenin dışına çıkan bir noktada oldular. (...) Hak-İş, Memur-Sen, ilk ayrıışan onlar, sonra Türk-İş buna dahil oldu. Onların etkisinde olan, örneğin Emekliler Derneği, Kamu-Sen, bunların ayrı ayrı periyodları var, ama hepsi çekilmiş değiller. Sonra da bir şey kalmıyor.” (Başkanlar Kurulu üyesi, DİSK)

Bu bileşenlerin böylesi eğilimler sergilemesinde, yukarıda değinildiği gibi Emek Platformuna duyulan ihtiyaçtaki değişimin ve Türkiye siyasetindeki gelişmelerin taban dinamizmi üzerindeki zayıflatıcı etkisine de işaret etmek gerekir. Bu durum Emek Platformunun içerisine doğrudan yansımış, Platformun güç ve eylem birliği özelliği zarar görmüş, hatta bir Başkanlar Kurulu üyesinin (DİSK) ifadeleriyle, eylem çizgisini ileriye taşımaya çalışan sendikalar, “hedef haline” gelmiştir.

“İşçi sınıfının mahalle baskısıyla Emek Platformuna gelen örgütler, siyasi iktidarın mahalle baskısıyla Emek Platformunda bozgunculuk yapmışlardır.” (Başkanlar Kurulu üyesi, KESK)

Hak-İş ve Memur-Sen’in tarihten getirdiği siyasal eğilimleri ile 2000’li yıllardaki iktidar ilişkileri örtüşmüş, bu örtüşme giderek daha güçlü bağlar biçimini almış ve bu süreçte her iki konfederasyona bağlı sendikaların üye sayılarında çok ciddi artışlar yaşanmıştır. Bu artışlarda, özellikle Memur-Sen söz konusu olduğunda, yeni üye kayıtlarının yanı sıra diğer sendikalarda gerçekleşen istifaların ardından Memur-Sen’e bağlı sendikalara kayan üyelikler de belirleyici olmuştur. Hem diğer bileşenler karşısında hem de kendi tarihsel gelişim seyri içindeki bu görelî güçlenmenin, Hak-İş ve Memur-Sen’in Platformdaki diğer bileşenlerle bir arada olma ihtiyacını ortadan kaldırdığını, en azından azalttığını söylemek mümkündür. Yapılan görüşmelerde bunun hemen devamında, toplantılara katılmama, alınacak kararlara itiraz etme gibi eğilimlerin baş gösterdiği dile getirilmiştir.

“Hak-İş, Memur-Sen katılmamış olabilir. İktidar değişiminden sonra katılma sorunları arttı. Elini eteğini çektiler.” (Teknik Komite üyesi, DİSK)

“Örgütlerin oybirliği ile alınır. Ayrışma da biraz burada başlıyor. Bunun müsebbibi de Hak-İş ve Memur-Sen oldu. Özellikle 2002 sonrasında duruşunu iktidara göre belirleyen emek örgütleri; oybirliği ya da oyçokluğu ile alınsın, siz yapın bizim bildiriden adımımızı çıkartın, adımımızı yazmayın denildi. Bu da çatırdama idi, çok ikna çabaları oldu.” (Teknik Komite üyesi, Türkiye Kamu-Sen, BASK)

Emek Platformunu adım adım eylemsizleştiren bu süreçte Platform, kuruluşu ve devamındaki, neoliberalizm ve IMF politikaları karşısında güç ve eylem birliği çizgisini sürdürmek isteyen ve AKP’ye karşı çıkan bileşenlerle eşleşir olmuştur. Bir Teknik Komite üyesi (Türk-İş), “Emek Platformunda sadece ideolojik ve

siyasi olarak AKP'ye karşı çıkanlar kaldı" diyerek bu süreci özetlemektedir. Yapılan görüşmelerde, Emek Platformunun dağılmaya yüz tutan bu evriminde, bir Teknik Komite üyesine (Hak-İş) göre, Platformun "zaman içerisinde DİSK, KESK, TTB ve TMMOB'den oluşan bir dörtlü birlikteliğe döndü"ğü ifade edilmiştir. Bir Başkanlar Kurulu üyesi (DİSK) ise, "Emek Platformunun varlık zeminini eridi ve dörtlü bir yapı olarak devam etti" demektedir. Platformda eylem kararı alınamayan durumlarda bu dört bileşen Platform dışında ortak hareket etme eğilimini sürdürmüştür. Bu durumla ilgili olarak bir Başkanlar Kurulu üyesi (Memur-Sen), "Biz kabul etmiyorduk, kendileri yapıyordu" demektedir.

Sonuç olarak, bileşenlerin Emek Platformundaki değişen pozisyonları; aralarındaki siyasal görüş farklılıklarının belirli bir evrede ayrımlar yaratacak biçimde açığa çıkmasıyla ve bunun beraberinde gelen karar alma, güven sorunları ve eylemsizleşme süreci ile bağlantılıdır. Yapılan görüşmeler, Emek Platformunda var olan ve zamanla daha da su yüzüne çıkan fikir ayrımlarını yansıtmış, görüşmeciler Platformun evrimini, dağılışı ve bu süreçte farklı bileşenlerin pozisyonlarını siyasal ve ideolojik aidiyetler temelinde kendi durdukları yerden değerlendirmiştir. Bu temel gözlem ışığında, yapılan görüşmelere dayalı olarak Emek Platformunun sönümlenişe doğru giden evriminde, bileşenlerin pozisyonlarını açıklarken başlıca iki ana eğilimin var olduğu söylenebilir.

İlk eğilim; 2000'li yıllarda Türkiye siyasetindeki gelişmelere ve bunun kendi örgütleri üzerindeki etkilerine belirleyici bir önem atfetmeksizin, bileşenlerin yaklaşımları ve siyasal aidiyetlerinin etkilerinin üzerinde durmuştur. Bu görüşe örnek oluşturacak şekilde bir Başkanlar Kurulu üyesi (Türkiye Kamu-Sen/BASK), "örgütlerin siyasi ve ideolojik aidiyetlerinin emek mücadelesinin önüne" geçtiğinden söz etmektedir. Bu görüş sahipleri, Platformun bu aidiyetlerin yönlendirmesi ve etkisi altında dağılışa doğru gittiği yönünde bir değerlendirme yapmıştır.

"Emek Platformu, fraksiyon çatışmasına kurban edildi. (...) Kurumsal bir süreklilik söz konusu olamadı. Bireysel bakışlar söz konusu oldu." (Başkanlar Kurulu üyesi, Hak-İş)

"Herkes kendi dünya görüşüne göre dizayn etmek istedi." (Başkanlar Kurulu üyesi, Türk-İş)

Bu eğilim içerisine yerleştirilebilecek şekilde, kimi temsilciler, DİSK, KESK, TMMOB ve TTB'den oluşan bileşenlerin Platformu sistemli bir biçimde iktidar karşısı bir çizgide siyasallaştırmaya ve eylem yapmaya zorladığı, "ideolojik" baktığı, kendi içlerinde, önceden belirledikleri gündem ve eylem programını Platform gündemine taşıdığı, Platformun da bu nedenlerin ürünü olarak dağılıma sürecine girdiği değerlendirmesini yapmaktadır.

İkinci eğilim, Türkiye'de 2000'li yıllarda oluşan yeni siyasal iktidar ilişkilerini ve bu ilişkilerin bir parçası olacak şekilde, bileşenlerin değişen pozisyonlarını vurgulamıştır. Bu görüş sahibi bileşenlerin temsilcileri, 2000'li yıllarda, Platform

üyeyi “kimi bileşenlerin kendi siyasal kompozisyonuna uygun bir iktidar”ın (Teknik Komite üyesi, KESK) oluştuğunu belirtmiştir. Emek Platformunun kurulduğu dönemde kimi bileşenlerin iktidarlara olan sınırlı ilişkileri, 2000’li yıllarda giderek güçlenmiş, kimi bileşenler siyasal iktidarla bütünleşme sürecine girmiştir. AKP ile karşıtlık içerisinde olmak istemeyen bileşenlerin sayısı artmış (Teknik Komite üyesi, Türk-İş), Platformun iktidara yönelttiği eleştirilerde “yumuşama ve erime”ler görülmüştür (Başkanlar Kurulu üyesi, DİSK).²⁶ Bu durum, Emek Platformunu kuruluş ve başlangıçtaki neoliberalizm ve IMF politikaları karşısındaki güç ve eylem birliği ve mücadele çizgisinden uzaklaştırmıştır. Platform, “başlangıç felsefesinden ciddi kopmalar olunca başka bir sürece evrilmiş” (Başkanlar Kurulu üyesi, DİSK) ve bir diğer Başkanlar Kurulu üyesine (TTB) göre, 14 Temmuz 1999 günlü açıklama metnine “mesafe oluşturanlar ve metne sahip çıkanlar” arasında bir yarılmaya uğramıştır.

Ayrıca, bileşenler arasındaki farklılıkların mevcut siyasal iktidar ilişkileri altında siyasal ayrımlar biçiminde yeniden üretilmiş olmasının Platformun dağılmasında belirleyici bir etkisi olmuştur. Bir Başkanlar Kurulu üyesi (KESK), “Siyasal farklılıklar eylem ve hedef birliğini çok zedeledi” demiştir. Yapılan görüşmelerde, tarihten gelerek nesnel olarak var olan siyasal farklılıklar ile 2000’li yıllarda derinleşerek varlık kazanan siyasal ayrımlar arasındaki dönüşüm ilişkisine işaret etmektedir.

“Dağılma, farklı görüşteki örgütlerin bir arada olmasının imkansızlığından kaynaklanmadı. Bu farklılıklar kullanıldı.” (Teknik Komite üyesi, DİSK)

“İdeolojileri bir tarafa bırakıp sadece emek noktasında birleşen örgütler bir süre sonra, içerden değil dışardan gelen değişimlerin, baskıların zorlamasıyla... İçerde böyle bir şeyin sinyalleri yoktu.” (Teknik Komite üyesi, Türkiye Kamu-Sen, BASK)

“Emek Platformunu bir araya getiren çerçeve, bu ana sorunu görünür kılma becerisi ve başarısında bir düşüklük yaşadık. Bu Türkiye’deki siyasal şeyle de ilgiliydi, 1999-2002 sürecinin, hükümetlerle önlerine koydukları, 2001-2002 sonrası pozisyonlarla da ilgili bir şeydi. Çünkü o pozisyonlar, Emek Platformu içerisindeki kurumları da etkiliyordu. Ana aktörlerden en azından Türk-İş ya da bir başkası ya da bir ikisi, emeğin sorunları meselesinde daha dirayetli bir tutum alabilirdi, siyasi görüş farklılıkları diye adlandırdığımız mesele bir süre daha etkileme şansı düşük kalınabilirdi.” (Başkanlar Kurulu üyesi, TTB)

Böylesi bir ortamda, bileşenlerin pozisyonlarını siyasal farklılıkların üzerine gelen siyasal ayrımlar belirlemiş gözükmektedir. Bu sürece, bileşenlerin kendi iç

²⁶ Döneme ilişkin Emek Platformu belgelerinin tamamı incelendiğinde Başkanlar Kurulu üyesinin bu tanıklığının doğrulandığı görülmektedir.

çözülme ve tartışma süreçlerini de ayrıca eklemek gerekir. Öte yandan bileşenler arasındaki farklılıkların, siyasal ayrımlara dönüşmesinin zamanla Platform içerisindeki güven ilişkilerine zarar verdiği sonucuna varılmıştır. Bileşenlerin geçmişlerinden getirdikleri güven sorunları olmakla birlikte, Platformun özellikle ilk kuruluş ve faaliyet dönemlerinde güven ilişkilerinin sağlanmasında gelişmeler olmuş, bir Teknik Komite üyesine (DİSK) göre, güven ilişkilerinde “*tatmin edici bir başlangıç ve mutabakat*” sağlanmıştır. Ancak zamanla uygulanan politikalara karşı çıkış ve talepler konusunda görüş ayrılıklarının²⁷ ortaya çıkmaya başladığı, bunun güven ilişkilerindeki sorunları derinleştirdiği ve bu noktadan sonra Emek Platformunun giderek daha eylemsiz bir yapı halini aldığı görülmektedir.

Emek Platformunun dağılış süreci

Emek Platformunun dağılışı, buraya kadar anlattığımız ortam ve etmenlerin yanında bunlara bağlı olarak varlık kazanan bir eylemsizleşme süreci çerçevesinde açıklanabilir. Emek Platformu, giderek eylemsiz bir yapı kimliği kazanmış; sosyal güvenlik gündemi içerisinde kurulan Platform, aynı gündem içerisinde dağılmıştır.

Emek Platformunun dağılış sürecine kronolojik olarak bakmaya çalışalım. Belgelerden izlediğimiz kadarıyla Emek Platformunun 21 Ekim 2004 tarihinden beri temel gündemi olan SSK Hastanelerinin Sağlık Bakanlığına devri ve Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğünün kapatılması ile sağlıkta dönüşüm programı ve sosyal güvenlik düzenlemeleri karşısı eylemi 16 Şubat 2005 tarihinde yapılan “İktidara Genel Uyarı Eylemi” ile sona ermiştir. Bu süreçte Emek Platformu görece uzun aralıklarla toplanmış; 11 Ekim 2005 tarihine kadar SEKA işçilerine yapılan müdahale, TTB'nin dönem sözcülüğünden ayrılması, Platformun çalışma tarzı, ekonomik ve sosyal sorunlar, özelleştirmeler, TMMOB mitingi, Avrupa Birliği müzakere süreci gibi konuları gündemine almıştır. Platform 7 Mart 2005, 27 Haziran 2005, 19 Eylül 2005 tarihlerinde diğer gündemlerle birlikte sosyal güvenlikte dönüşümü de değerlendirmiştir. SSGSS, 11 Ekim 2005 tarihinden itibaren ise Emek Platformunun neredeyse tek ve sürekli gündem maddesi haline gelmiş, ara vermeksizin 30 Mayıs 2006 tarihli “Genel Uyarı Eylemi”ne kadar da gündeminde kalmıştır.

Daha sonra Emek Platformu, Aralık 2006-Ocak 2007'ye kadar uzanan, sadece Lübnan'a asker gönderilmesi (1 Eylül 2006) ve Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartına çekince koyulması (21 ve 25 Eylül 2006) konularının gündeme geldiği üç Başkanlar Kurulu toplantısı dışında, uzun bir toplanamama ve eylemsizlik sürecine girmiştir. Emek Platformu SSGSS ile ilgili olarak 18 Aralık 2006'da ve 15 Ocak 2007'de toplanıp, 16 Ocak 2007'de birer basın açıklaması yapmıştır. SSGSS ilgili tarihlerde Platformun gündemine yeniden gelmişse de bir süreklilik sağlanamamış, Platform bu sefer çok daha uzun bir sessizlik ve

²⁷ Başkanlar Kurulu düzeyinde varlık kazanan kimi görüş ayrılıklarının Teknik Komite düzeyinde çözüldüğü durumlardan da söz edilmiştir (Başkanlar Kurulu üyesi, DİSK).

eylemsizliğe gömülmüştür. Bu uzun sessizlik döneminin ardından 1 Aralık 2007’de Platformu oluşturan bileşenler, Emek Platformu imzası olmadan SSGSS konulu bir bildiri yayımlamış, 3 Aralık 2007 günü bileşenleri toplantıya çağırmıştır (Türk-İş, vd. 2007). Memur-Sen bu toplantıya, toplantının Emek Platformu çerçevesinde yapılmadığını gerekçe göstererek katılmamıştır.

Platform yeni bir sessizlik ve eylemsizlik sürecinin ardından SSGSS için ancak 10 Mart 2008 tarihinde bir araya gelebilmiş; ancak bu da süreklilik kazanmamıştır. 10 Marttaki bir araya gelişin ardından, 13 Martta illerde kitlesel basın açıklamaları, 14 Martta ise 10:00-12:00 saatleri arasında uyarı amaçlı “çalışmama hakkını” kullanma eylemi ve çeşitli basın açıklamaları yapılmıştır. Bunlar Platformun son eylemleridir. Bir yandan da Sosyal Güvenlik Kurumu ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı’nda görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu toplantıdan sonra, DİSK, KESK, TMMOB, TTB, TDB, SSGSS’nin geri çekilmesi ile ilgili olarak eylem yapacaklarını açıklamıştır. Bu örgütler 1 Nisan 2008’de eylem yapmış, 6 Nisan 2008’de de Kadıköy’de bir miting düzenlemiştir. Emek Platformu 24 Mart 2008 ve 27 Mart 2008 tarihlerinde iki Başkanlar Kurulu toplantısı yapmış ve bu toplantıların ardından birer açıklama yapmıştır. Bu iki toplantı ve açıklama, Emek Platformunun merkezi düzeydeki ilişkileri bakımından son bir araya geliş ve faaliyeti olmuş, devamındaki süreçte Platform sönümlenerek dağılmıştır.²⁸

Platformun evrimini ve onu dağılışa götüren süreci, yukarıda yaptığımız dönemleştirme temelinde ele alabiliriz. Yapılan görüşmeler ile gündem ve eylemleri inceleyebildiğimiz belgelere dayalı olarak, Platformun, 1999-2002 ve 2003-2008 şeklinde, ikinci evrenin de 2003-2006 ortaları ve 2006 ortaları-2008 olarak iki alt evreye ayrıldığı, iki ana dönemi olduğu söylenebilir. Platformun sürekli ve kurucu gündemi olmakla birlikte IMF politikalarının yanı sıra sosyal güvenlik, iş güvencesi, işgal ve savaş²⁹ temel gündemlerini 1999-2002 yıllarını kapsayan ilk ana döneme yerleştirebiliriz. Platformun ikinci ana döneminde ise, kamu yönetiminde yeniden yapılanma, SSK Hastanelerinin Sağlık Bakanlığına devri, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü’nün kapatılması ile sağlıkta ve sosyal güvenlikle dönüşüm konuları temel gündemleri oluşturmuştur. Her iki dönemi, temel gündemler karşısında yapılan eylem ve etkinlikler bakımından belgelere ve görüşmelere dayalı olarak incelediğimizde³⁰, şu eğilimler ön plana çıkmaktadır.

²⁸ BASK, oldukça uzun bir sürenin ardından 29 Aralık 2009 tarihinde Tekel işçilerine, TCDD makinistlerine ve İETT işçilerine karşı yapılan müdahalenin ardından Emek Platformunu “acilen” toplanmaya çağırılmışsa da bu çağrı Platformun yeniden bir araya gelmesini sağlamamıştır. <https://www.haberler.com/bask-tan-emek-platformu-bilesenlerine-mektup-haberi/>

²⁹ İşgal ve savaş gündemi Nisan 2003’e kadar varlığını korusa da çıkışı itibarıyla ilk ana döneme dahil edilebilir.

³⁰ Tüm bu inceleme sürecinde Emek Platformu belgelerine dayalı olarak hazırladığımız ve 34 sayfa tutan Emek Platformu kronolojisinden de yararlandığımız belirtmek isteriz.

Gündeme gelen düzenlemeler karşısında hükümetlerle diyalog ve müzakere her dönem varlığını korumuş olmakla birlikte, eylem ve etkinlikler içerisinde giderek daha çok öne çıkmış, güçlenen bir anlayış halini almıştır. 1999-2002 arasındaki ilk ana dönemde ve daha geniş bir bakışla 2006 ortalarına kadar olan dönemde neoliberal düzenlemeler karşısında güç ve eylem birliği ve alınan kararları sahiplenme görece daha çok korunmuştur. Bununla bağlantılı olarak, Emek Platformunun ilk dönemlerine göre eylem yapma ve canlılıkta görece gerilemeler söz konusu olmuş, 1999 yazının ve genel olarak da 1999-2002 döneminin hareketliliği ve canlılığı bir daha yakalanamamıştır.

Bunda karşı çıkılan düzenlemelerin kimilerinin yasalaşmasının engellenememesi, ancak ertelenebilmesinin moral bozucu ve yorucu etkilerine de işaret edilmiştir. Bir Başkanlar Kurulu üyesi (Hak-İş), “*Karşı mücadele edilen düzenlemelerin yasalaşması, moral bozukluğu yarattı*”; bir Teknik Komite üyesi (KESK) ise, “*Bu kadar büyük birliktelilere denk düşen sonuçlar alınmadı. Bir geriye çekilme başlıyor*” demektedir.

Emek Platformunun, dağılışı sürecinde, tabanın katılımını öngören aktif eylemler yerine, basın açıklamaları ve hükümetle görüşmeleri ağırlıklı faaliyet tarzı olarak benimsediği anlaşılmaktadır. Bir Başkanlar Kurulu üyesi (TMMOB) “*Sendika dünyası küreselleşme sürecinin sosyal diyalog denilen tuzağına düştü, bunu Emek Platformu içinde en çok dile getiren Hak-İş’ti. Sosyal diyalog anlayışı, mücadeleyi değil, pazarlığı ön plana getiren bir ilişki*” demektedir. Bu temelde, hükümet temsilcileri ile yapılan görüşmelerin eylemi destekleyen bir mücadele tarzı olarak değil, eylem ve etkinliğin bizatihi kendisi olarak öne çıktığı bir eğilim zaman içerisinde Emek Platformuna hakim olmuştur. Kaldı ki, Emek Platformu, belgeler incelendiğinde, özellikle 30 Mayıs 2006 “Genel Uyarı Eylemi”nden sonra, belirli başlıklar dışında herhangi bir eylem yapmamış, yapılan eylemler de tüm değil, belirli bileşenlerin katılımı ve desteği ile gerçekleştirilebilmiştir. Emek Platformunda ortak karar alma ve hareket etmeye ilişkin iç içe geçmiş olup her zaman var olmuş olan sorunlar zaman içerisinde giderek artış göstermiştir. Platform, bileşenlerin alınan kararlara katılım çabası ve uyum sağlama yönündeki ilk dönem eğilimlerinden, karar alamayan ya da alınan kararlara katılım sorunlarının arttığı bir yapıya dönüşmüştür. Bir Teknik Komite üyesinin (KESK) gözlemlerine göre Emek Platformu, “*bileşenleri birlikte harekete geçirebilme kabiliyetini*” yitirmiştir. Platformun sessiz ve eylemsiz kaldığı 2007 yılında Emek Platformu bileşenleri temsilcilerinin görüş ve değerlendirmeleri, Atilla Özsever’in 12 Mart 2007 tarihli Radikal Gazetesi’ndeki haberine göre şöyledir:

“**Türk-İş Başkanı Salih Kılıç:** Emek Platformu, ne yazık ki emekleyen bir platform haline dönüştü.

Hak-İş Başkanı Salim Uslu: Ne Emek Platformu kendini yenilemeyi tercih ediyor, ne de sendikalar eski ezberinden vazgeçiyor. Aslında Emek Platformu'na biri dokunsa da, dağılsa gibi bir beklenti var. Herkes, Emek

Platformu'nu kendi siyasal alanı için taşeron olarak kullanmak istiyor. Bu platform, artık reel bir politika üretmiyor. Sadece tepkisel olunmaz, proje üretmek gerekir.

DİSK Başkanı Süleyman Çelebi: Emek Platformu, eski heyecanını yitirdi. Dağılmasını istemiyoruz ama yeterli bir üretim de yapmıyor

Türkiye Kamu-Sen Başkanı Bircan Akyıldız: Sosyal dengelerin oluşması açısından Emek Platformu önemli bir oluşumdur. İşlevinin daha etkin hale getirilmesi lazım. Sendikal harekette ciddi bir güvensizlik ve samimiyet eksikliği var. Emek Platformu konuştuğu zaman arkasını getirmeli.

KESK Başkanı İsmail Hakkı Tombul: Siyasal yaklaşımlar etkili olduğu sürece mücadeleci kararlar çıkmıyor. Dört-beş örgüt, örneğin sağlık hakkı konusunda bir araya gelip ortak bir eylem yapıyor. Platform'un dağılması yönünde bir talebimiz yok ama ancak ortak talepler etrafında ortak mücadele verebilecek örgütler bir araya gelebiliyor. Daha geniş eylem ve mücadele birlikteliklerine ihtiyaç var.

Memur-Sen Başkanı Ahmet Aksu: Emek Platformu beklemede, eski etkinliğini kaybetti. Kimi örgütler kendi aralarında bir araya gelip kararlarını Emek Platformu'na aldırarak istiyor. Bir eylem kararı için uzlaşma lazım, aksi takdirde küskünlük ortaya çıkıyor. Öncelikle sendikal farklılıkları, düşünce ayrılıklarını kabul etmek gerekir.

BASK Başkanı Resul Akay: Emek Platformu, küresel sermaye karşısında etkin bir rol oynayabilir ancak işlevsiz hale geldi. Sosyal Güvenlik Yasası konusunda hükümet üzerinde caydırıcı bir etkisi olmadı. Tabanla konuşup yeniden aktif hale getirmek lazım. Güç birliğine ihtiyaç var”.

Yapılan görüşmelerde, eylem tarzına ilişkin tartışmaların sıklıkla yaşandığı, bileşenler arasındaki ayrılıkların, siyasal ayrımların yanında en çok eylem tarzındaki farklılıklar temelinde açığa çıktığı anlatılmıştır. Görüşmelerde, 2000’li yıllarda Türkiye siyasetindeki gelişmeler temelinde kimi Platform bileşenlerinin değişen pozisyon alışlarının Platformun eylemi üzerindeki doğrudan etkilerinden de söz edilmiştir. Örneğin bir Teknik Komite üyesi (KESK) bu tanıklıklarla bağlantılı olarak, *“Hükümetlerle olan ilişkiler ve siyasal angajmanları ve birikimleri nedeniyle, kısıtlayıcı bir eğilim içerisine giriyorlardı. Eylemi kısaltmak, daraltmak...”* demektedir. Bu Teknik Komite üyesine göre, bu dönem, “düşük yoğunluklu eylemler” dönemidir ve Platformun eylem dozajı da düşürülmüştür. Bir Başkanlar Kurulu üyesinin (TMMOB) yorumlarına göre, Emek Platformu “eylemle başlayan, eylemsizlikle sona eren” bir seyir izlemiştir.

“Güç birliğinin, eylem birliğinin yaratıldığı ve yaratılmadığı zamanlar var. En güçlü gözüktüğü halde, bu Emek Platformunun en zayıf olduğu yerdir ve buradan doğru dağılmıştır. Belirleyici nokta, dünyaya bakış farklılığı.” (Başkanlar Kurulu üyesi, TMMOB)

“DSP MHP ANAP hükümeti döneminde IMF politikaları ile bağımsız sendikaların sosyal güvenlik yasasına karşı bir araya gelen Emek Platformu, AKP'nin muktendirleşme süreci içerisinde yine adı konulmadan IMF politikaları olan neo-liberal sağlık ve sosyal güvenlik dönüşümünde son bulmuştur. (...) Emek Platformu 1999'da IMF dayatması ile gündeme gelen, merkezi gevşemiş bir iktidarda, hayatın tamamını şekillendirme arzusunda olmayan partilerin iktidarında gündeme gelmiştir, hayatın her alanını şekillendiren bir iktidar döneminde baskılara direnemediği ve neo-liberal politikaların uygulanmasında yeterince itiraz edemediği için sönümlenmiştir.” (Başkanlar Kurulu üyesi, KESK)

Sonuç

Emek Platformu, genel olarak neo-liberalizmin birikmiş sorunlarına, özel olarak IMF politikalarına karşı bir tepki içerisinde, bir işbirliği ve eylem platformu olarak doğmuştur. Emek Platformunun kuruluş süreci, neo-liberalizmin etkisi altında, işçilerin üretimden gelen gücünü kullanabilme kapasitelerinde ve pazarlık güçlerinde düşüşler olduğu, bunun karşısında sendikaların üye sayılarını yeterince artıramadıkları, hatta üye kaybettikleri bir ortam içerisinde gerçekleşmiştir. Türkiye'de 1990'ların sonuna ait bu ortama, küresel ve ulusal ekonomik kriz ve krizin emekçilerin çalışma, geçim ve yaşam şartları üzerindeki olumsuz etkilerini de eklemek gerekir. Emek Platformu, emeğin örgütlerinin böylesi bir ortam içerisinde güç ve eylem birliği sağlamasıyla oluşmuştur. Bir diğer anlatımla, neo-liberalizm, kriz, IMF programı ve onunla birlikte gelen düzenlemeler ile bunlar sonucunda açığa çıkan ortak sorunlar Emek Platformu ile göğüslenmeye çalışılmıştır. Emek Platformu, neoliberalizme ve IMF politikalarına karşı emek cephesinin ortak yanıtı olarak kurulmuş, merkezi düzeyde dağıldığı 2008 yılına kadar birleşik emek hareketini yansıtan bir direniş modeli ve mücadele zemini olarak anlam kazanmıştır. Emek Platformu, merkezini ücretli ve maaşlı emeğin kurumlarının oluşturduğu ve meslek örgütleri ile işçi emeklileri kurumlarını da bünyesine katan bir örgütlenme niteliği taşımış, pek çok farklı ideolojik ve siyasal eğilimden örgütü ve onların üyelerini güç ve eylem birliği temelinde bir araya getirmiştir.

Emek Platformu, Türkiye'de emeğin birlikteliğini hedefleyen çabalar arasında örgütlülük, kapsam ve uyandırdığı etkiler bakımından en gelişkin yapıya erişmiştir. Oluşturduğu ve varlığını sürdürdüğü iktisadi ve siyasal kriz koşulları içerisinde genel olarak neo-liberalizme, özel olarak ise IMF politikalarına karşı söz ve fikir üretmiş, azalan bir seyir izlese de eylem yapmış, alternatif ekonomik

program oluşturmuştur. Emek Platformu, temel özellikleri ve onu dağılmaya götüren süreçlerin etkisi altında sürekli gündemi olan neo-liberal programı ve IMF politikalarının uygulanmasını engelleyemeyen; ancak kısmen erteletebilen bir etki uyandırabilmiştir. Platform IMF politikalarına karşı bir mücadele zemini yaratmış; ancak bu mücadele siyasallaşamamıştır. Bu noktada sözü bir Başkanlar Kurulu üyesine (KESK) bırakabiliriz:

“Politik bir hedefi olmadan dar eylemlere dayalı bir birliği kutsamak da Emek Platformuna hak ettiğinden fazla bir değer vermek olur. Emek Platformunu hatırlayan insan çok az kalmıştır. Biriktiren bir süreç olmadığını gösteriyor. Kalıcı bir dönüşüm sağlayamamıştır.”

Platform, eylemini siyasal bir hedef etrafında örmemiş, mücadeleyi siyasallaştırmamış, emeğin ekonomik ve acil çözüm bekleyen sorunlarını merkeze yerleştirmiştir. Muhtemelen, eylemde sürekliliği sağlayacak bir siyasal hedef olmadığı içindir ki, temel gündemlerine karşı giriştiği eylem ve etkinlik süreçleri içerisinde, biriken mücadelenin son bir eylemle yükseltildiği uğrakların ardından Platformun bir eğilim olarak sessiz ve eylemsiz kaldığı görülmüştür. 24 Temmuz 1999 Mitingi, 13 Ağustos 1999 iş bırakma eylemi, 14 Nisan 2001 Yolsuzluğa ve Yoksulluğa Hayır eylemleri, 1 Mart 2003 savaş karşıtı miting, 16 Şubat 2005 “İktidara Genel Uyarı Eylemi”, 30 Mayıs 2006 “Genel Uyarı eylemi” ve son olarak 14 Mart 2008 “Çalışmama Hakkını Kullanma Eylemi” gibi eylemlerin ardından ya eylem çitası aynı çizgide tutulamamış ya da herhangi bir eylem yapılamadan gündem soğumaya bırakılmıştır. Bu örüntü, Emek Platformunun eylemi daha ötesine götürecektir, sürekli kılacak bir siyasallaşma içerisinde olmaması ile açıklanabilir. Bu anlamda, neoliberal politikalara karşı emek hareketlerinin, koalisyonlarla kendini güçlendirse de eylemi sürekli kılacak siyasal bir hedefi olmadıkça dağılmaya mahkum olacakları tezinin Emek Platformu örneğinde doğrulandığı görülmektedir.

Dağılışı süreci içerisinde Platformu karakterize eden; emeğin merkezi rolüne dayanma, hükümetler ve siyasal partilerden bağımsız olma, yapısı ve gündemine göre ortak hareket edebilme ile mutabakata dayalı olarak alınan kararlar etrafında eylem birliği yapma şeklindeki temel niteliklerde değişimler olduğu söylenebilir. Kimi bileşenlerin ortak ve bağımsız hareket edebilme yetenekleri zayıflamış, mutabakat zemini zarar görmüş, karar almak zorlaşmış, alınan kararlara katılım azalmış ve eylem birliği zarar görmüştür. İç çatışma ve halihazırda var olan ideolojik ve siyasal ayrımların daha da belirgin bir biçimde açığa çıkması, sendikal rekabet, üye örgütlerin Platformu kendi gerekleri doğrultusunda harekete geçirme istekleri, örgütsel kapasite farklılıkları olan üyeler arasındaki gerilimlerin de Platformun eylemsiz kalması ve giderek dağılmasında etkili olan unsurlar arasında yer aldığı söylenebilir. Platformun kuruluş sürecinde belirgin bir rolü olan taban dinamizminin 2000’li yıllarda gevşemesi de bileşenleri bir araya gelip eyleme geçmeye zorlayan koşulları ortadan kaldırmış, Platformun eylemsizleşmesinin

sosyal temelleri arasına yerleşmiştir. Bileşenler tarihten getirdikleri özelliklerini Emek Platformuna taşımışlardır. Bu durum Emek Platformunda, iç tartışmaları, anlaşmazlıkları ve güven ilişkilerinde sorunları yanında getirdiği gibi mutabakata dayalı karar alma tarzının da etkisiyle farklılıklarla bir arada olma hali biçiminde de yaşama geçmiştir. Ancak bileşenler arasındaki güç ve eylem birliğine görece zarar vermeyen farklılıklar zaman içerisinde siyasal ayrımlar olarak anlam kazanmıştır. Bu noktadan sonra, güç ve eylem birliği zarar görmüş, Platform buradan doğru dağılmıştır.

Diğer yandan Emek Platformu çok farklı statü ve yapıda üyelere sahip bileşenlerden oluşmakla birlikte, Platformun ağırlığını işçi ve memur sendikaları konfederasyonları (Türk-İş, Hak-İş, DİSK; Türkiye Kamu-Sen, Memur-Sen, KESK) ile TMMOB ve TTB'den oluşan meslek örgütleri oluşturmuştur. Ancak yaptığımız araştırma sonuçları ve genel gözlemlerimiz doğrultusunda, Emek Platformunun, şüphesiz Türkiye siyasetindeki gelişmelerin de etkisiyle, işçi ve memur sendikacılığı hareketinin iç dönüşüm sürecinden kaynaklanarak dağıldığı bulgusunu paylaşmak mümkündür. Platform, bu süreç içerisinde başlangıçta belirlediği, neoliberalizme ve IMF politikalarına karşı güç ve eylem birliği çizgisinin uzağına düşmüş, ortak karar alamayan, giderek eylemsizleşen bir yapı kimliğine büründüğü ölçüde sönmülenerek dağılmıştır.

KAYNAKÇA

- Aksu, A. (2004) “*Memur-Sen: Emek Platformuna bağlı sendikacıların amacı hükümeti devirmek*”, <https://www.memurlar.net/haber/12955/memur-sen-emek-platformu-na-bagli-sendikalarin-amaci-hukumeti-devirmek.html>
- Akyıldız, B. (2004) “*Bre şerefsiz sen kendini sendikacı mı sanıyorsun?*”, <https://www.memurlar.net/haber/14190/bre-serefsiz-sen-kendini-sendikacimi-saniyorsun.html>
- BASK (2009) “*BASK’tan Emek Platformu’ Bileşenlerin Mektup*”, <https://www.haberler.com/bask-tan-emek-platformu-bilesenlerine-mektup-haberi/>
- DİSK (1997) DİSK 10. Genel Kurulu Yönlendirici Belge, İstanbul: DİSK. <http://disk.org.tr/2006/03/10-genel-kurul-kararlari/>
- Emek Platformu (1999a) Türk-İş, Hak-İş, DİSK, KESK, Türkiye Kamu-Sen ve Memur-Sen, Türkiye İşçi Emeklileri Cemiyeti, Tüm İşçi Emeklileri Derneği, Tüm Bağ-Kur Emeklileri Derneği, TMMOB, Türk Dış Hekimleri Birliği, Türk Eczacılar Birliği, Türk Tabipleri Birliği, Tür Veteriner Hekimleri Birliği, TÜRMOB Genel Başkan ve Yöneticileri Ortak Açıklaması, 14 Temmuz 1999, Ankara.
- Emek Platformu (1999b) Ortak Sloganlar ve Dövizler, Ankara.
- Emek Platformu (1999c) Emek Platformu Basın Açıklaması, 24 Temmuz 1999, Ankara.
- Emek Platformu (1999d) Emek Platformu Başkanlar Kurulu Basın Açıklaması, 3 Ağustos 1999, Ankara.
- Emek Platformu (1999e) Emek Platformu Başkanlar Kurulu Bildirisi, 9 Ağustos 1999, Ankara.
- Emek Platformu (1999f) Emek Platformu Başkanlar Kurulu Bildirisi, 9 Ağustos 1999, Ankara.
- Emek Platformu (1999g) Emek Platformu Başkanlar Kurulu Açıklaması, 28 Temmuz 1999, Ankara.
- Emek Platformu (1999h) Emek Platformu Ortak Bildiri Mezarda Emeklilik ve Sefalet Ücretine Hayır, Ankara.
- Emek Platformu (2000a) Emek Platformu Başkanlar Kurulu Bildirisi, 4 Şubat 2000, Ankara.
- Emek Platformu (2000b) Emek Platformu Başkanlar Kurulu Bildirisi, 14 Nisan 2000, Ankara.
- Emek Platformu (2000c) Emek Platformu Başkanlar Kurulu Toplantısı Sonuç Bildirgesi, 15 Eylül 2000, Ankara.
- Emek Platformu (2000d) 1 Aralık 2000 Ortak Eylem Bildirgesi, 1 Aralık 2000, Ankara.
- Emek Platformu (2000e) Emek Platformu Başkanlar Kurulu Uyarı Bildirisi, 20 Eylül 2000, Ankara.

- Emek Platformu (2001a) Emek Platformu Başkanlar Kurulu Bildirisi, 30 Ekim 2001, Ankara.
- Emek Platformu (2001b) Emek Platformu Başkanlar Kurulu Bildirisi, 7 Aralık 2001, Ankara.
- Emek Platformu (2001c) Emek Platformu Başkanlar Kurulu Açıklaması, 9 Ocak 2001, Ankara.
- Emek Platformu (2001d) Ülkemiz, Geleceğimize, Çocuklarımızın Geleceğine Sahip Çıkıyoruz, 15 Kasım 2001, Ankara.
- Emek Platformu (2001e) Emekçiler Ülkenin Geleceğine Ağırlığını Koyuyor, 1 Aralık 2001, Ankara.
- Emek Platformu (2001f) Emek Platformu Başkanlar Kurulu Açıklaması, 28 Şubat 2001, Ankara.
- Emek Platformu (2001g) Basın Açıklaması ve Anayasa Değişiklik Önerileri, 16 Eylül 2001, Ankara.
- Emek Platformu (2001h) Emek Platformu Başkanlar Kurulu Sonuç Bildirgesi 22 Ekim 2001.
- Emek Platformu (2001ı) Emek Politikaları Sempozyumu 24-25 Mart 2001, Ankara: TMMOB.
- Emek Platformu (2001i) Emek Platformu Programı.
- Emek Platformu (2001j) Emek Platformu Teknik Komite Toplantı Tutanağı, 1 Mart 2001, Ankara.
- Emek Platformu (2001k) Haber Merkezinin Dikkatine, 3 Nisan 2001, Ankara.
- Emek Platformu (2001l) Yolsuzluğa ve Yoksulluğa Hayır, 14 Nisan 2001, Ankara.
- Emek Platformu (2001m) Haber Merkezinin Dikkatine, 10 Nisan 2001, Ankara.
- Emek Platformu (2001n) Emek Platformu Başkanlar Kurulu Toplantısı Basın Açıklaması, 18 Nisan 2001, Ankara.
- Emek Platformu (2001o) Emek Platformu Başkanlar Kurulu ve TZOB'nin Basın Açıklaması, 13 Mart 2001, Ankara.
- Emek Platformu (2002a) Emek Platformu Başkanlar Kurulu Bildirisi, 2 Temmuz 2002, Ankara.
- Emek Platformu (2002b) Emek Platformu Başkanlar Kurulu Bildirgesi, 16 Temmuz 2002, Yalova.
- Emek Platformu (2002c) Emek Platformu Başkanlar Kurulu Basın Toplantısı, 26 Temmuz 2002, Ankara.
- Emek Platformu (2002d) Emek Platformu Başkanlar Kurulu Açıklaması, 8 Şubat 2002, Ankara.
- Emek Platformu (2002e) Emek Platformu Başkanlar Kurulu Tarafından Belirlenen ve Emek Platformu Dönem Sözcüsü KESK Genel Başkanı Sami Evren Tarafından Hükümete İletilen Talepler, 26 Aralık 2002, Ankara.
- Emek Platformu (2002f) Emek Platformu Başkanlar Kurulu Üyelerine, 13 Kasım 2002, Ankara.
- Emek Platformu (2002g) Emek Platformu Programı, 26 Eylül 2002, Ankara.

- Emek Platformu (2003a) Emek Platformu Başkanlar Kurulu Bildirisi, 3 Ocak 2003, Ankara.
- Emek Platformu (2003b) Savaş Kapımıza Dayandı, 16 Ocak 2003, Ankara.
- Emek Platformu (2003c) Emek Platformu Teknik Komite Üyelerine, 4 Ocak 2003, Ankara.
- Emek Platformu (2003d) Basın Açıklaması, 30 Eylül 2003, Ankara.
- Emek Platformu (2003e) Emek Platformu Başkanlar Kurulu Bildirisi, 12 Mart 2003, Ankara.
- Emek Platformu (2004a) Emek Platformu Başkanlar Kurulu Kararları, 23 Şubat 2004, Ankara.
- Emek Platformu (2004b) Emek Platformu Başkanlar Kurulu Sonuç Bildirisi, 25 Ekim 2004, Ankara.
- Emek Platformu (2004c) SSK Satılık Değil, 2 Kasım 2004, Ankara.
- Emek Platformu (2004d) Halkımıza, Ankara.
- Emek Platformu (2004e) Emek Platformu Başkanlar Kurulu Sonuç Bildirisi, 2 Kasım 2004, Ankara.
- Emek Platformu (2004f) Emek Platformunun Sayın Başkanlarına, 27 Kasım 2004, Ankara.
- Emek Platformu (2004g) Emek Platformu Sayın Başkanlarına, 1 Aralık 2004, Ankara.
- Emek Platformu (2005a) Emek Platformu Bileşenlerine, 5 Ocak 2005, Ankara.
- Emek Platformu (2005b) Emek Platformunun Sayın Başkanlarına, 5 Ocak 2005, Ankara.
- Emek Platformu (2005c) Emek Platformu Bileşenleri SSK Kurumunu Koruma ve Kollama Amaçlı Etkinlikleri Gerçekleştirdi, 7 Ocak 2005, Ankara.
- Emek Platformu (2005d) Emek Platformu 14 Ocak 2005 Tarihinde Cumhurbaşkanını Ziyaret Ederek 5283 Sayılı Yasaya İlişkin Görüşlerini İletti, 14 Ocak 2005, Ankara.
- Emek Platformu (2005e) Emek Platformu Adına Dönem Sözcüsü Türk-İş Genel Başkanı Salih Kılıç'ın Basın Açıklaması, 13 Ekim 2005, Ankara.
- Emek Platformu (2006a) Emek Platformu Başkanlar Kurulu Basın Açıklaması, 26 Ocak 2006, Ankara.
- Emek Platformu (2006b) TBMM Komisyonlarında Görüşülmekte olan, Sosyal Güvenlik Kurumu Teşkilat Kanunu ile Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Yasa Tasarıları ile İlgili Olarak Yapılacak Eylem Planı, 1 Şubat 2006, Ankara.
- Emek Platformu (2006c) “Düzeltilme” Emek Platformu Başkanlar Kurulu Üyelerine, 3 Şubat 2006, Ankara.
- Emek Platformu (2008a) Emek Platformu Başkanlar Kurulu Bildirisi, 10 Mart 2008, Ankara.
- Emek Platformu (2008b) Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Yasa Tasarısı Hakkında Emek Platformu Ortak Açıklaması, 13 Mart 2008, Ankara.

- Emek Platformu (2008c) Emek Platformunun Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanun Tasarısına İlişkin Değerlendirmesi, 24 Mart 2008, Ankara.
- Emek Platformu (2008d) Emek Platformu Başkanlar Kurulu Bildirisi, 27 Mart 2008, Ankara.
- Erdoğan, S. (2018) “Türkiye Emek Mücadelesi Tarihinden Bir Sayfa: IMF Politikaları Karşısında Emek Platformu”, Karadoğan, E., Yenimahalleli Yaşar, G., Dertli, N., Millioğulları Kaya, Ö., Kablay, S., Akpınar, T. (der.), **Prof. Dr. Gürhan Fişek’in İzinde Ortak Emek ve Ortak Eylem** içinde, Ankara: Siyasal Kitabevi, 521-546.
- Güvenç, K. (der.) (2019) **Emek Platformu Belgeleri, Ankara: TMMOB.** <https://www.tmmob.org.tr/sites/default/files/emekplatformbelgeleri.pdf>.
- Hyman, R. 1999. “Imagined Solidarities: Can Trade Unions Resist Globalization?”, Leisink, P. (der.) **Globalization and Labour Relations** içinde. UK: Edward Elgar Publishing, 94-115.
- Memur-Sen (2005) Görüşlerimiz, Sayı: MSK.52/280, 15 Temmuz 2005, Ankara.
- Munck, Ronaldo P. (2010) “Globalization and the Labour Movement: Challenges and Responses”, **Global Labour Journal**, 1 (2): 218-232.
- KESK (2003a) Emek Platformu Başkanlar Kurulu Üyelerine, 24 Şubat 2003, Ankara.
- KESK (2003b) Emek Platformu Başkanlar Kurulu Üyelerine, 27 Şubat 2003, Ankara.
- Koç, C. ve Koç, Y. (2014) **Memur-Sen’in Sicili**, Ankara: Epos.
- Koç, Y. (1999) “Emek Platformu”, **OKNOS**, 2: 12-13.
- Koç, Y. (2001) **Emek Platformu**, Ankara: Türk-İş.
- Oyan, O. (2019) “Emek Platformu ve Programı”, <https://haber.sol.org.tr/yazarlar/oguz-oyan/emek-platformu-ve-programi-275445>
- Silver, J. B. (2003) **Forces of Labour, Workers Movements and Globalization**, Cambridge: Cambridge University Press.
- TMMOB (2001) “Emek Platformu Değerlendirme ve Program Önerisi”, Ankara.
- TTB (2002) **Türk Tabipleri Birliği Merkez Konseyi Çalışma Raporu**, Ankara.
- TTB, 2005. <http://sendika62.org/2005/04/ttb-emek-platformu-donem-sozculugunden-ayrildi-3237/>
- Türk-İş (2003) Genel Başkanlıklara, Türk-İş Bölge Temsilcilerine, 14 Ocak 2003, Ankara.
- Türk-İş - Hak-İş - DİSK (1998) Türk-İş - Hak-İş - DİSK Genel Başkanları Ortak Açıklaması, 29 Aralık 1998, Ankara.
- Türk-İş, Hak-İş, DİSK, KESK, Türkiye Kamu-Sen ve Memur-Sen (1999) Türk-İş, Hak-İş, DİSK, KESK, Türkiye Kamu-Sen ve Memur-Sen Genel Başkanları Ortak Açıklaması, 27 Ocak 1999, Ankara.
- Türk-İş, DİSK, Türkiye Kamu-Sen, KESK, Memur-Sen, BASK, TTB, TBB, TMMOB, TEB, TÜRMOB, TDHB, TİED, TİED (2007) Sağlığımızdan ve Geleceğimizden Vazgeçmeyeceğiz, 1 Aralık 2007, Ankara.

- Türkiye Kamu-Sen, (2004) *6 Mart mitinginde Türkiye Kamu-Sen yok.*
<https://www.kamusen.org.tr/arsiv/6-mart-mitinginde-turkiye-kamu-sen-yok/172/>
- Zengin, B. (1999) “Emek Platformunun Arka Planı”, **OKNOS**, 2, 19-24.
- “27 Ocak 1999 Bildirgesine Doğru: Tartışma Tutanakları” (1999) Sendikalar Ortak Platformu OKNOS Dergisi, 2, 30-32.

